

Isikuandmete töötlemise juhend KINDLUSTUSSEKTOR

Juhendi eesmärk on ühtlustada ja tagada isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldamist kindlustussektoris. Samuti on juhendi eesmärk pakkuda praktilisi juhiseid tagades vastavuse kindlustussektori vajaduste ja isikuandmete kaitse nõuetega. Juhendis selgitatakse vajadusel ka muid nõudeid, mis tulenevad kindlustustegevust reguleerivatest õigusaktidest.

Juhend on soovitusliku iseloomuga kindlustusseltside liidu liikmetele ja teistele kindlustussektoris tegutsevatele töötlejatele.

SISUKORD

1. Pädevus, jõustumine, Eesmärk, Kohaldumisala	3
2. Sissejuhatus	5
3. Definitsioonid	6
4. Andmetöötluspõhimõtted	7
5. Õiguslikud alused	9
6. Lepingueelsed läbirääkimised, Kindlustuslepingu sõlmimine	18
6.1 Kindlustuslepingu sõlmimine ja kindlustusriskide hindamine	18
6.2 Õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmine	27
7. Kindlustuslepingu täitmine	30
7.1 Isikuandmete töötlemine enne kindlustusjuhtumit	30
7.2 Isikuandmete töötlemine pärast kindlustusjuhtumi toimumist	34
8. Kindlustuslepingu lõpetamine ja lõppemine	40
8.1 Andmete säilitamine	40
8.2 Lepingu uuendamine, uue pakkumuse esitamine	41
8.3 Tagasinõuete esitamine	41
9. Telefonikõnede salvestamine	42
10. Kindlustusvahendajad	47
10.1 Kindlustusagent	47
10.2 Kindlustusmaakler	47
11. Erisätted	48
11.1 Automatiseeritud töötlusel põhinevate üksikotsuste tegemine	48
11.2 Avalikkusega suhtlemine ja ajakirjandus	49
12. Andmesubjekti õigused	50
12.1 Õigus saada teavet	50
12.2 Õigus tutvuda andmetega	51
12.3 Õigus andmete parandamisele	53
12.4 Õigus andmete ülekandmiseks	53
12.5 Õigus andmete kustutamisele	54
12.6 Õigus esitada vastuväiteid automatiseeritud töötluse kohta	55
12.7 Taotluse menetlemise protsess	56
13. Lisad	57
13.1 Huvide tasakaalustamise protsessi näide	57
13.2 Soovituslikud tehnilised ja organisatsioonilised kaitsemeetmed	59
13.3 Sidusrühmade nimekiri	60

1. PÄDEVUS, JÕUSTUMINE, EESMÄRK, KOHALDUMISALA

Pädevus

1.1 Eesti Kindlustusseltside Liit (edaspidi „EKsL“) on vastu võtnud käesoleva juhendi (edaspidi „Juhend“).

1.2 Juhendi eesmärgiks on ühtlustada ja tagada Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määruse (EL) 2016/679 (füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta) (edaspidi "**Määrus**" või "**IKÜM**") kohaldamist kindlustussektoris.

1.3 Juhend on soovitusliku iseloomuga EKsL liikmetele ja teistele kindlustussektoris tegutsevatele töötajatele.

Jõustumine

1.4 EKsL-i volikogu poolt vastuvõetud 23.12.2025.a.

1.5 Juhend jõustub vastuvõtmisest.

Koostajad

1.6 Juhendi koostas EKsL isikuandmete töötlemise juhendi töögrupp. Juhendi koostamisel tehti koostööd advokaadibüroodega TRINITI (Karmen Turk, Maarja Lehemets) ja Walless.

Eesmärk

1.7 Kindlustussektoris reguleerivad isikuandmete töötlemist eelkõige Määrus, IKS, kindlustustegevuse seadus¹ (edaspidi "**KindITS**") ja võlaõigusseadus² (edaspidi "**VÕS**"). Lisaks on Euroopa Andmekaitse-nõukogu (edaspidi "**EDPB**") ja AKI andnud välja mitmeid üldisi suuniseid, arvamusi ja juhendeid seoses Määruse rakendamisega.

1.8 Juhendi eesmärk on pakkuda praktilisi juhiseid ning ühtlustada isikuandmete töötlemise praktikat Eestis tegutsevate Kindlustusandjate vahel, tagades vastavuse kindlustussektori vajaduste ja Määruse nõuetega. Samuti ühtlustada praktikas probleeme tekitavate sätete tõlgendamine ja rakendamine. Juhendis selgitatakse vajadusel ka muid asjakohaseid nõudeid, mis tulenevad kindlustustegevust reguleerivatest õigusaktidest.

1.9 Juhend aitab, kooskõlas siseriiklike normatiivaktidega, täiendavalt selgitada kindlustussektorile spetsiifilisi isikuandmete töötlemise õiguslikke aluseid ning selgitada ja rakendada IKÜM art 23 sätestatud piiranguid.

1.10 Juhendi kehtestamine ja rakendamine loob eeldused kindlustusteenuse ja selle raames toimuva isikuandmete töötlemise läbipaistvuse, usaldusväärsuse ja kvaliteedi tõstmisele ning aitab kaasa Klientide huve arvestava kindlustuskeskkonna toimimisele.

1.11 Samuti peaks Juhend pakkuma selgemat raamistikku järelevalveasutustele, et lihtsustada kindlustussektoris Määruse nõuete täitmise üle järelevalve teostamist, võttes arvesse siseriikliku õiguse eripärasid.

Kohaldumisala

1.12 Juhend on soovitusliku iseloomuga EKsL liikmetele ja valdkonnas tegutsevatele isikuandmete töötajatele. Juhendi kohaldamise ulatus on piiratud Juhendi punktides 1.1 - 1.11 sätestatud eesmärgiga.

1.13 Juhendi kohaldamisel tuleb arvestada õigusaktidest tulenevaid nõudeid. Õigusaktidest tulenevate imperatiivsete nõuete korral tuleb lähtuda õigusaktides sätestatust.³

¹ RT I, 29.06.2024, 13.

² RT I, 04.07.2024, 17.

³ Selguse huvides, põhimõtte ei kohaldu tingimustele, mille täitmine jääb Kindlustusandja diskretsiooniõiguse alla.

1.14 Juhendi kohaldamisel tekkivate rakenduslike ja tõlgenduslike probleemide korral tuleb lähtuda mõistlikkuse põhimõttest, arvestades Juhendi eesmärki, ning toimida heas usus Kindlustusandjatelt oodatava üldiselt tunnustatud kutseoskusega.

1.15 Juhend ei käsitle isikuandmete töötlemise organisatoorseid ega tehnilisi meetmeid, kuna Kindlustusandjatele kehtivad valdkonna spetsiifikast tulenevalt kõrgendatud nõuded, mille täiendamist või selgitamist Juhendi koostamise ajal ei peetud vajalikuks.⁴

⁴ Vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2022/2554, 14. detsember 2022, mis käsitleb finantssektori digitaalset tegevuskerksust ning millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 1060/2009, (EL) nr 648/2012, (EL) nr 600/2014, (EL) nr 909/2014 ja (EL) 2016/1011 (n-ö DORA).

2. SISSEJUHATUS

2.1 Füüsilisest isikust Klientidele Kindlustusteenuse pakkumisel peavad Kindlustusandjad töötleva inimeste isikuandmeid. Isikuandmete töötlemise laad, ulatus, kontekst, eesmärk ja tingimused võivad olenevalt Kindlustuslepingu tüübist ja teenuse osutamise etapist⁵ oluliselt erineda, kuid teatud määral on isikuandmete töötlemine teenuse osutamisel vältimatu. Kindlustusteenuse osutamisel toimuv isikuandmete töötlemine kuulub Määruse sisulisse kohaldamisalasse (IKÜM art 2 lg 1).

2.2 Määruse üks peamisi eesmärke on tagada isikuandmete järjekindel kaitse kogu Euroopa Liidus ning ära hoida kaitse taseme erinevusi liikmesriikide tasandil, kuivõrd see võib takistada isikuandmete vaba liikumist siseturul.⁶ Määrus reguleerib ka vastutuse põhimõtet, mille kohaselt *vastutavad töötlejad*⁷ vastutavad Määruse nõuete täitmise eest ja peavad olema võimelised seda vajadusel igal ajal tõendama (IKÜM art 5 lg 2). Lisaks Määruses sätestatud peavad vastutavad töötlejad arvestama ka sektoripõhiste eripärade ning valdkonda reguleerivate õigusaktidega. Eelnevast tulenevalt peavad Kindlustusandjad suutma tõendada, et nende andmete töötlemise toimingud vastavad nii Määruses reguleeritule kui ka kindlustusvaldkonna õigusaktidele, parimale tavale ja standarditele.

2.3 Määruse ja kindlustusvaldkonna õigusaktides sätestatud õiguste, kohustuste või vajaduste koosmõju ei ole alati selgelt eristatav, mistõttu võivad Kindlustusandjate andmetöötlustoimingud erineda. Erinevate praktikate tekkimine ei ole aga Määruse eesmärgiga kooskõlas.⁸ Näiteks puudub ühtne käsitlus ning see on praktikas tekitanud probleeme seoses Kindlustusandjate õiguste, kohustuste ja piirangutega eriliiki isikuandmete töötlemisel; samuti erinevate Kindlustusvahendajate õiguslik määratlus (vastutav versus volitatud töötleja) isikuandmete töötlemisel ning määratlusest tingitud poolte õigused, kohustused ja vastutus. Ühtse lähenemise puudumine võib aga kaasa tuua isikuandmete töötlemise rikkumisi, luues seeläbi tõsisemaid õiguslikke ja eetilisi probleeme. Lisaks võib määruse ühtse rakendamise eiramine viia rikkumismenetluseni, mille käigus uuritakse, kas liikmesriik on täitnud Euroopa Liidu õiguse nõudeid.⁹ See menetlus võib lõppeda liikmesriigile märkimisväärselte rahaliste tagajärgedega.

2.4 Muuhulgas muudab erinevate praktikate kujunemine isikuandmete kaitse inimeste jaoks keeruliseks ja läbipaistmatuks, mis omakorda võib suurendada Kindlustusandjatele, järelevalveasutustele ja kohtutele esitatavate kaebuste arvu. Kaebuste lahendamine on aja- ja ressursimahukas kõigi osapoolte jaoks. Kindlustusvaldkonnas tekkivate rikkumiste tagantjärele heastamine ei pruugi alati olla optimaalne lahendus, kuna see võib nõrgestada Klientide õiguskindlust ja vähendada usaldust (õigus)süsteemi ning turuosaliste vastu. Objektivse riskijuhtimise abil on aga võimalik ennetada ja vältida olulisi probleeme, mis võivad ohustada Klientide õigusi kindlustusvaldkonnas.

2.5 Kindlustusvaldkonna põhise isikuandmete töötlemise juhendi kehtestamine aitab kaasa Määruse tõhusale rakendamisele, võttes arvesse siseriikliku õiguse eripärasid. See aitab ühtlasi vähendada segadust ja kaebuste hulka ning ühtlustada siseriiklikku praktikat. Koostöös sidusrühmadega on võimalik luua ühtne süsteem, mis arvestab kõigi osapoolte vajadusi ja loob tasakaalu inimeste eraelu puutumatuse ning Kindlustusteenuste osutamiseks vajalike andmetöötluseesmärkide täitmise vahel.

2.6 Juhendis käsitletakse ainult neid probleemkohti, mis seonduvad isikuandmete töötlemisega Kindlustusteenuse osutamisel ja mis olid Juhendi koostamise ajal esile kerkinud. Juhendis reguleerimata küsimustes tuleb lähtuda Määruses, seadustes ja muudes õigusaktides sätestatud. Juhendis on käsitletud IKÜM art 40 kohaselt toimumisjuhendis reguleeritavaid küsimusi.

2.7 Juhendi koostamisel on arvesse võetud asjakohaseid erinevate liikmesriikide õigusakte, andmekaitse järelevalveasutuste juhendeid, seisukohti ja arvamusi, samuti kindlustusvaldkonna spetsiifilisi

⁵ Eelkõige, kas andmete töötlemine toimub lepingu sõlmimise, täitmise või lõppemise ajal.

⁶ Vt Määrus, põhjenduspunktid 10 ja 13.

⁷ Käesoleva juhendi kontekstis on isikuandmete vastutavaks töötlejaks Kindlustusandja, kui ei ole märgitud vastupidist.

⁸ Isikuandmete kaitse eeskirjade järjekindel ja ühtne kohaldamine kogu Euroopa Liidus. Vt Määrus, põhjendused 10 ja 13.

⁹ Vt Euroopa Liidu Toimimise Leping art 258. [Euroopa Komisjoni rikkumismenetluste register](#).

õigusallikaid ning parimat praktikat. Juhendi ülesehitusel on arvestatud ka IKÜM art 40jj alusel reguleeritud isikuandmete töötlemise toimeisjuhendil koostamise tingimuste ja põhimõtetega.¹⁰

3. DEFINITSIOONID

Juhendis kasutatavatel mõistatel on sama tähendus, mis on defineeritud Määruses¹¹. Kui käesolevast juhendist ei tulene teisiti, on suure algustähega kirjutatud mõistatel järgmised tähendused:

3.1 **"Juhend"** on käesolev juhend.

3.2 **"Kindlustusandja"** on äriühing, kelle peamine ja püsiv tegevus on Kindlustustegevus, sealhulgas välismaise kindlustusandja filiaal, piiriülene kindlustusteenuse pakkuja, aga ka MTÜ Eesti Liikluskindlustuse Fond¹².

3.3 **"Kindlustustegevus"** on Kindlustuslepingu alusel kindlustusvõtja või kindlustatu Kindlustusriskide ülevõtmine ja Kindlustusjuhtumi toimumise korral kahju hüvitamine, kokkulepitud rahasumma maksmine või lepingu täitmine muul kokkulepitud viisil.

3.4 **"Klient"** on füüsiline isik, kellele Kindlustusandja osutab Kindlustustegevusega seotud teenust, sealhulgas kindlustusvõtja, Kindlustuslepingus kindlustusvõtjaga võrdsustatud isik, kindlustatud isik, soodustatud isik, kahjustatud isik või isik, kellega Kindlustusandja peab läbirääkimisi Kindlustuslepingu sõlmimiseks.

3.5 **"Kindlustussuhe"** on õigussuhe, mis tekib Kliendi ja Kindlustusandja vahel, kui Klient kasutab, on kasutanud või on avaldanud tahet kasutada mõnda Kindlustusandja poolt osutatavat teenust.

3.6 **"Kindlustusleping"** on leping, millega Kindlustusandja kohustub Kindlustusjuhtumi toimumisel hüvitama Kindlustusjuhtumi tõttu tekkinud kahju või maksuma kokkulepitud rahasumma ühekordselt või osadena või täitma lepingu muul kokkulepitud viisil (kindlustusandja täitmise kohustus). Klient kohustub tasuma Kindlustusandjale kindlustusmakseid.

3.7 **"Kindlustusjuhtum"** on eelnevalt lepingupoolte vahel kokkulepitud sündmus, mille toimumise korral peab Kindlustusandja täitma oma Kindlustuslepingust tuleneva täitmise kohustuse.

3.8 **"Kindlustushuvi"** on Kliendi huvi kindlustada ennast kindla Kindlustusriski vastu ning Kliendi kindlustusvajadus ja nõudmised Kindlustuslepingule. Kindlustusandja ja kindlustusvahendaja on kohustatud enne lepingu sõlmimist välja selgitama Kliendi kindlustushuvi (kindlustusvajaduse) ja nõudmised kindlustuslepingule.

3.9 **"Kindlustusrisk"** on oht, mille vastu kindlustatakse.

3.10 **"Kindlustusvahendaja"** on isik, kes tasu eest osutab Kindlustusmaakleri või Kindlustusagendi teenust.

3.11 **"Kindlustusmaakler"** on isik, kes tegeleb tasu eest maaklerilepingu alusel Kliendi huvidest ja nõudmistest lähtuvalt tema Kindlustushuvi väljaselgitamise ja selleks vajalike andmete kogumisega, Kindlustuslepingu tutvustamise ja soovitamise ning nõustamisega eesmärgiga võimaldada Kliendil sõlmida Kindlustusandjaga Kindlustusleping (Kindlustusmaakleri vahendustegevus) ning Kliendi abistamisega tema Kindlustuslepingu haldamisel ja täitmisel.

¹⁰ Juhend ei ole käsitletav IKÜM art 40jj alusel reguleeritud toimeisjuhendina. Toimeisjuhendil koostamisel tuleb muu hulgas arvestada mitmete täiendavate kohustustega, näiteks AKI poolt akrediteeritud järelevalvemehhanismi loomisega, mille reguleerimine tundus Juhendi koostamise ajal, arvestades Eesti kindlustussektori väiksust, liiga koormav, eriti vajalike rahaliste vahendite ja vastava kompetentsi, sealhulgas huvide konflikti vältimise nõuete, täitmise seisukohalt. Tegemist ei ole lõpliku seisukohaga ning aja möödudes, samuti täiendava praktika või probleemkohtade ilmnemisel, võivad osapooled otsustada Juhendi edasise arendamise käigus selle muutmise toimeisjuhendiks Määruse mõttes.

¹¹ Vt IKÜM art 4, art 9, art 10jj.

¹² MTÜ Eesti Liikluskindlustuse Fondi (edaspidi "**LKF**") ei peeta kindlustustegevuse mõistes kindlustusandjaks, kuid LKindIS § 71 lõike 1 alusel kohaldatakse talle KindITS § 217–220 sätteid. LKF tegutseb automaatse liikluskindlustuse (sundkindlustus, LKindIS § 60 jj) ja nn piirikindlustuse (LKindIS § 13 lg 3-4) kindlustusandjana ning hüvitab ka kindlustamata ja tuvastamata sõidukijuhtide poolt liikluses põhjustatud kahjusid. Eelnevast tulenevalt on LKF-il oma ülesannete täitmisel vajadus töödelda isikuandmeid sarnaselt Kindlustusandjatega.

3.12 "Kindlustusagent" on isik, kes tegeleb tasu eest ja agendilepingu alusel Kindlustuslepingu vahendamise ühe või mitme Kindlustus- või edasikindlustusandja jaoks ja tema huvides või sõlmib Kindlustuslepinguid nende nimel ja arvel ning teostab võlaõigusseaduse §-s 677 nimetatud toiminguid.

4. ANDMETÖÖTLUSPÕHIMÕTTED

Kindlustusandjad juhinduvad Kliendi isikuandmete töötlemisel järgmistest põhimõtetest ning on võimelised igal ajal põhimõtete täitmist, sh täitmise ulatust ja valitud vahendite vajalikkust, tõendama (IKÜM art 5):

4.1 **Seaduslikkus, õiglus ja läbipaistvus** – töötlemine on seaduslik, õiglane ja andmesubjektile läbipaistev:

- **seaduslikkus**¹³ - Kindlustusandja määrab Kliendi isikuandmete töötlemiseks ja andmetöötlemiseesmärgi täitmiseks kõige sobilikuma õigusliku aluse IKÜM art 6 lg-s 1 reguleeritud ammendavast loetelust. Lisaks täidab Kindlustusandja vastavale õiguslikule alusele tuginemise eeltingimusi¹⁴ ning asjakohaseid valdkonnapõhiseid sätteid (vt Juhendi p 5).

Näide 1. Kindlustusandja plaanib pakkuda teenust, mis parandab laenumaksekindlustuse haldamise efektiivsust, võimaldades tervise- ja töövõimetuslehe andmete kogumist otse riiklikest andmebaasidest.

Kuigi andmete saamine otse riiklikest andmebaasidest võib tõhustada kahjude käsitlemist, ei pea seadusandja otse juurdepääsu vajalikuks, kuna Klient saab esitada vajaliku teabe ise. Otsene juurdepääs Kliendi isikuandmetele võib potentsiaalselt suurendada juurdepääsuõiguste kuritarvitamise riski.

Seetõttu, vastavalt seaduslikkuse põhimõttele, ei saa andmete otse süsteemidest kogumise puhul tugineda õigusliku alusena lepingu täitmisele. Muuhulgas võivad liikmesriigi seadused lubada andmete kogumist riiklikest andmebaasidest eelkõige isiku eelneva nõusoleku alusel.

Kindlustusandja tagab, et kahjukäsitluse platvormil esitatakse teave andmete töötlemise kohta selgelt, eristades kohustuslikku ja valikulist töötlemist. Andmete kogumine toimub vaikimisi Kliendilt, ning võimalus hankida andmeid otse erinevatelt asutustelt esitatakse viisil, mis ei takista Kliendi keeldumise õigust (näiteks linnukese tegemise kast). Nõusolek dokumenteeritakse elektrooniliselt, võimaldades Kliendil oma nõusolekut hõlpsasti kontrollida ja vajadusel tagasi võtta.

- **õiglus**¹⁵ - Kindlustusandja ei tohi töödelda isikuandmeid viisil, mis võib põhjustada Kliendile põhjendamatut kahju, on ebaseaduslikult diskrimineeriv, eksitav või ettearvamatu. Õigluse põhimõtte nõuab ka, et Kliendil oleks lihtne realiseerida oma õigusi ja vabadusi (IKÜM art 15-22) ning vajadusel saada abi. Kindlustusandja arvestab andmete töötlemisel Kliendi vanuse ja teiste isikuomadustega, vältides Kliendi puuduste ja teadmatuseta ära kasutamist oma eesmärkide saavutamiseks.

Näide 2. Kindlustusandja plaanib pakkuda Kindlustuslepingutele kahte taset: "kindlustus" ja "kindlustus+". Taseme "kindlustus+" Kliendid saavad eelisjärjekorras klienditeenindust ja kiiremat juhtumite käsitlemist.

Õigluse põhimõtte kohaselt ei tohi taseme "kindlustus+" eelisjärjekord põhjustada diskrimineerimist taseme "kindlustus" Klientide suhtes ega takistada neil kasutada oma õigusi vastavalt kindlustuslepingu tingimustele ja õigusaktidele. Kuigi "kindlustus+" Kliendid saavad kiiremat teenindust, peab Kindlustusandja tagama, et "kindlustus" taseme taotlused töödeldakse põhjendamatata viivitusega alates taotluse esitamisest ning tingimused on eelnevalt

¹³ Vt EDPB Artiklit 25 käsitlevad suunised 4/2019, 20. oktoober 2020, p 3.2.

¹⁴ Nt "nõusolek" Määruse tähenduses peab olema isiku vabatahtlik, konkreetne, teadlik ja ühemõtteline tahteavaldus, millega ta (i) annab selgesõnalise nõusoleku avalduse vormis või (ii) vältendab selgelt nõusolekut konkreetse tegevuse kaudu oma isikuandmete töötlemiseks. Lisaks seab Määrus täiendavad tehnilised nõuded, mis peavad olema nõusolekule tuginedes täidetud (vt Juhendi p 5.2 ja järgnevad) - need kogumis moodustavadki nõusolekule tuginemise eeltingimused. (IKÜM art 6 lg 1 p a; art 7-8, põhjenduspunktid 32-33, 38, 42-43)

¹⁵ Vt EDPB Artiklit 25 käsitlevad suunised 4/2019, 20. oktoober 2020, p 3.3.

klientidele teada. Kõik Kliendid peavad saama võrdse võimaluse oma õigusi kasutada vastavalt lepingule ja õigusaktidele.

- **läbipaistvus**¹⁶ - Kindlustusandja peab Klienti selgelt ja ausalt teavitama, kuidas isikuandmeid kogutakse, kasutatakse ja jagatakse. Läbipaistvus seisneb selles, et Kliendil võimaldatakse mõista ja vajaduse korral kasutada IKÜM art 15-22 ette nähtud õigusi.

Näide 3. Kui Kindlustusandja palub Kliendil enne teenuse osutamist esitada isikuandmeid, peab ta Kliendile selgitama, kuidas andmeid töödeldakse ja miks need on vajalikud. Kindlustusandja peab samuti avaldama oma kodulehel selged ja arusaadavad privaatsustingimused, mis hõlmavad kõiki andmetöötlusprotsesse vastavalt Määruse artiklitele 12, 13 ja 14. Tingimused peaksid olema selged, liigendatud ja lihtsasti mõistetavad, et vältida Klientide ülekoormamist liigse infoga.

4.2 Eesmärgipärasuse piirang – isikuandmeid kogutakse täpselt ja selgelt kindlaksmääratud ning õiguspärasel eesmärgidel ning neid ei töödelda hiljem viisil, mis on nende eesmärkidega vastuolus.

4.3 Kindlustusandja töötleb Kliendi isikuandmeid eelkõige Kindlustuslepingu sõlmimiseks, täitmiseks või lepingu täitmise tagamiseks. Lisaks töötleb Kindlustusandja Kliendi isikuandmeid õigusaktides sätestatud kohustuste täitmiseks või Kindlustusandja majanduslike huvide täitmiseks vastavalt Määruses ja õigusaktides sätestatud piirangutele.

4.4 Isikuandmete töötlemine muul eesmärgil kui algsed eesmärgid, mis olid Klientidele teada andmetöötluse alguses, on lubatav juhul, kui uut eesmärki saab pidada algse eesmärgiga kooskõlas olevaks ning sellisest uuel eesmärgil töötlemisest on Klienti algselt teavitatud (vt täpsemalt 5.28 jj).

4.5 Minimaalsus ehk võimalikult väheste andmete kogumine – isikuandmed on asjakohased, olulised ja piiratud sellega, mis on vajalik nende töötlemise eesmärgi seisukohalt. See tähendab, et isikuandmeid kogutakse vaid ulatuses, mis on vajalik määratletud eesmärkide saavutamiseks ja mis on lubatav vastavalt kasutatavale õiguslikule alusele.

Näide 4. Kindlustusandja ei küsi veebipõhiste turunduskirjade edastamiseks Kliendi kodust aadressi ega tekita ilma range vajaduseta muid vabatäitmiseks mõeldud andmekaste.

4.6 Andmete õigsus – isikuandmed on õiged ja vajaduse korral ajakohastatud ning vastutav töötleja võtab kasutusele kõik mõistlikud meetmed, et töötlemise eesmärgi seisukohast ebaõiged isikuandmed kustutaks või parandataks viivitamata.

4.7 Kindlustusandja töötab välja mehhanismid, kuidas tagatakse tema poolt töödeldavate andmete õigsus nii andmete esmasel kogumisel kui ka nende hilisema töötlemise ajal. Kolmandatelt isikutelt või kolmandatest allikatest andmete kogumisel tagab kindlustusandja, et kasutatav allikas oleks andmekvaliteedi seisukohalt usaldusväärne.

Näide 5. Kindlustusandja soovib kasutada tehisintellekti, et koostada kindlustust ostvate Klientide profiilid, mille põhjal ta saab teha Kindlustusriski arvutamisel otsuseid.

Tehisintellekti efektiivseks koolitamiseks peab Kindlustusandja tagama, et andmed, mida kasutatakse mudeli õpetamiseks, on täpsed ja esindavad elanikkonda, vältimaks moonutusi. Andmeid kogutakse vastavast andmekäitlussüsteemist, sealhulgas asjakohase kindlustuse liigi kohta (nt tervisekindlustus, kodukindlustus, reisikindlustus) ja avalikest registritest, millele ettevõtte on seaduslik juurdepääs, ning ainult täpsetest ja ajakohastatud allikatest. Kõik andmed pseudonümitakse enne nende edastamist tehisintellekti mudeli koolitus süsteemi.

Kindlustusandja kontrollib, et tehisintellekt oleks usaldusväärne ja ei annaks diskrimineerivaid tulemusi ei arenduse ega ka hilisema kasutuse ajal. Kuigi tehisintellekti tulemusi kasutatakse kindlustusriskide hindamisel, ei tugine kindlustusandja otsustes ainult tehisintellektile, välja arvatud juhul, kui otsus vastab IKÜM art 22 lg 2 sätestatud eranditele. Kindlustusandja vaatab

¹⁶ Vt EDPB Artiklit 25 käsitlevad suunised 4/2019, 20. oktoober 2020, p 3.1. WP29 suunised WP260 rev.01, 11. aprill 2018.

tehisintellekti tulemused regulaarselt üle, et tagada nende usaldusväärsus, ja vajadusel kohandab algoritmi.¹⁷

4.8 Usaldusväärsus ja konfidentsiaalsus – isikuandmeid töödeldakse viisil, mis tagab isikuandmete asjakohase turvalisuse, sealhulgas kaitseb loata või ebaseadusliku töötlemise eest ning juhusliku kaotsimineku, hävitamise või kahjustumise eest, kasutades sealjuures asjakohaseid tehnilisi või korralduslikke meetmeid.

Näide 6. Kindlustusandja kogub kindlustuslepingu täitmise raames regulaarselt terviseandmeid, mis salvestatakse spetsiaalsesse andmebaasi kahjukäsitluse eesmärgil. Riskide hindamine on näidanud, et kui andmed on serveris, millele pääsevad ligi kõik töötajad, suureneb klientide õiguste ja vabaduste rikkumise risk, mis on terviseandmete kontekstis märkimisväärne. Samuti suureneb andmete lekkimise risk andmete edastamisel. Seetõttu otsustab kindlustusandja rakendada erinevaid kaitsemeetmeid: võimaldades juurdepääsu ainult andmete töötlemisega tegelevale osakonnale, logides kõik päringud ja krüpteerides andmed edastamisel.

Juurdepääsu reguleerimiseks ja pahavarast põhjustatud võimaliku kahju vähendamiseks otsustab ettevõtte võrgu eraldada ning kehtestada serverile juurdepääsu kontrolli. Rakendatakse turvaseiret, sissetungi tuvastamise ja ennetamise süsteemi, millele tavakasutajad ligi ei pääse. Juurdepääsu ja muudatuste jälgimiseks paigaldatakse automatiseeritud auditeerimissüsteem, mis genereerib aruandeid ja hoiatusi määratud sündmuste korral. Kasutajatel on juurdepääs ainult teadmisyajaduse põhimõttel ning kõik asjakohatud kasutusjuhtumid tuvastatakse kiiresti.

Intsidentide käsitlemine aitab muuta süsteemi töökindlamaks ja usaldusväärsemaks. Tugevad turvameetmed suurendavad ka klientide usaldust.

4.9 Andmete säilitamise piirang – isikuandmeid säilitatakse kujul, mis võimaldab Kliente tuvastada ainult seni, kuni see on vajalik andmetöötluse eesmärgi täitmiseks, ja kuni selleks on olemas õiguslik alus.

Näide 7. Kindlustusandja loob sisemised protsessid andmete säilitamiseks ja kustutamiseks. Praegu peavad töötajad pärast säilitamisaja lõppu isikuandmed käsitsi kustutama kõikidest seadmetest, varukoopiatest, logidest, e-kirjadest ja muudest säilitusmeediumidest.

Kustutamise protsessi efektiivsuse suurendamiseks ja eksimuste vähendamiseks kavatseb kindlustusandja hakata kasutama automaatsüsteemi. See süsteem võimaldab andmete automaatset ja korrapärasemat kustutamist, järgides kindlaksmääratud kustutamise reeglilikku. Süsteem eemaldab isikuandmed kõigilt ettevõtte säilitusmeediumitelt ettemääratud ajavahemike tagant.

Kindlustusandja vaatab säilitamisreeglid korrapäraselt üle ja testib neid, et tagada nende vastavus ajakohastele säilitamispõhimõtetele.

5. ÕIGUSLIKUD ALUSED

Käesolevas peatükis käsitletakse lühidalt isikuandmete töötlemise õiguslikke aluseid, mis tulevad kõne alla kindlustustegevuses isikuandmete töötlemisel. Täpsemalt käsitatakse õiguslikke aluseid juhendi nendes punktides, mis käsitlevad konkreetseid andmetöötlusolukordi ja andmetöötlustoiminguid. Isikuandmete töötlemiseks mitme sobiva õigusliku aluse korral tugineb kindlustusandja neist ühele.

5.1 Õiguslikud alused on loetletud Määruse artiklis 6(1):

(a) Nõusolek

5.2 Klient on andnud Kindlustusandjale nõusoleku töödelda oma isikuandmeid (IKÜM art 6 lg 1 p a).

¹⁷ Näites kirjeldatud andmetöötlus eeldab, et kindlustusandjal on olemas kehtiv õiguslik alus tehisintellekti koolitamiseks.

5.3 Kindlustusandja peab tagama, et nõusolek vastaks kumulatiivselt järgmistele tingimustele¹⁸:

Näide 8. Vabatahtlik – Kindlustusandja peab tagama, et Kliendi nõusoleku saamise protsess on vaba igasugusest survest ja eksitamisest, sealhulgas ei tohi nõusoleku andmata jätmise põhjustada Kliendile ebasoodsaid ja ettenägematuid tagajärgi.

- (i) Konkreetne – Klient peab nõusoleku andma üheks või mitmeks kindlaks eesmärgiks, millest teda on enne nõusoleku andmist teavitatud.
- (ii) Teadlik – Kindlustusandja peab tagama, et Kliendil oleks piisavat teavet andmetöötluse ulatuse ja eesmärkide kohta, et langetada teadlik ja kaalutletud valik.
- (iii) Ühemõtteline – nõusolek ei tohi olla mitmeti tõlgendatav. Nõusolek võib olla antud avalduse vormis või konkreetse aktiivse tegevuse kaudu, eeldusel, et selles väljendub nõusoleku ühemõttelisus.
- (iv) Tagasivõetav – Kindlustusandja peab tagama Kliendile õiguse oma nõusolek igal ajal ilma takistusteta tagasi võtta ning sellest õigusest loobumist ei tohi Kliendile võimaldada. Nõusoleku tagasivõtmine kehtib vaid edasise andmetöötluse suhtes.
- (v) Tõendatav – Kindlustusandja peab suutma andmetöötluse ajal ja ka pärast seda, kuni võimalike nõuete aegumisperioodi lõpuni, usaldusväärselt Kliendi antud nõusolekut tõendada.

Näide 9. „Nõustu saada Kindlustusandja pakkumisi ja uudiskirju e-posti teel.“

[x] Nõustun.

Sa saad oma nõusoleku igal ajal tagasi võtta Kindlustusandja iseteeninduses oma kliendiandmete profiilis või loobuda pakkumistest/uudiskirjadest, järgides edastatud e-posti jaluses olevat juhist. Andmete töötamise kohta loe täpsemalt [link privaatsusteatele või privaatsustingimustele].“

Vabatahtlik – Klient on vaba otsustama, kas soovib uudiskirju ja pakkumisi või mitte, ning kas ta soovib lepingu sõlmimisel saada soodustust.

Konkreetne – nõusolek antakse pakkumiste ja uudiskirjade saamiseks.

Teadlik – edaspidi hakkab Kindlustusandja töötleva Kliendi e-maili, et talle pakkumisi ja uudiskirju edastada.

Ühemõtteline – nõusolek loetakse antuks, kui Klient linnutab kasti.

Tagasivõetav – Kindlustusandja informeerib, et nõusoleku võib igal ajal tagasi võtta.

Tõendatav – Kindlustusandja süsteem peab salvestama, et kasti märkimine oli aktiivne, ning jälgima, millal nõusolek anti ja tagasi võeti.

5.4 Kindlustusandja peab tagama, et andmetöötlust puudutav teave oleks nõusoleku andmise ajal andmesubjektile lihtsalt juurdepääsetav. Kui nõusoleku saamise viisi tõttu (näiteks telefonivestluse salvestuses fikseeritud nõusolek, mobiilirakendustes saadud nõusolek) ei ole võimalik esitada kogu Määruses sätestatud teavet, peaks nõusoleku saamise ajal esitada vähemalt andmetöötluse põhiteabe (vastutava töötleja andmed ja töötlemise eesmärgid). Üksikasjalikumate lisateavete tuleks kajastada muus dokumendis või muus hõlpsalt juurdepääsetavas kohas (näiteks privaatsusteates, veebisaidil), millele on nõusoleku andmise dokumendis või saidil viidatud. Kui andmetöötlust puudutav lisateave on esitatud muus kohas, tuleb andmesubjektile tagada lihtne kättesaadav viis asjaomase lisateabega tutvumiseks (näiteks printida ja esitada andmesubjektile; esitada tutvumiseks kindlustusandja veebisaidil jne).

¹⁸ Vt IKÜM art 4 p 11; EDPB Suunised 05/2020 nõusoleku kohta isikuandmete kaitse üldmääruse mõistes, 4. mai 2020, p 3.

5.5 Andmesubjekti nõuetekohase tuvastamise tagamiseks ja selleks, et Kindlustusandja suudaks tõendada nõusoleku saamist, võib koguda nõusoleku eri kujul:

- kirjalikult (näiteks nõusoleku dokumendi allkirjastamisega);
- elektrooniliselt (näiteks asjakohase märke tegemisega kindlustusandja veebiportaalis ja salvestades tõendid nõusoleku andmise kohta);
- suuliselt (andmesubjekt annab näiteks suuliselt telefonivestluse ajal nõusoleku ja vestlus salvestatakse);
- aktiivse toiminguga (näiteks kindlustatud isiku puhul, kes ei pruugi alati olla kindlustuslepingu pool, tervisekindlustuse kaardi (poliisi) ettenäitamise raviga).

5.6 Määruses ei ole kindlaks määratud konkreetset aega, kui kaua nõusolek kehtib. Nõusoleku ajaline kehtivus sõltub kontekstist, töötlemise eesmärgist, algse nõusoleku ulatusest ja Kliendi ootustest. Näiteks kui küsitakse nõusolekut töötlemisele konkreetse projekti või muu ajaliselt piiritletud tegevuste raames, siis lõpeb nõusoleku kehtivus vastava projekti või tegevuse lõppemisega. Samuti võib nõusoleku küsimisel koheselt määratleda, et nõusoleku alusel töötlemine toimub teatud perioodi jooksul ning seejärel andmed kustutatakse. Kui see on töötlemise eesmärki arvestades mõistlik ja põhjendatud, siis võib nõusoleku kehtivuse siduda tagasivõtmisega, kuigi praktikas kasutatakse üha enam nõusolekute uuendamist vähemalt mõne aasta tagant. Kui töötlemistoimingud muutuvad või arenevad märkimisväärselt, siis algne nõusolek sellist töötlemist enam ei kata ning tuleb saada uus nõusolek. Kui nõusolek on antud tähtajatult, võib heaks tavaks pidada nõusoleku uuendamist asjakohaste ajavahemike tagant, kuid konkreetseid reegleid nõusoleku uuendamise kohta kehtestatud ei ole. Kindlustusandja võib valida, kuidas nõusolekute uuendamist korraldada; näiteks võib nõusolekute uuendamise siduda isikuandmete uuendamisega või juhtida andmesubjekt iseteenindusse sisse logides nõusolekute vaatesse. Taas kogu teabe esitamine aitab tagada, et andmesubjekt on jätkuvalt hästi kursis sellega, kuidas tema andmeid kasutatakse ja kuidas kasutada oma õigusi.

Näide 10. Kindlustusandja edastab Kliendi nõusoleku alusel tema e-posti aadressile pakkumisi ja uudiskirju. Iga sellise kirja lõpus on küll viide võimalusele ennast saajate nimekirjast eemaldada, kuid andmekaitse mõttes võib pidada heaks praktikaks, kui aegajalt (nt kord paari aasta jooksul) tuletatakse kirjas Kliendile meelde, et tema kontaktandmeid kasutatakse Kindlustusandja pakkumiste ja uudiskirjade edastamiseks nõusoleku alusel ning soovi korral on tal võimalik nõusolek tagasi võtta. Samuti võiks sellise meeldetuletuse käigus viidata ka asjakohastele Kindlustusandja andmekaitsetingimustele.

Igal juhul võiks nõusolekut uuendada olukorras, kus Kindlustusandja ei ole pikema perioodi jooksul andmeid vastaval eesmärgil töödeldud. Näiteks ei ole Kindlustusandja paar aastat pakkumisi ja uudiskirju edastanud, kuid tahab nüüd sama tegevusega varasemalt antud nõusolekute alusel jätkata. Sellisel juhul peaks uuesti alustamisel esmalt pöörduma Klientide poole viitega varasemale nõusolekule, kuid paluma neil oma nõusolekut uuendada (nt paludes neil kinnitada nõusolek vastavale valikule klõpsates vms).

5.7 Nõusolek isikuandmete töötlemise alusena on asjakohane olukordades, kus Kindlustusandja tahab ja saab päriselt anda Kliendile valiku, kas tema andmeid konkreetset eesmärgil töödeldakse. Samuti tuleb nõusolek kõne alla juhul, kui ühelegi teisele õiguslikule alusele (sh õigustatud huvile) tuginedes ei ole võimalik isikuandmeid töödelda. Näiteks on nõusolek kohaseks õiguslikuks aluseks pakkumiste ja uudiskirjade edastamiseks juhul, kui õigustatud huvi alusel seda teha ei tohi - nt kui Kindlustusandja soovib edastada kliendile otseturustuse sõnumeid, mis ei ole seostatavad Kliendi poolt varasemalt tarbitud teenustega/soetatud toodetega. Nõusolekule tuginemisel on oluline arvestada, et nõusoleku tagasivõtmise korral peab Kindlustusandja olema suuteline sel alusel tehtava andmetöötluse lõpetama. Enne tagasivõtmist aset leidunud andmetöötluse õiguspärasust nõusoleku tagasivõtmine siiski ei mõjuta.

Näide 11. Näiteks on Kliendi nõusolek sobiv õiguslik alus, kui Kindlustusandja soovib edastada Kliendi andmeid Kindlustusandjaga samasse gruppi kuuluvatele teistele ühingutele, kui need ühingu soovivad kasutada neid andmeid oma toodete turundustegevuse kontekstis.

(b) **Lepingueelsed läbirääkimised, lepingu sõlmimine**

5.8 Isikuandmete töötlemine on vajalik lepingu sõlmimisele eelnevate meetmete võtmiseks vastavalt Kliendi taotlusele (IKÜM art 6 lg 1 p b alt 2).

5.9 Kliendi taotluse all mõeldakse Kliendi algatust lepingu sõlmimiseks või Kliendi kinnitust lepingu koostamise alustamiseks. Lepingueelsetele läbirääkimistele saab toetuda ainult piiratud ulatuses, eelkõige formaalselt isikuandmete töötlemise osas, mis on vajalik lepingu ettevalmistamiseks vajalike andmete kogumiseks ja töötlemiseks – andmete sisestamiseks lepingusse ja/või poliisi. Kõik muud eesmärgid nt isikusamasuse tuvastamine, sanktsioonikontroll jne ei kuulu enam lepingueelsete läbirääkimiste eesmärgi kohaldamisalasse.¹⁹

Näide 12. Reisikindlustuse sõlmimiseks küsib Kindlustusandja Kliendi nime, isikukoodi, kontaktandmeid, samuti teavet reisi eesmärgi ja kestuse kohta (nt turismireis või spordireis) ning soovitud kindlustuskaitsete kohta. Vastav teave on lepingu sõlmimiseks vajalik ja mahub seega lepingu sõlmimise aluse alla (IKÜM art 6 (1) b).

(c) **Lepingu täitmine**

5.10 Isikuandmete töötlemine on vajalik lepingu täitmiseks (IKÜM art 6 lg 1 p b alt 1). Seejuures ei ole vajalik lepingus eraldi sätestada, et lepingu täitmiseks võib Kindlustusandja Kliendi andmeid töödelda, küll aga privaatsustingimustes (sealjuures on soovitatav privaatsustingimustes nimetada ja kirjeldada kõik andmekategooriad, mida võidakse lepingu täitmise eesmärgil töödelda).²⁰

5.11 Lepingu täitmisele tuginedes tuleb eelkõige arvesse võtta, mida pooled on lepingus kokku leppinud, ning vastavad eesmärgid peavad olema kooskõlas valdkonda reguleerivate õigusaktidega ega tohi olla liialt ühe lepingupoolle kasuks. Kindlustusandja peab lepingu alusel isikuandmete töötlemisel suutma põhjendada, et mõistliku Kliendi perspektiivist ei oleks saanud Kindlustuslepingu eesmärki ilma vastava andmetöötluseta täita.²¹

5.12 Eelkõige võib Kindlustusandja sellel alusel töödelda andmeid Kliendi isiku ja teda iseloomustavate andmete (nt pöördumised, finantsteave jne), kontaktandmete, kindlustusobjekti, kindlustusmakse tasumise, kindlustusjuhtumi haldamise ja aset leidmise ning kindlustushüvitise tasumise suhtes.

Näide 13. Kohustusliku liikluskindlustuse kahjujuhtumi menetlemisel töötleb Kindlustusandja Kliendi isikut tuvastavaid ja kontaktandmeid, hävinud või kahjustunud vara andmeid, terviseandmeid jne. Vastav töötlus on vajalik lepingu täitmiseks (IKÜM art 6 (1) b).

(d) **Seadusest tulenev kohustus**

5.13 Isikuandmete töötlemine on vajalik Kindlustusandja seadusest tuleneva kohustuse täitmiseks (IKÜM art 6 lg 1 p c).

5.14 Selleks, et andmetöötlus vastaks Kindlustusandja seadusjärgsele kohustusele Määruse mõttes, peavad kumulatiivselt olema täidetud järgmised neli tingimust:

(i) seadusest tulenev kohustus peab olema määratletud vastutava töötleja suhtes kohaldatavas EL-i või siseriiklikus õiguses;

(ii) nendes õigusnormides peab olema selgelt ja konkreetselt sätestatud kohustus vastavaid isikuandmeid töödelda;

(iii) vastavad sätted peavad määratlema vähemalt töötlemise eesmärgi; ja

¹⁹ Vt (i) EDPB Suunised 2/2019 isikuandmete töötlemise kohta isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 punkti b alusel seoses andmesubjektidele internetipõhiste teenuste osutamisega, 8. oktoober 2019, p 2.7. WP29 Arvamus 06/2014 andmete vastutava töötleja õigustatud huvide mõiste kohta direktiivi 95/46/EÜ artikli 7 tähenduses, 9. aprill 2014 WP 217, III.2.2. Leping p ii.

²⁰ Vt AKI, isikuandmete töötlemise üldjuhend, 19. märts 2019, lk 7.

²¹ EDPB Suunised 2/2019 isikuandmete töötlemise kohta isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 punkti b alusel seoses andmesubjektidele internetipõhiste teenuste osutamisega, 8. oktoober 2019, p 2.5.

- (iv) kohustus peab olema kehtestatud vastutavale töötlejale, mitte andmesubjektidele.

Näide 14. Elukindlustuslepingu sõlmimiseks on kindlustusandjal seadusest (RahaPTS-i kohaldumine elukindlustuse teenuste pakkujale)) tulenev kohustus kontrollida kliendi isikusamasust, seega peab ta enne lepingu sõlmimist kontrollima isikut tõendavat dokumenti. Sellisel juhul on isiku tuvastamine vajalik seadusest tuleneva kohustuse, mitte kliendi taotluse täitmiseks. Seetõttu on õiguslik alus IKÜM art 6 lg 1 punkti b asemel punkt c.

5.15 Seadusest tuleneva kohustuse täitmisele saab Kindlustusandja Kliendi isikuandmete töötlemisel tugineda muuhulgas kindlustustegevuse seaduses, rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduses, kogumispensionite seaduses, liikluskindlustuse seaduses, riigilõivuseaduses, maksuseadustes, äriseadustikus, tarbijakaitse seaduses, raamatupidamise seaduses või muus asjakohases seaduses sätestatud *konkreetsete* ülesannete või kohustuse täitmiseks. Selle eesmärgi täitmine võib endaga kaasa tuua ka andmesubjekti õiguste piiramise.

(e) **Avalik huvi**

5.16 Isikuandmete töötlemine on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks (IKÜM art 6 lg 1 p e).

5.17 Avalikes huvides olevad ülesanded, mille täitmine tuleneb Kindlustusandjale erinevatest õigusaktidest, võivad olla sõnastatud vähem täpselt või anda rohkem kaalutlusruumi võrreldes seadusest tulenevate kohustustega. Avaliku huvi küsimused ei ole alati selgelt õigusaktidest tuvastatavad, kuid seda on võimalik tuletada vastavalt Kindlustusandjale seatud kohustustest ning kohustuste laiemast eesmärgist. Antud eesmärgi täitmine võib endaga kaasa tuua ka andmesubjekti õiguste piiramise.

Näide 15. Kindlustusandjal on kohustus teavitada Rahapesu Andmebürood, kui kindlustustegevuse käigus tekib kahtlus rahapesu, terrorismi rahastamise või finantssanktsioonide rikkumise kohta (RahaPTS § 49, § 50 ja RSanS § 21). Andmete osas, mis on teavituse kohustuse täitmisel selgelt seaduses väljatoodud on töötamise alus IKÜM art 6 (1) c. Andmete osas, mille töötlemine on seadusest tuleneva kohustuse täitmisega seotud, kuid mille töötlemine ei tulene otseselt seadusest tuleb lähtuda avalikust huvist. Need kohustused on seotud stabiilse majandusliku olukorra tagamise ja põhiõiguste kaitse edendamise.

(f) **Kindlustusandja või kolmanda isiku õigustatud huvi**

5.18 Isikuandmete töötlemine on vajalik vastutava töötleja või kolmanda isiku õigustatud huvi korral, mis kaalub üles Kliendi huvid või põhiõigused, mille nimel tuleb isikuandmeid kaitsta (IKÜM art 6 lg 1 p f).

Sellele alusele tugineda eeldab, et Kindlustusandja on eelnevalt läbi viinud dokumenteeritud ja põhjendatud huvide tasakaalustamise analüüsi, mille tulemina on selgunud, et andmetöötlus on Kindlustusandja eesmärgi saavutamiseks vältimatult vajalik ja ei riiva ebaproportsionaalselt Kliendi õigust eraelu ning isikuandmete kaitseks.

Näide 16. Õigustatud huvi alusel töötlustoimingu huvide tasakaalustamise hinnangu näidisküsimused²²

A) Õigustatud huvi identifitseerimine

- 1. Mis on töötlemistoimingu eesmärk?*
- 2. Kas töötlemine on vajalik vastamaks ühele või mitmele Kindlustusandja eesmärgile?*
- 3. Kas töötlemine on vajalik vastamaks ühele või mitmele kolmanda isiku eesmärgile?*

²² Vt ka **lisas 14.1** toodud näidisküsimused konkreetse näite puhul, mis lähtuvad teisest metoodikast õigustatud huvi hindamiseks. Mõlemad näidisküsimused aitavad hinnata õigustatud huvi ning on võimalus valida konkreetse Kindlustusandja puhul, kumb on paremini sobiv.

4. Kas IKÜM või muu õigusakt identifitseerib töötlemistoimingut kui õigustatud tegevuse läbi tasakaalustustesti positiivset tulemit? Ehk kas määrus või muu akt konkreetselt sätestab, et sellise töötlemise seaduslikuks aluseks võib olla õigustatud huvi. Näiteks märgib Määrus: "Pettuste vältimiseks rangelt vajalik isikuandmete töötlemine on samuti asjaomase vastutava töötaja õigustatud huvi. Isikuandmete töötlemist otseturunduse eesmärgil võib lugeda õigustatud huviga töötlemiseks."

5. Kas töötlemise huvi on "õigustatud"?

B) Vajalikkuse test

1. Miks on töötlemistoiming vastutavale töötajale vajalik?

2. Miks on töötlemistoiming tähtis teistele isikutele, kellele andmeid võidakse avaldada (kui on relevantne)?

3. Kas on muu viis saavutamaks eesmärk?

C) Tasakaalustamise test

1. Kas isik võib sellist töötlust ette näha?

2. Kas toiming lisab väärtust tootele või teenusele, mida isik ise kasutab?

3. Kas töötlemistoiming mõjutab tõenäoliselt negatiivselt isiku õigusi?

4. Kas töötlemistoiming võib lõppeda soovimatu kahju või kannatusega isikule?

5. Kas töötlemistoimingut mittekasutamisel on kahju vastutavale töötajale?

6. Kas töötlemistoimingut mittekasutamisel on kahju kolmandale isikule?

7. Kas töötlemistoiming toimub isiku huvides, kelle andmeid töödeldakse?

8. Kas isiku õigustatud huvi on tasakaalus selle isiku õigustatud huviga, kes õigustatud huvi erandile soovib tugineda? Kaalu andmesubjekti huve ja töötaja huve.

9. Mis on isiku ja Kindlustusandja vaheline seos?

10. Mis on töödeldavate andmete iseloom? Kas on eriliiki andmed?

11. Kas eksisteerib kahepoolne suhe Kindlustusandja ning isiku vahel, kelle andmeid tahetakse töödelda? Kui jah, siis kui lähedane on suhe?

12. Kas töötlemine piirab või riivab isiku õigusi?

13. Kas isikuandmed on saadud otse isikult või kaudselt?

14. Kas on subordinatsiooni või võimusuhe isiku ja Kindlustusandja vahel?

15. Kas on tõenäoline, et isik võib oodata, et infot sel eesmärgil töödeldakse?

16. Kas töötlemist võib vaadelda kui intensiivset või kohatut? Kas sellisena võib seda näha isik või tulenevalt suhte kontekstist?

17. Kas isikule on avaldatud privaatsustingimused? Kuidas?

18. Kas isik, kelle andmeid töödeldakse, saab lihtsasti kontrollida töötlemistoimingut või sellele vastu vaielda?

19. Kas töötlemise ulatust saab muuta vähendamaks olulisi privaatsusriske?

D) Kaitsemeetmed ja kompenseerivad kontrollid

1. Kaitsemeetmed hõlmavad mitmesuguseid kompenseerivaid meetmeid, mida võib kehtestada isikute kaitseks või mille kaudu vähendada töötlemisega kaasnevaid riske või võimalikke negatiivseid mõjusid.

Need võivad olla identifitseeritud andmekaitse mõjuhinnaangutes, nt andmete minimeerimine, de-identifitseerimine, tehnilised ja korralduslikud meetmed, vaikimisi privaatsuspõhimõte, täiendav läbipaistvus, krüptimise täiendavad kihid, mitme-tasandiline autentimine, säilitamine, piiratud juurdepääs, Opt-out, räsimine ja muud andmekaitsega seotud tehnilised turvameetodid (vt **võimalikku näidisloetelu kaitsemeetmetest lisas 13.2**).

5.19 Kas kasutusele on võetud vajalikud kaitsemeetmed? Kindlustusandja viib õigustatud huvi alusel andmetöötlust läbi vägagi erinevatel eesmärkidel olenevalt konkreetse Kindlustusandja põhjendatud huvidest, nt:

- kindlustusriskide hindamine (sealhulgas andmete töötlemine, mis puudutab pahatahtlikult, ebaausalt või pettuslikult käitunud isikuid),
- üldiste kindlustusmaksemäärade arvutamine ja hinnamudelite loomine,
- kahjukäsitluse kvaliteedikontroll,
- kontsernisisene infovahetus,
- veebivestluste ja telefonikõnede salvestamine,
- turundus- ja kampaaniad isikutele, kes on varem soetanud sarnaseid teenuseid, tooteid,
- kaamerate ja muude jälgimisseadmete kasutamine,
- uute kindlustustoodete väljatöötamine ja arendamine.

Näide 17. Tutvu huvide kaalumise näitega pettuste ennetamise eesmärgil Juhendi p 13.1 või õigustatud huvide kaalumise näidisküsimustega ülal, p 5.18

(g) Eriliiki isikuandmete töötlemise seaduslikud alused

5.20 Eriliiki isikuandmete töötlemiseks on vajalik omada alust IKÜM art 6 lõige 1 loetletud töötlemise alustest ja kohalduma peab mõni IKÜM art 9 lõige 2 eranditest (sisuliselt erandid, mis lubavad eriliiki isikuandmete töötlust; kasutusel ka kui IKÜM art 9 lg 2 alused).

5.21 Juhendis on erinevate töötlustoimingute juures toodud välja erinevad võimalikud töötlemise alused, sh eriliiki isikuandmete töötlemiseks. Üldjuhul on ühel eesmärgil toimival töötlemisel üks alus, kuid on võimalik, et töötlustoimingul on mitu alust. Näiteks elukindlustust pakkudes on töötlemise aluseks seadusest tulenev kohustus, sest Kindlustusandja peab täitma RahaPTS nõudeid, kui Kindlustusandja tuvastab RahaPTS nõuetest tulenevalt isiku, kes soovib elukindlustust, ja tuvastamisel kogutakse täpselt RahaPTS § 21 toodud andmed. Kui kliendist ja tehingust arusaamiseks kogutakse RahaPTS kohustuste täitmiseks isikuandmeid, mis pole konkreetset seaduses välja toodud, siis on seadusest tulenevat kohustust ületavas osas töötlemise aluseks avalik huvi ja/või õigustatud huvi (olenevalt täpselt töötlemisest). Eelnev illustreerib, et ühel eesmärgil toimuva töötlemisega võib olla seotud mitu töötlemise alust. Juhendis on eriliiki isikuandmete töötlemise juures märgitud mitu võimaliku alust ja IKÜM art 9 lg 2 erandit. IKÜM art 6 lg 1 aluste täpsem analüüs on toodud igas vastavas peatükis. IKÜM art 9 lg 2 erandite kohaldamise põhilised eeldused ja nõuded on kirjeldatud alljärgnevalt ning olenevalt konkreetsest juhtumist saab Kindlustusandja valida enda töötlemise spetsiifikast lähtuvalt kõige sobivama aluse. Kindlustustegevuses eriliiki isikuandmete töötlemisel on kõige tõenäolisemad IKÜM art 9 lg 2 kasutatavad erandid järgnevad:

5.22 **IKÜM art 9 lg 2 punkt a – selgesõnaline nõusolek.** Vastavat alust (töötlemise lubamise erandit) Juhendis eraldi ei hinnata, sest kohalduvad tavapärase selgesõnalise nõusoleku kohaldamise nõuded.

5.23 IKÜM art 9 lg 2 punkt b – vastutava töötleja kohustus - „töötlemine on vajalik seoses vastutava töötleja või andmesubjekti tööõigusest ning sotsiaalkindlustuse ja sotsiaalkaitse valdkonna õigusest tulenevate kohustuste ja erioigustega niivõrd, kuivõrd see on lubatud liidu või liikmesriigi õigusega või liikmesriigi õiguse kohase kollektiivlepinguga, millega kehtestatakse asjakohased kaitsemeetmed andmesubjekti põhiõiguste ja huvide kaitseks“.

Vastava aluse puhul on vajalik, et eriliiki isikuandmete töötlemine on lubatud liikmesriigi õigusega ja on seotud tööõiguse, sotsiaalkindlustuse või sotsiaalkaitse valdkonna kohustustega. IKÜM-i sõnastust lugedes ja olenevalt sotsiaalkaitse valdkonna kohustuste tõlgendamisest võib jõuda järeldusele, et IKÜM art 9 lg 2 punkt b võib olla sobilik alus eriliiki isikuandmete töötlemiseks vähemalt kohustuslike kindlustustüüpide puhul. Samas IKÜM-i kommentaarides (C. Kuner jt „The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary“) on IKÜM art 9 lg 2 punkt b kohaldamise kohta sedastatud, et see erand on kasutamiseks töandjatele suhtes enda töötajatega²³. Muid kohaldamise juhte punkt b osas IKÜMi kommentaarides välja toodud pole. Ühese kohtupraktika puudumisel on mõistlik, et Kindlustusandja, kes vastavat alust kohaldada soovib, teostab eelnevalt analüüsi, kas vastav alus tema konkreetseks tööstustoiminguks sobib.

5.24 IKÜM art 9 lg 2 punkt e – „töödeldakse isikuandmeid, mille andmesubjekt on ilmselgelt avalikustanud“. Vastava aluse kohaldamine eeldab, et eriliiki isikuandmed on avalikustatud andmesubjekti enda poolt ning et avalikustamine on olnud ilmselge. IKÜMi kommentaarides on selgitatud, et avalikustamine on ilmselge, kui andmesubjekt on selge aktiivse tegevusega ise oma vastavad andmed avaldanud²⁴.

Näiteks võib olla IKÜM art 9 lg 2 punkt e sobiv alus, kui reisikindlustuse kasutamiseks on vaja töödelda kindlustatud isiku elukaaslase haigestumise andmeid. Vastaval juhul on kindlustatud isiku elukaaslane avaldanud haigestumise andmed (nt arstitõendi) kindlustatud isikule sooviga võimaldada kindlustatud isikul kindlustushüvitise saamiseks vastav teave Kindlustusandjale edastada. Andmesubjekt on oma konkreetse tegevusega avaldanud andmed, et võimaldada kindlustushüvitise saamist. Kui muud sobivat alust IKÜM art 9 lõikest 2 ei kohaldu, siis võib sama loogikat kohaldada ka Kindlustusvõtja enda eriliiki andmete töötlemiseks – eeldusel, et andmesubjekt (Kindlustusvõtja) vastavad andmed selgelt ise avalikustab.

5.25 IKÜM art 9 lg 2 punkt f – „töötlemine on vajalik õigusnõude koostamiseks, esitamiseks või kaitsmiseks või juhul, kui kohtud täidavad oma õigust mõistvat funktsiooni“.

Punkt f kohaldamiseks peab tegemist olema „aktiivse“ õigusvaidlusega – st nõude esitaja positsioonil olles peab olema tegemist olukorraga, kus nõue päriselt esitatakse või selle esitamist päriselt kaalutakse ning nõude saaja (kaitsja) positsioonil olles peab tegemist olema olukorraga, kus nõue kaitsja vastu on esitatud. Hüpoteetiliste nõuete osas IKÜM art 9 lg 2 p f ei kohaldu. Vastavat seisukohta kinnitavad ka IKÜMi kommentaarid²⁵.

5.26 IKÜM art 9 lg 2 punkt g – oluline avalik huvi - „töötlemine on vajalik olulise avaliku huviga seotud põhjustel liidu või liikmesriigi õiguse alusel ning on proportsionaalne saavutatava eesmärgiga, austab isikuandmete kaitse õiguse olemust ja tagatud on sobivad ja konkreetset meetmed andmesubjekti põhiõiguste ja huvide kaitseks“. I

KÜM art 9 lg 2 punkti g kasutamine eeldab, et tööstustoiming on vajalik seoses olulise avaliku huviga. Selles osas on vaja teostada olulise avaliku huvi hinnang. IKÜM kommentaarid juhivad tähelepanu sellele, et olulise avaliku huvi puhul ei piisa lihtsalt avalikust huvist - vastav avalik huvi peab olema eriliselt oluline²⁶. Lisaks peab tööstus olema vajalik liidu või liikmesriigi õiguse alusel ja proportsionaalne saavutatava eesmärgiga ning kasutusel peavad olema sobivad kaitsemeetmed. Kõike eeltoodut tuleb olulise avaliku huvi hinnangus hinnata ning tööstus on lubatud ainult hinnangu sobiva tulemuse korral.

²³ C. Kuner jt, The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary, lk 377.

²⁴ Ibid, lk 378 – kommentaarides on ilmselge avalikustamine seotud andmesubjektipoolse „affermative act“ teostamisega.

²⁵ Ibid, lk 379.

²⁶ Vt C. Kuner jt, The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary, lk 379.

5.27 **IKÜM art 9 lg 2 punkt h** – „töötlemine on vajalik ennetava meditsiini või töömeditsiiniga seotud põhjustel, töötaja töövõime hindamiseks, meditsiinilise diagnoosi panemiseks, tervishoiuteenuste või sotsiaalhoolekande või ravi võimaldamiseks või tervishoiu- või sotsiaalhoolekandesüsteemi ja -teenuste korraldamiseks, tuginedes liidu või liikmesriigi õigusele või tervishoiutöötajaga sõlmitud lepingule ja eeldusel, et lõikes 3 osutatud tingimused on täidetud ja kaitsemeetmed kehtestatud“.

IKÜM art 9 lg 2 punkt h kohta esitavad IKÜM kommentaarid tülenduse, et punkt h saab kasutada kindlustustegevuses eriliiki isikuandmete töötlemiseks, kui lisaeldused on täidetud. Nimelt on kommentaarides kirjas järgnev: „.../See hõlmab ka tundlike andmete töötlemist tervishoiu- või sotsiaalkindlustussüsteemide haldamise valdkonnas. See säte hõlmab ka teenuseid, mida tehakse lepingu alusel, kuid leping ei ole kohustuslik. Mõistet "sotsiaalhoolekande" tuleks tõlgendada laiaulatuslikult, hõlmates kõiki sotsiaalkindlustusasutuste poolt pakutavaid abiliike...“.²⁷ Kuigi kommentaarides räägitakse ametiasutustest, siis saab sama alust kasutada eraõiguslik isik, kui teostatakse avalik-õigusliku ülesannet või analoogia korras, kui olulistest avalikes huvides on kohustuslikus tehtud teatud tüüpi kindlustuslepingutesse asumine. Nii võib punkti h kasutamine tulla kõne alla näiteks kohustusliku kindlustuse puhul eriliiki isikuandmete töötlemisel. Olenevalt sotsiaalkaitse kohustuse tõlgendamisest võib punkti h kasutamise ala olla ka laiem. Igal juhul tuleb Kindlustusandjal, kes punkti h soovib kasutada, teostada konkreetse tööstustoimingu osas sobiva aluse leidmiseks hinnang. Lisaks on IKÜM art 9 lg 2 punkti h kasutamiseks vajalik IKÜM art 9 lg 3 nõuete täitmine – st vastavaid isikuandmeid töötlevate isikutel peab olema seadusest tulenev kohustus isikuandmeid saladuses hoida.

(h) Esialgselt õiguslikust alusest erineval alusel töötlemise erisused

5.28 Olukorras, kus andmetöötlus toimub muul eesmärgil kui see, milleks isikuandmeid algselt koguti, ja kui selliseks andmetöötluseks ei ole andmesubjekti nõusolekut ega seadusest tulenevat kohustust või õigust, tuleb hinnata andmetöötluse eesmärgipärasust.

5.29 Uuel eesmärgil töötlemise lubatavust ei ole vaja eraldi hinnata, kui uuel eesmärgil töötlemine põhineb isiku nõusolekul või kehtival õigusel (IKÜM art 6 lg 4). Muudel juhtudel tuleb läbi viia eesmärkide kooskõla analüüs²⁸ (ingl k *purpose compatibility assessment*), võttes arvesse IKÜM art 6 lg 4 punktides a-e reguleeritud tingimusi.

Näide 18. Kindlustusandja töötleb kliendi isikuandmeid reisikindlustuse sõlmimiseks ja täitmiseks (algne eesmärk). Seadusest tulenevalt säilitab kindlustusandja reisikindlustuslepinguga seotud raamatupidamise algdokumente seitse aastat alates majandusaasta lõpust, mil tehingu algdokument raamatupidamisregistris kajastati, vastavalt raamatupidamise seaduse §-s 12 sätestatule.

5.30 Uuel eesmärgil töötlemise lubatavuse hindamisel tuleb võtta arvesse muuhulgas järgnevaid faktoreid (Määruse artikkel 6 lg 4 punktid a-e)²⁹:

- (i) seost nende eesmärkide, mille jaoks isikuandmeid esmalt koguti, ja kavandatava edasise töötlemise eesmärkide vahel;
- (ii) isikuandmete kogumise konteksti, eelkõige andmesubjektide ja vastutava töötleja vahelist seost;
- (iii) isikuandmete laadi, eelkõige seda, kas töödeldakse isikuandmete eriliike või süüteoasjades süüdimõistvate kohtuotsuste ja süütegudega seotud isikuandmeid;
- (iv) kavandatava edasise töötlemise võimalikke tagajärgi andmesubjektide jaoks;
- (v) asjakohaste kaitsemeetmete (muuhulgas krüpteerimine ja pseudonüümimine) olemasolu.

Näide 19. Eesmärgipärasusega on kooskõlas olukord, kus Kindlustusandja kasutab korduvalt Kliendi poolt varem esitatud või Kindlustusandjale muul viisil teatavaks saanud isikuandmeid, võttes arvesse

²⁷ Ibid, lk 380.

²⁸ Formaadilt võib seda pidada sarnaseks õigustatud huvi analüüsiga, mida reguleerib IKÜM art 6 lg 1 p f.

²⁹ Vt IKÜM art 6 lg 4.

Määruses ja seadustes sätestatud piiranguid. Vastav õigus tuleneb VÕS § 440 lg-st 2, siiski on Kindlustusandjal kohustus hinnata täiendavalt, kas olemasolevate andmete kasutamine teisel eesmärgil on ikkagi kooskõlas eesmärgiga, milleks isikuandmeid algself koguti.

Näide 20. Elukindlustuslepingu sõlmimisel saadud terviseandmeid ei tohi Kindlustusandja kasutada ega töödelda reisikindlustuse kindlustusriski arvutamisel.

5.31 Sealjuures on oluline, et üldine võimalus selliseks uuel eesmärgil töötamiseks on kirjeldatud Kindlustusandja privaatsustingimustes.

6. LEPINGUEELSE LÄBIRÄÄKIMISED, KINDLUSTUSLEPINGU SÕLMIMINE

Käesolevas peatükis selgitatakse eesmärgi piirangu põhimõttest lähtuvalt, milliseid isikuandmete liike Kindlustusandja Kindlustuslepingu sõlmimise käigus töötleb ja milliste eesmärkide täitmisele see on suunatud, võttes arvesse isikuandmete töötlemise õiguslikke aluseid ja nende kohaldatavust.

6.1 Kindlustuslepingu sõlmimine ja kindlustusriskide hindamine

Tavalised isikuandmed

6.1.1 Tavaliste isikuandmete alla kuuluvad kõik isikuandmed, mis ei ole klassifitseeritud eriliiki isikuandmeteks (IKÜM art 9 lg 1) ega süüteoandmeteks (IKÜM art 10). Kindlustusandja peab aga ka tavaliste isikuandmete töötlemisel eristama tavaliste andmete tundlikumaid kategooriaid (nt finantsandmed) ning rakendama vastavalt asjakohased nõuded.

6.1.2 Kuigi Määrus ei anna tundlikele isikuandmetele legaalse definitsiooni, võib nende tundlikkus tuleneda andmete olemusest, konkreetse andmetöötluse eesmärgist või riigi õigusaktidest. Tundlike isikuandmete töötlemine võib oluliselt suurendada riski üksikisiku õigustele ja vabadustele. Neid andmeid peetakse tundlikeks, sest need on täiendavalt seotud isiku eraeluga, nende väärkasutamisel võivad olla tõsised tagajärjed isiku igapäevaelule või võivad mõjutada põhiõiguste kasutamist.³⁰

Näide 21. Finants- ja sotsiaalvaldkonna andmeid peetakse tundlikeks, kuna nende avalikuks tulek võib oluliselt suurendada riski, et isik langeb pettuse või identiteedivarguse ohvriks. Selliste andmete lekkimine võib tõsiselt kahjustada isiku rahalist seisut ja sotsiaalset turvalisust.

Näide 22. Inimese vanus ja sugu on tavalised isikuandmed, kuid nende tundlikkus võib suurenedu sõltuvalt konkreetsest kontekstist, milles neid töödeldakse. Näiteks tööle kandideerimisel või kindlustuslepingu sõlmimisel võivad need andmed mõjutada otsustusprotsessi, mistõttu tuleb nende töötlemisel olla eriti ettevaatlik, et vältida diskrimineerimist või ebaõiglast kohtlemist.

Näide 23. Eestis, Lätis ja Leedus on isikukood üks peamisi ja usaldusväärsemaid isikusamasuse tuvastamise andmevälju, mille töötlemisele ei ole kehtestatud seadusandlikke piiranguid. Tavaliselt kasutatakse isikukoodi kõrgema riskiga või kestvuslepingutes, et kindlustada poolte isikusamasuse usaldusväärne tuvastamine. Teistes riikides võib isikukoodile sarnaste andmeväljade kasutamine olla seadusega rangemalt reguleeritud. Näiteks Iirimaa rahapesu tõkestamise ja terrorismi rahastamise seadus ei luba e-rahut ja makseteenuse pakkujatel kliendisuhete algatamisel isikusamasuse tuvastamiseks töödelda isikukoodi (Personal Public Security Number), kuna tegemist on tundliku andmeväljaga, mille ebaseaduslik avalikuks tulek võib isikule märkimisväärt kahju tekitada.

6.1.3 Tavaliste isikuandmete, sh tundlike andmete töötlemiseks ei kehtesta Määrus täiendavaid tingimusi võrreldes eriliiki isikuandmete (vt Juhendi p 6.1.15jj) või süüteoandmete (vt Juhendi p 7.1.12jj ning 7.2.14jj) töötlemisega. Küll aga tuleb tundlike isikuandmete töötlemisel täiendavalt tähelepanu pöörata andmetöötluspõhimõtete järgimisele, eelkõige õigluse ja minimaalsuse printsiibi tagamisele, et vältida Klientide potentsiaalset diskrimineerimist.

6.1.4 Lepingueelsetele läbirääkimistele saab tugineda, kui isikuandmete töötlemine on vajalik lepingu sõlmimisele eelnevate meetmete võtmiseks vastavalt isiku taotlusele. See säte põhineb asjaolul, et enne

³⁰ WP29 Suunised, mis käsitlevad andmekaitsealast mõjuhinnaugut ja selle kindlaksmääramist, kas isikuandmete töötlemise tulemusena „tekib tõenäoliselt suur oht“ vastavalt määrusele (EL) 2016/679. WP 248 rev.01, 4. oktoober 2017, lk 11.

lepingu sõlmimist võib olla vajalik isikuandmete eeltöötlemine, et ette valmistada lepingu tegelikku sõlmimist. Tuleb arvestada, et töötlemise ajal ei pruugi olla kindel, kas leping ka tegelikult sõlmitakse.³¹

6.1.5 Tänapäeval algab Kindlustuslepingute sõlmimine enamasti Kindlustusandja veebirakenduses täidetava avalduse kaudu. Avalduse esitamise keskkond peab olema üles ehitatud selliselt, et selle kaudu küsitakse Kliendilt vaid asjakohaseid ja vajalikke andmeid, mis on seotud Kindlustuslepingu eesmärgi ja sisuga. Sel eesmärgil kasutavad Kindlustusandjad vastavalt Kindlustuslepingu tüübile kohandatud küsimustikke, mis võivad hõlmata lihtsaid küsimusi (kindlustusriskide lihtsustatud hindamine) kui ka spetsiifilisi küsimusi erinevatest valdkondadest, et koguda põhjalikku teavet Kliendi riskitegurite kohta.

6.1.6 Klient peab avalduse esitamise käigus teatama Kindlustusandjale kõikidest asjaoludest, mis võivad mõjutada Kindlustusandja otsust lepingu sõlmimise või selle tingimuste osas (olulised asjaolud). Oluliseks loetakse eelkõige need asjaolud, mille kohta Kindlustusandja on otseselt kirjalikus vormis teavet nõudnud, välja arvatud juhul, kui teave on Kindlustusandjale juba teada või kui Kindlustusvõtja võis mõistlikult eeldada, et see teave on Kindlustusandjale juba teada (VÕS § 440).³²

Näide 24. Kohustusliku liikluskindlustuse sõlmimisel küsib Kindlustusandja: (i) sõiduki registreerimismärgi numbrit, (ii) omaniku või vastutava kasutaja isikukoodi/registrikoodi, (iii) sõiduki kasutusala³³ ja (iv) Kliendi kontaktandmeid.

Näide 25. Kodukindlustuse sõlmimisel küsib Kindlustusandja: (i) elamu tüüpi, (ii) ehitusmaterjali, (iii) üldpindala, (iv) koduse vara ja (v) vastutuskindlustuse rahalist ulatust, (vi) kas kinnisvara on laenu tagatiseks, (vii) ehitus- või renoveerimisaasta, (viii) kinnistu aadressi ja (iv) lepingu andmeid (lepingu algus, kindlustusmaksete arv, maksepäev).

NB! Eelnevates näidetes loetletud andmed ei pruugi kõik olla iseseisvalt isikuandmed, kuid neid tuleb käsitleda isikuandmetena, sest kaudselt võib olla võimalik nende kaudu tuvastada füüsiline isik kindla lepingu sõlmimise kontekstis.

6.1.7 Kindlustuslepingu sõlmimise ettevalmistamisel saab Kindlustusandja isikuandmete töötlemisel tugineda lepingueelsetele läbirääkimistele, kasutades õigusliku alusena IKÜM art 6 lg 1 p-i b teist alternatiivi. Õigusliku aluse maatriks on järgmine:

IKÜM art 6 lg 1 p b, VÕS § 422 lg 1, KindITS § 218 lg 1 p 1

6.1.8 Praktikas esineb probleeme seoses lepingueelsetele läbirääkimistele tuginemise ulatusega, eriti küsimuses, kas kõik andmetöötlusted, mis eelnevad lepingu formaalsele sõlmimisele, kuuluvad selle alla. Oluline on rõhutada, et IKÜM art 6 lg 1 p b kohaldamisala on piiratud isikuandmete töötlemisega, *mis on vajalik lepingu sõlmimisele eelnevate meetmete võtmiseks vastavalt andmesubjekti taotlusele*. Seda tuleb mõista eelkõige kui lepingupoolte vahelist andmevahetust ja nende andmete sisestamist kindlustuslepingusse. Kui Kindlustusandjal on vajadus Kliendi poolt edastatud andmeid enne lepingu sõlmimist täiendavalt töödelda (nt riskianalüüsiks), siis on üldjuhul tegemist muu eesmärgi täitmisega, mis jääb IKÜM art 6 lg 1 p b reguleerimisalast välja ning Kindlustusandja peab leidma muu sobiva õigusliku aluse (milleks võib olla õigustatud huvi (IKÜM art 6 lg 1 p f koos KindITS § 218 lg 1 p 1 ls 2) või ka seadusest tulenev kohustus (IKÜM art 6 lg 1 p c)).³⁴

6.1.9 Riskide hindamise ja juhtimise kohustus, sealhulgas sellega seotud isikuandmete töötlemine, tuleneb Kindlustusandjale kehtivatest kindlustusvaldkonna õigusaktidest.³⁵ See võib luua mulje, et

³¹ EDPB Suunised 2/2019 isikuandmete töötlemise kohta isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 punkti b alusel seoses andmesubjektidele internetipõhiste teenuste osutamisega, 8. oktoober 2019, p 2.7.

³² Ka lepinguõiguse üldpõhimõtete kohaselt (VÕS § 14 lg-d 1 ja 2) peavad pooled lepingueelsete läbirääkimiste käigus või selle ettevalmistamisel teatama üksteisele kõigist asjaoludest, mis on lepingu olemust arvestades teisele poolele äratuntavalt olulised. Erandiks on asjaolud, mille teatamist ei saa mõistlikult eeldada.

³³ Nt tavakasutus, õppesõiduk, lühirent, operatiivsõiduk, patrullauto, takso, sõidujagamine, kuller või matkaauto.

³⁴ Vt (i) EDPB Suunised 2/2019 isikuandmete töötlemise kohta isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 punkti b alusel seoses andmesubjektidele internetipõhiste teenuste osutamisega, 8. oktoober 2019, p 2.7. WP29 Arvamus 06/2014 andmete vastutava töötleja õigustatud huvide mõiste kohta direktiivi 95/46/EÜ artikli 7 tähenduses, 9. aprill 2014 WP 217, III.2.2. Leping p ii.

³⁵ Vt KindITS § 97jj. Sätted põhinevad Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2009/138/EÜ, 25. november 2009, kindlustus- ja edasikindlustustegevuse alustamise ja jätkamise kohta (edaspidi „**Solventus II**“) (uuesti sõnastatud) (ELT L 335, 17.12.2009, lk 1-155) art 44jj ülevõtmisel, mis kehtestab kindlustusandjatele tingimused, mida nende organisatsiooni riskijuhtimissüsteem peab

isikuandmete töötlemine riskide hindamise ja kaardistamise raames võiks igal juhul olla käsitletav Määruse mõttes Kindlustusandja seadusjärgse kohustusena IKÜM art 6 lg 1 p-i c tähenduses. Tegelikult see aga nii ei ole. Selleks, et andmetöötlus vastaks Kindlustusandja seadusjärgsele kohustusele IKÜM art 6 lg 1 p-i c mõttes, peavad kumulatiivselt olema täidetud neli tingimust tagamaks, et kohustus oleks määratletud ja seda vastutava töötleja suhtes (vt täpsemalt ülal peatükis 5(d))³⁶.

Näide 26. Elukindlustuslepingu sõlmimine (Tõrge! Ei leia viiteallikat. vastavus neljale kriteeriumile):

(a) Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus³⁷ (edaspidi: „**RahaPTS**“) kohaldub kindlustusandjale elukindlustuslepingu pakkumisel (RahaPTS § 2 lg 1 p 2; § 6 lg 2 p 4);

(b) Kindlustusandjal on kohustus tuvastada kliendi isikusamasus töödeldes isiku nime, isikukoodi ja kontaktandmeid, mille õigsust kontrollitakse isikut tõendava dokumendi põhjal (RahaPTS § 21 lg-d 1 ja 3);

(c) Eesmärk on isikusamasuse tuvastamine (RahaPTS § 21); ja

(d) Isikusamasuse tuvastamise kohustus on kindlustusandjal, mitte isikul (RahaPTS § 2, § 3 ja § 21).

6.1.10 Nendest neljast tingimusest ei ole riskijuhtimise raames eelkõige täidetud punkt 5.14 **Tõrge! Ei leia viiteallikat.**, kuna kehtivates õigusaktides ei ole selgesõnaliselt sätestatud kohustust töödelda riskijuhtimise raames kindlaid isikuandmeid. Isikuandmete töötlemise ulatus sõltub konkreetse kindlustustoote omadustest ning sellega seotud riskiteguritest, millest tulenevalt võib nõutavate andmete töötlemine varieeruda vastavalt kindlustusandja riskitaluvusele kui ka pakutava toote eripäradele. Seda võib pidada seadusandja teadlikuks otsuseks anda Kindlustusandjatele vabadus määrata oma ettevõtte riskitaluvus ja valida sobivad meetmed pakutavate kindlustustoodetega kaasnevate riskide maandamiseks.

6.1.11 Selline kaalutlusruum õigusaktidest tuleneva kohustuse täitmisel vastab Määruse mõttes avaliku huvi (IKÜM art 6 lg 1 p e) ja/või õigustatud huvi (IKÜM art 6 lg 1 p f) tingimustele.³⁸ Üksikisikutega eraõiguslike Kindlustuslepingute sõlmimist ei saa üldjuhul käsitleda avaliku huvi küsimusena. Tegemist on kahe eraõigusliku lepingupoole vahelise individuaalse õigussuhtega, millel ei ole otsest mõju avalikkusele, ning seadusandja ei ole määratlenud kindlustusrisi hindamist kui avalikku huvi³⁹. Arvestades, et eraõiguslik Kindlustusleping hõlmab ühelt poolt Kindlustusandja huvi hallata oma riskivalmidust ning teiselt poolt Kliendi huvi kaitsta end võimaliku kahju või majandusliku ebastabiilsuse eest, on riskijuhtimise raames toimuv isikuandmete töötlemine eelkõige Kindlustusandja õigustatud huvi alla kuuluv tegevus, mille vajalikkust toetavad õigusaktid.

6.1.12 Kliendi riskiprofiili määramine on iseseisev protsess, mille käigus Kindlustusandja hindab, kas Kliendi soovitud kindlustatav risk vastab Kindlustusandja riskiisu kriteeriumidele ning kas esinevad lepingu sõlmimist takistavad asjaolud. Lisaks kasutatakse Kliendi riskiprofiili kindlustusmakse suuruse määramisel, arvestades Kliendi individuaalseid riske ja nende võimalikku mõju kindlustuslepingu tingimustele. Ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 95/46/EÜ, 24. oktoober 1995, üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta⁴⁰ (edaspidi: „**Andmekaitse direktiiv**“) art

sisaldama, ning määrab kindlaks, milliseid alusandmeid tuleb riskide juhtimisel arvesse võtta. Täpsemaid juhiseid ja reegleid seab Solvatus II alusel välja antud Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2015/35, 10. oktoober 2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/138/EÜ kindlustus- ja edasikindlustustegevuse alustamise ja jätkamise kohta (edaspidi „**Delegeeritud määrus 2015/35**“) (ELT L 12, 17.1.2015, lk 1-797).

³⁶ Vt EDPB, Andmekaitsejuhend väikeettevõtetele: Vastutava töötleja seadusjärgse kohustuse täitmine. Veebilehel: https://www.edpb.europa.eu/sme-data-protection-guide/home_et.

³⁷ RT I, 21.06.2024, 50.

³⁸ Tegemist ei ole uude kontseptsiooniga. Ka rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise (edaspidi: „**AML/CTF**“) kontekstis on seadusandja andnud krediidiastutustele volituse hinnata, milliseid meetmeid nad AML/CTF nõuete täitmiseks rakendavad, tuues teatud olukordades välja ka kindlad kohustused, mis vastavad krediidiastutuse seadusest tulenevale kohustusele IKÜM art 6 lg 1 p-i c mõttes. Näiteks Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus (RT I, 21.06.2024, 50) (edaspidi: „**RahaPTS**“) § 21 reguleerib füüsilise isiku isikusamasuse tuvastamise protsessi, sealhulgas isikusamasuse tõendamiseks vajalike dokumentide esitamist ja kliendi kohta kogutavate andmete haldamise kohustust ärisuhte loomisel.

Lisaks on seadusandja AML/CTF eesmärkide täitmise raames selgelt määratlenud, et isikuandmete töötlemine võib toimuda Määruse mõttes avalikes huvides. (RahaPTS § 48 lg 2; Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/849, 20. mai 2015, mis käsitleb finantsüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ (edaspidi: „**AML4**“), art 41 lg 2.

³⁹ Vt IKÜM art 6 lg 3 ja põhjenduspunkt 45, mis selgitavad avaliku huvi kohaldamise eeltingimusi.

⁴⁰ EÜT L 281, 23.11.1995, lk 31-50, (kehtetu).

7 p-l f (*mutatis mutandis* IKÜM art 6 lg 1 p f) põhinev WP29 arvamus õigustatud huvi kohta viitab, et Kliendiga seotud riskide hindamine on Kindlustusandja õigustatud huvi.⁴¹ Määruse alusel Euroopa Andmekaitse Nõukoja vastuvõetud õigustatud huvi juhises puudub konkreetne viide kindlustushuvile, kuid analoogselt võimaldab käsitada kindlustushuvi õigustatud huvina.⁴² Sealhulgas viitab KindITS § 218 lg 1 p 1 Kindlustusandja õigusele töödelda isikuandmeid Kliendi kindlustusrisi hindamiseks.

6.1.13 Selline riskide hindamine võimaldab Kindlustusandjal analüüsida Kliendi individuaalseid riske, andes samal ajal Kliendile objektiivse hinnangu tema tegeliku olukorra kohta. Samuti aitab riskide hindamine vältida Kliendile ootamatuid üllatusi, mis võivad tekkida seoses kindlustuslepingu täitmist takistavate asjaoludega, näiteks Kindlustusandja õigus lepingust taganeda, kui Klient on rikkunud olulise info avaldamise kohustust (VÕS § 442), või Kindlustusandja õigus tühistada kindlustusleping pettuse tõttu (VÕS § 441 lg 5).

Näide 27. Kaskokindlustuse pakkumisel võib kindlustusandja, tuginedes oma riskitaluvusele, kehtestada tingimused, mille alusel ta teatud sõidukitele kaskokindlustuskaitset ei paku, nt üle 12-aasta vanused sõidukid.

6.1.14 Kindlustuslepingu sõlmimise ettevalmistamisel toimuva riskihindamise raames saab Kindlustusandja isikuandmete töötlemisel tugineda Kindlustusandja õigustatud huvile, kohaldades IKÜM art 6 lg 1 p-i f.⁴³ Õigusliku aluse maatriks on järgmine:

IKÜM art 6 lg 1 p f, VÕS § 422 lg 1, KindITS § 218 lg 1 p 1

Eriliiki isikuandmed

6.1.15 Määrus sätestab üldise keelu eriliigiliste isikuandmete töötlemisele (IKÜM art 9 lg 1), kuna nende andmete töötlemisega võib kaasneda tõenäolisemalt risk isikute põhiõiguste ja vabaduste kahjustamisele, sh diskrimineerimisele.⁴⁴ Siiski on eriliigiliste isikuandmete töötlemine lubatav juhul, kui see on eesmärgi saavutamiseks vajalik ning vastab vähemalt ühele Määruses viidatud töötlemist lubava erandi tingimusele (vt IKÜM art 9 lg-d 2-4).

6.1.16 Kindlustuslepingu olemusest tulenevalt võib Kindlustusandjal olla vajalik hinnata Kliendi tervislikku seisundit enne lepingu sõlmimist, et täita oma riskijuhtimise kohustusi ja kasutada sellega seotud õigusi. See protsess hõlmab eriliigiliste isikuandmete töötlemist, mis on tavapärane, kui kindlustustoodete hõlmab Kliendi terviseriskide katmist pikema perioodi jooksul. Lisaks on selliste kindlustustoodete puhul Kindlustusrisi realiseerumise korral Kindlustusandja kohustatud maksma märkimisväärsed rahalisi hüvitisi.

Näide 28. Elukindlustuse leping sõlmitakse tähtajatult ning selle eesmärk on maksta kindlustatud isiku surma või tõsise ja pikaajalise tervisekahjustuse tõttu tekkinud töövõime kaotuse korral ühekordne hüvitis. Turupraktika kohaselt soovitatakse elukindlustust sõlmides kindlustada vähemalt kolmeaastane (neto)sissetulek, mis teeb Eesti keskmise palga põhjal hüvitise suurusks 57 600 eurot ühe kindlustusjuhtumi kohta.⁴⁵ Lisaks on tavapärane, et elukindlustusega koos sõlmitakse elukindlustus laenu katteks (vt Näide 29), mis suurendab oluliselt hüvitatavat summat kindlustusjuhtumi korral.

Näide 29. Elukindlustus laenu katteks sõlmitakse laenulepingu kehtivuse ajaks ning selle eesmärk on kindlustatud isiku surma või tõsise ja pikaajalise tervisekahjustuse tõttu tekkinud

⁴¹ WP29 Arvamus 06/2014 andmete vastutava töötaja õigustatud huvide mõiste kohta direktiivi 95/46/EÜ artikli 7 tähenduses, 9. aprill 2014 WP 217, III.2.2. Leping p ii, lk 18. https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp217_et.pdf

⁴² Euroopa Andmekaitse Nõukogu, Juhis 1/2024 isikuandmete töötlemiseks IKÜM Artikkel 6(1)(f) alusel, 8.10.2024 sedastab seoses varasema WP29 juhise, et uus juhise tugineb WP29 arvamusel 06/2014 vastutava töötaja õigustatud huvi mõiste kohta direktiivi 95/46/EÜ artikli 7 tähenduses ja ajakohastavad seda.

⁴³ Tegemist on objektiivse hinnanguga õigustatud huvile tuginemise osas. Kindlustusandjal on kohustus viia läbi õigustatud huvi analüüs, võttes aluseks oma organisatsiooni konkreetsed riskijuhtimissüsteemi aspektid. Samuti tuleb arvestada andmetöötluspõhimõtteid ja tagada kliendi põhiõiguste ja -vabaduste kaitse.

⁴⁴ Vt Määruse põhjenduspunktid 51-56.

⁴⁵ Statistikaameti andmetel oli juuni 2024 Eesti keskmine brutokuupalk 2 113 eurot. Sellest tulenevalt oleks soovitusliku kindlustuskaitse summa ühe kindlustusjuhtumi korral 1 600 eurot x 12 kuud x 3 aastat = 57 600 eurot.

töövõime kaotuse korral hüvitada tema (eluaseme)laenu jääk. Eesti Panga andmetel on eluasemelaenude keskmine jääk laenu kohta ligikaudu 60 000 eurot.⁴⁶

6.1.17 Määruse peamine eesmärk on anda isikule suurem kontroll tema isikuandmete töötlemise üle, mistõttu tuleks eriliigiliste isikuandmete töötlemisel eelkõige tugineda isiku nõusolekule. Siiski ei pruugi nõusolek alati olla kõige sobivam õiguslik alus, võttes arvesse töötlemise eesmärki ja Kindlustusandjale seatud kohustusi. Seetõttu on seadusandja ette näinud võimaluse sätestada siseriiklikult täiendavaid erandeid, mis võivad olla asjakohased ja kohaldatavad kindlate eesmärkide täitmiseks.

6.1.18 Eriliiki isikuandmete töötlemiseks peab Kindlustusandjal eksisteerima õiguslik alus IKÜM art 6 lg 1 mõttes. Lisaks IKÜM art 6 lg-s 1 sätestatud õiguslikule alusele peab andmete töötlemise eesmärki arvestades kumulatiivselt kohalduma ka IKÜM art 9 lg-s 2 sätestatud erand, mida võivad sisustada siseriiklikud nõuded.

6.1.19 Kindlustustegevuse raames on lubatud Kliendi terviseandmeid töödelda kahel juhul (KindITS § 218 lg 2) kui:

(i) (p 1) kindlustusandjal on seadusest tulenev kohustus sõlmida kindlustusleping, või
(j) (p 2) see on muul juhul vajalik kindlustusandja kindlustuslepingu täitmise kohustuse ja selle ulatuse kindlaksmääramiseks ning tagasinõuete esitamiseks, kui kindlustusjuhtumiks on andmesubjekti surm või kui kindlustuslepingu täitmise kohustuse ja selle ulatuse kindlaksmääramine ning tagasinõuete esitamine eeldab andmete töötlemist andmesubjekti tervises seisundi või puude kohta.

(i) KindITS § 218 lg 2 p 1 (kindlustusandjal on seadusest tulenev kohustus sõlmida kindlustusleping)

6.1.20 Kindlustusandja seadusest tulenev kohustus sõlmida Kindlustusleping on üldiselt selge ja arusaadav õiguslik alus, mille tõlgendamine ei tohiks tavapäraselt probleeme tekitada. Ka seaduseelnõus, millega kavandati KindITS § 218 lg 2 muudatusi on seadusandja välja toonud, et kui tegu on kindlustusandja kohustusega kindlustusleping sõlmida, siis peab tal olema ka võimalus vastavaid (tervise)andmeid töödelda.⁴⁷

6.1.21 Siiski võib ekslikult tekkida arvamus, et terviseandmete töötlemine olukorras, kus Kindlustusandjal on kohustus Kliendiga leping sõlmida, põhineb Määruse mõttes seadusjärgsel kohustusel IKÜM artikli 6 lg 1 p c, art 9 lg 2 p g ja KindITS § 218 lg 2 p 1 koosmõjus. Tegelikult see nii ei ole, kuna KindITS § 218 lg 2 p 1 ei vasta Määruse mõistes seadusest tuleneva kohustuse neljale eeltingimusele (vt Juhendi p 5.14). Lisaks tuleb tähele panna, et sätte sõnastus kasutab väljendit „*lubatud töödelda*“, mis viitab Kindlustusandja diskretsiooniõigusele, mitte aga selgele kohustusele. Selline kaalutlusruum seadusest tuleneva kohustuse täitmisel vastab Määruse mõttes avaliku huvi (IKÜM art 6 lg 1 p e) ja/või õigustatud huvi (IKÜM art 6 lg 1 p f) tingimustele.⁴⁸

6.1.22 Arvestades, et seadus ei anna Kindlustusandjale kaalutlusõigust otsustada, kas Kliendiga leping sõlmida või mitte, ning et Kindlustusandja ärilised huvid (nt lepinguvabadus) on juba eos piiratud, ei saa andmete töötlemist käsitleda Kindlustusandja õigustatud huvina IKÜM art 6 lg 1 p-i f mõttes. Seetõttu on KindITS § 218 lg 2 p 1 puhul tegemist Kindlustusandjale delegeeritud avaliku huvi/ülesande täitmisega IKÜM art 6 lg 1 p e tähenduses, mille suhtes peab täiendavalt kohalduma terviseandmete töötlemise erand vastavalt IKÜM art 9 lg 2, mis käsitleb eelkõige Määruse mõistes esmatahtsaid avalikke huve ja õigusi (vt p-d b ja f-j).

⁴⁶ Eesti Panga statistika kohaselt oli 30.06.2024 seisuga Eesti krediidiastutustel 191 673 eluasemelaenu lepingut, mille kogujääk on 11 419,6 mln eurot.

⁴⁷ Isikuandmete kaitse seaduse rakendamise seaduse 778 SE seletuskiri (edaspidi „**IKS seletuskiri**“), Justiitsministeerium 13.12.2018. Eelnõu § 38 punkt 3.

⁴⁸ NB! Samaaegselt peab olema kohaldatav ka terviseandmete töötlemise erand vastavalt IKÜM art 9 lg-d 2-4.

6.1.23 Ka IKS seletuskirjas on märgitud, et viidatud sätte ulatuses töötleb Kindlustusandja terviseandmeid avaliku huvi ülesande täitmiseks.⁴⁹ Siiski tuleb tähelepanu pöörata, et IKS seletuskirja § 38 punkt 3 on segadust tekitav, kuivõrd see viitab nii erakindlustuse kui ka riikliku ravikindlustuse kindlustusjuhtumitele (nt töövõimetuse ja toitjakaotuse hüvitis), millest viimastele kindlustustegevuse seadus ei kohaldu.⁵⁰ Lisaks viitab IKS seletuskirja sama säte, et teatud olukordades võib olla vajalik kindlustusjuhtumi menetlemise suhtes kiire reageerimine. Seda ei saa aga oluliseks pidada Kindlustuslepingu sõlmimise kohustuse kontekstis, kuivõrd kindlustusjuhtumi menetlemise puhul on tegemist juba Kindlustuslepingu täitmisega. Kindlustuslepingu täitmisega seonduv terviseandmete töötlemise õigus on reguleeritud eraldi KindITS § 218 lg 2 p 2 alusel, mis ei erista Kindlustusandja lepingu sõlmimise kohustus lepingu sõlmimise vabadusest. Eelnev ei välista siiski avaliku ülesande täitmise aluse kohaldumist.

6.1.24 Seadusandja on Kindlustusandjale pannud kohustuse teatud valdkondades sõlmida Kliendiga Kindlustusleping. Kui kindlustuslepingute sõlmimine on seadusega nõutud, tuleb sellist olukorda käsitada eelkõige avaliku huvi küsimusena, mille eesmärk on kaitsta isikute finantshuve olulistes ja/või kõrgema riskiga valdkondades, eelkõige tagades isikutele õiguse ja võimaluse saada hüvitist võimalike kahjude korral.⁵¹

6.1.25 Olenemata sellest, et Kindlustusandjal on kohustus Kliendiga kindlustusleping sõlmida, ei kao kuhugi Kindlustusandja kohustus hinnata lepinguga kaasnevaid kindlustusriske lähtudes Solventsus II tingimustest, Delegeeritud määrusest 2015/35 ning siseriiklikest sätetest. Erinevalt Juhendi 6.1.11jj kirjeldatud eesmärgist on KindITS § 218 lg 2 p 1 puhul otsene seos seadusandja poolt sätestatud avaliku huvi eesmärgi täitmisega, millest tulenevalt ei ole antud juhul riskijuhtimise kontekstis kohaldatav Kindlustusandja õigustatud huvi, vaid just avalik huvi (vt analoogiat AML/CTF-ga Juhendi joonealune viide nr 38). Siinkohal on soovituslik avalikule huvile tuginemise korral viia läbi õigustatud huvi kasutamisele sarnane huvide kaalumise hinnang (vt ülal, Näide 16).

6.1.26 KindITS § 218 lg 2 p 1 annab Kindlustusandjale õiguse töödelda isiku terviseandmeid juhul, kui Kindlustusandjal on seadusest tulenev kohustus sõlmida kindlustusleping. Sättest ega IKS seletuskirjast ei nähtu selgelt, mis ulatuses terviseandmete töötlemine antud sätte tuginedes on lubatud. Seetõttu tuleks KindITS § 218 lg 2 p 1 tõlgendada selliselt, et see kehtib eelkõige loa terviseandmete töötlemiseks lepingueelsete toimingute raames, mis on vajalikud enne lepingu sõlmimist, sest lepingu täitmisega seotud terviseandmete töötlemise õigus on reguleeritud eraldi sama sätte p-s 2.

6.1.27 **Eelnevast tulenevalt võib terviseandmete töötlemine lepingueelsete läbirääkimiste ja selle raames tehtavate toimingute käigus tugineda Kindlustusandja avaliku huvi ülesande täitmisele, kui Kindlustusandjal on lepingu sõlmimise kohustus, võttes arvesse seadusandja poolt reguleeritud konkreetse avaliku huvi eesmärki.**⁵² Õigusliku aluse maatriks on järgmine:

IKÜM art 6 lg 1 p e, VÕS § 422 lg 1, IKÜM art 9 lg 2 p b või f-i, KindITS § 218 lg 2 p 1, lisaks siseriiklik või EL säte, mis reguleerib vastavat avalikku huvi

(ii) KindITS § 218 lg 2 p 2 (muul juhul vajalik kindlustusandja kindlustuslepingu täitmise kohustuse ja selle ulatuse kindlaksmääramiseks ning tagasinõuete esitamiseks)

6.1.28 KindITS § 218 lg 2 p 2 sõnastus vajab oma eesmärgist lähtuvalt Määruse kontekstis laiemat tõlgendamist, kuna see ei erista selgelt terviseandmete töötlemise lubatavust kindlustuslepingu erinevates etappides⁵³, kuigi kindlustusvaldkonna muud õigusaktid terviseandmete töötlemise kohustuse ette näevad.⁵⁴ Seetõttu tuleb tõlgendada KindITS § 218 lg 2 p 2 (st terviseandmete töötlemine on lubatud vaid

⁴⁹ IKS seletuskirjast ei selgu üheselt, millises ulatuses käsitletakse § 38 punktis 3 KindITS § 218 lg 2 p-i 1 alla kuuluvat andmetöötlust. Kuid sätte ülesehitust analüüsides võib eeldada, et see on hõlmatud kolmanda lõiguga, kuna neljas lõik keskendub selgelt KindITS § 218 lg 2 p-i 2 käsitlemisele.

⁵⁰ Vt Ravikindlustuse seadus (RT I, 21.06.2024, 17) § 23 lg 2 viimane lause. Solventsus II art 3.

⁵¹ Kaitsta isikut võimaliku kahju eest, mis võib tekkida ettevõtte maksejõuetuse korral.

⁵² Tegemist on objektiivse hinnanguga avalikule huvile tuginemise osas. Kindlustusandjal on siiski kohustus viia läbi avaliku huvi analüüs, võttes aluseks seadusandja poolt reguleeritud konkreetse avaliku huvi eesmärki. Samuti tuleb arvestada andmetöötluspõhimõtteid ja tagada kliendi põhiõiguste ja -vabaduste kaitse.

⁵³ Lepingu sõlmimine ja sellega kaasnev riskide hindamine, lepingu täitmine, uuendamine, lõppemine ja lõpetamine.

⁵⁴ Solventsus II, Delegeeritud määrus 2015/35 ning siseriiklikud sätted.

pärast kindlustusjuhtumi toimumist ja tagasinõuete esitamisel) tõlgendada kooskõlas kindlustusvaldkonna muude kohustuste ja põhimõtetega, nagu riskijuhtimise kohustus.

6.1.29 Solventsus II ja Delegeeritud määrus 2015/35 seavad Kindlustusandjatele tervise- ja elukindlustustoodete pakkumisel riskijuhtimisele olulised aktuaalsed kriteeriumid. Sellega seoses on Kindlustusandjal kohustus luua strateegiad ja protsessid riskide pidevaks tuvastamiseks, mõõtmiseks, kontrollimiseks ja juhtimiseks nii *üksikult* kui ka *agregeerituna*, arvestades riskidega või nende esinemise võimalusega ning nende vastastikuste mõjudega.⁵⁵ Tegemist on selge kohustusega hinnata konkreetse Kliendiga seotud riske enne, kui Kindlustusandja saab otsustada Kliendi lisamise oma riskide portfelli. Selle hindamise käigus selgitatakse välja, kas konkreetse Kliendi tervisenäitajatest tulenev riskitase on kõrgem või madalam kui Kindlustusandja poolt varem kindlaks määratud standardriskide tase, ning millisesse riskiportfooliosse Klient paigutub. Õigesse riskiportfooliosse paigutamine on oluline kohustus edasikindlustuskohustuse täitmiseks. Eelnevat on riskijuhtimise käigus kinnitanud ka EIOPA Solventsus II ja Delegeeritud määrusest 2015/35 tulenevate kohustuste tõlgendamisel.⁵⁶ Lisaks on Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee seisukohal,⁵⁷ et meditsiiniliste andmete töötlemise õiguspärasus on tagatud juhul, kui seadusandja on kehtestanud kohustuse, mille täitmine eeldab terviseandmete töötlemist. Selline seadusest tulenev kohustus loob meditsiiniliste andmete töötlemiseks õigusliku aluse, kusjuures seejuures võib kohustuse täitja eeldada, et tagatud on andmesubjekti õiguste ja vabaduste kaitse vastavalt kehtivatele õigusnormidele.

6.1.30 Emapilgul võib tunduda, et isiku terviseandmete töötlemine riskihindamise käigus võiks viia isiku diskrimineerimiseni tema tervisenäitajate alusel, rikkudes seeläbi võrdse kohtlemise põhimõtet. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt tähendab võrdse kohtlemise põhimõte, et sarnaseid olukordi ei tohi käsitleda erinevalt ning erinevaid olukordi ei tohi käsitleda ühtemoodi, välja arvatud juhul, kui selline erinev kohtlemine on objektiivselt põhjendatud. Olukordade sarnasust tuleb hinnata õigusakti eset ja eesmärgi silmas pidades, millega on asjaomane vahetegemine sätestatud.⁵⁸

Näide 30. Kui riskihindamise käigus käsitletakse mehe ja naise rinnavähki haigestumise tõenäosust võrdsena, on tegemist ebavõrdse kohtlemisega, kuna statistiliselt esineb rinnavähki meestel äärmiselt harva. Samuti oleks tegemist ebavõrdse kohtlemisega, kui naistele omistataks võrdne risk haigestuda eesnäärmevähki, võrreldes meestega, kelle puhul see on relevantne terviserisk.

6.1.31 Euroopa Komisjon on *Test-Achats* kaasuse valguses välja andnud suunised nõukogu direktiivi 2004/113/EÜ⁵⁹ kohaldamise suhtes kindlustuse valdkonnas.⁶⁰ Suuniste lisa 3 sisaldab indikatiivset loetelu soopõhistest kindlustustavadeist, mida ei peeta inimeste ebavõrdseks kohtlemiseks ega diskrimineerimiseks seoses inimese soost tulenevate terviseriskidega. Komisjon on oma suunistes märkinud, et isiku terviseriskide hindamine võib hõlmata ka arstlikku läbivaatust, kui see on riskihindamise protsessi raames vajalik. Sama on kinnitanud ka EIOPA.⁶¹ Kuigi praegu ei ole liidu õiguse tasandil kindlustussektoris terviseandmete töötlemist riskireitingu tegurina isikute võrdse kohtlemise aspektist selgelt ja põhjalikult reguleeritud, on Euroopa Liidu Nõukogu koostamas sellekohast direktiivi.⁶² Plaanitava

⁵⁵ Vt Solventsus II art 44, art 101 (lg 4 p-d b ja c), Delegeeritud määrus 2015/35 art 18 (3) ja (7), KindITS § 61 lg 3.

⁵⁶ European Insurance and Occupational Pensions Authority (edaspidi „EIOPA“). Guidelines on Contract Boundaries – Consolidated Version with Explanatory Text. EIOPA-BoS-14/165, EIOPA-BoS-22/218, 10. märts 2023. Guideline 4 - Full reflection of the risk. Arvutivõrgus: https://www.eiopa.europa.eu/document/download/5b27ae60-5cab-4949-a45f-59d9839b40be_en?filename=Consolidated_GLS_CBs_ET_EN.pdf.

⁵⁷ Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee suunis liikmesriikidele nr (97) 5 meditsiiniliste andmete kaitse kohta. 13. veebruar 1997, p 76. Arvutivõrgus:

[https://search.coe.int/cm/#/%22CoEReference%22:%22Rec\(97\)5%22,%22sort%22:%22CoEValidationDate%20Descending%22,%22CoEIdentifier%22:%2209000016804ef88c%22%7D](https://search.coe.int/cm/#/%22CoEReference%22:%22Rec(97)5%22,%22sort%22:%22CoEValidationDate%20Descending%22,%22CoEIdentifier%22:%2209000016804ef88c%22%7D).

⁵⁸ Vt (i) EKO C-236/09, 18. juuni 2009, *Test-Achats*, p-d 28 ja 29; (ii) EKO C-127/07, 16. detsember 2008, *Arcelor Atlantique ja Lorraine* jt. p 23.

⁵⁹ Nõukogu direktiiv 2004/113/EÜ, 13. detsember 2004, meest ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses kaupade ja teenuste kättesaadavuse ja pakkumisega. ELT L 373, 21.12.2004, lk 37-43.

⁶⁰ Suunised nõukogu direktiivi 2004/113/EÜ kohaldamise kohta kindlustuse valdkonnas Euroopa Liidu Kohtu otsuse põhjal kohtuasjas C-236/09 (*Test-Achats*). ELT C 11, 13.1.2012, lk 1-11.

⁶¹ EIOPA, Guidelines on Contract Boundaries – Consolidated Version with Explanatory Text. EIOPA-BoS-14/165, EIOPA-BoS-22/218, 10. märts 2023. Guideline 4 - Full reflection of the risk. Arvutivõrgus: https://www.eiopa.europa.eu/document/download/5b27ae60-5cab-4949-a45f-59d9839b40be_en?filename=Consolidated_GLS_CBs_ET_EN.pdf.

⁶² Ettepanek: Nõukogu direktiiv, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtet sõltumata isikute usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest. KOM/2008/0426 lõplik - CNS 2008/0140.

direktiiviga luuakse selge suunis, et Kindlustuslepingute sõlmimisel isiku vanuse ja terviseandmete töötlemist ei peeta diskrimineerimiseks.⁶³

6.1.32 Lisaks on liidu õiguses juba aastakümneid kehtinud Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee suunis, mille kohaselt on kindlustussektoris terviseandmete töötlemine lubatud, kui see on vajalik kindlustuslepingu sõlmimise eesmärgil vajalike riskihindamiste koostamiseks.⁶⁴ Sama põhimõte on üle korratud ka Määruse koostamise ajal.⁶⁵

6.1.33 Eelnev kinnitab selgelt, et liidu õiguse kohaselt võib terviseandmete töötlemine enne kindlustuslepingu sõlmimist olla vajalik ja õigustatud, et tagada Kindlustusriskide asjakohane hindamine. See kehtib ainult juhul, kui tervise seisund on konkreetse teenusega seotud riski hindamisel üks määravatest teguritest, ning ainult sel määral, kui riskide hindamine tugineb täpsetele, asjakohastele ja ajakohastele kindlustusmatemaatilistele või statistilistele andmetele, mida võrreldakse Kliendi individuaalse olukorraga.

6.1.34 Kui lähtuda KindITS § 218 lg 2 p 2 kitsast tõlgendusest, millega ei ole lubatud Kliendi terviseandmete töötlemine enne kindlustuslepingu sõlmimist, on säte vastuolus liidu õigusega ning Kindlustusandjale pandud muude kohustustega. Seetõttu on säte selles osas tühine ning tuleb Euroopa Kohtu praktika kohaselt jätta kohaldamata.⁶⁶ Siiski, lähtudes sätte grammatilisest sõnastusest ning kindlustusvaldkonna teistest eesmärkidest, on võimalik tõlgendada sätet viisil, et Kindlustusandja ja Klient võivad enne lepingu sõlmimist kokku leppida kindlustuskaitse ulatuse, sealhulgas maksimaalse ulatuse, mis hõlmab Kliendi tervise seisundi ja/või puude andmete töötlemist. Sellisel juhul on sätte eesmärk kooskõlas Euroopa Liidu õiguse ja Kindlustusandjate teiste kohustustega seoses terviseriskide hindamisega. Euroopa Kohtu praktika kohaselt peavad liikmesriikide kõik institutsioonid tõlgendama siseriiklikku õigust kooskõlas liidu õiguse ja selle eesmärkidega.⁶⁷

6.1.35 Ka Riigikohus on rõhutanud, et liidu õiguse kohaldamisel ja tõlgendamisel tuleb esmalt kontrollida, kas Eesti õigus on kooskõlas liidu õigusega. Samuti on soovitatav vaadelda liidu õigust laiemalt, mitte ainult asjassepuutuvaid liidu õigusakte. Eelistada tuleks Eesti õiguse tõlgendamist võimalikult kooskõlas liidu õigusega. Kui selgub, et Eesti õigus on vastuolus liidu õigusega, tuleb vastuolu korral Eesti õigusaktid jätta kohaldamata.⁶⁸

6.1.36 Eelnevast lähtuvalt võib terviseandmete töötlemine lepingueelsete läbirääkimiste käigus põhineda Kindlustusandja õigustatud huvil, et määrata Kliendi riskiprofiil ja hinnata selle vastavust Kindlustusandja riskiisu nõuetele ning riskijuhtimise kohustustele.⁶⁹ Õigusliku aluse maatriks on järgmine:

IKÜM art 6 lg 1 p f, VÕS § 422 lg 1, IKÜM art 9 lg 2 p b, g või h), KindITS § 218 lg 2 p 2

Geeniandmed

⁶³ Vt direktiivi KOM/2008/0426 ettepaneku seletuskiri art 2 kuues lõik, direktiivi põhjenduspunkt nr 15 ja art 2 lg 7.

Kui võrd direktiivi ettepanek on esitatud nõukogule aastal 2008 ja see ei ole direktiivina veel vastu võetud, siis võib tekkida põhjendatud kahtlus, et selline terviseandmete töötlemise lubatavus ei pruugi olla enam seadusandja tegelik tahe. Kuigi direktiivi vastuvõtmine on viibinud, siis nähtub direktiivi menetlusteabest, et tegemist on endiselt relevantse teemaga ning seadusandja seisukoht selles osas ei ole muutunud. Vt Euroopa Liidu Nõukogu institutsioonidevaheline dokument: 2008/0140(CNS), 14. juuni 2024, 10817/24, põhjenduspunkt nr 15ab, art 2 lg 7a, lg 7.

⁶⁴ Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee suunis liikmesriikidele nr (2002) 9 isikuandmete kaitse kohta, mida kogutakse ja töödeldakse kindlustusotstarbel. 18. september 2002. Lisa p-d 4.3, 4.4 (eelkõige p k) ja 4.6. Muuhulgas seab viidatud soovitus liikmesriikidele kohustuse tagada, et soovitusel seatud eesmärgid ja põhimõtted oleksid sisse viidud siseriiklikku õigusesse ning alternatiivselt aitaksid kaasa käitumisjuhendite koostamisele (3. soovitus).

⁶⁵ Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee suunis liikmesriikidele nr (2016) 8 isiku terviseandmete töötlemise kohta kindlustuse eesmärkidel, sealhulgas geneetiliste testide tulemusena saadud andmete kohta. 26. oktoober 2016.

⁶⁶ Vt EKo C-11/70, 17. detsember 1970, *Internationale Handelsgesellschaft*, p-d 3-4.

⁶⁷ Vt EKo C-106/89, 13. november 1990, *Marleasing*, p 8.

⁶⁸ RKHKm 3-3-1-85-07, 7. mai 2008, p 38.

⁶⁹ NB! Tegemist on üldistatud hinnanguga õigustatud huvile tuginemise osas. Kindlustusandjal on siiski kohustus viia läbi õigustatud huvi analüüs, võttes aluseks oma organisatsiooni konkreetsed riskijuhtimissüsteemi aspektid. Samuti tuleb arvestada andmetöötluspõhimõtteid ja tagada kliendi põhiõiguste ja -vabaduste kaitse.

6.1.37 Geeniandmete mõiste on iseenesest lai⁷⁰, kuid osaliselt kuuluvad need Määruse kohaselt kõrgema riskiga terviseandmete hulka, kuna need sisaldavad teavet isiku päritud või omandatud ⁷¹ geneetiliste omaduste kohta, mis võivad avaldada olulist mõju isiku terviseprognosile ja haigestumise riskide hindamisele.⁷² Geeniandmete töötlemise kõrgendatud kaitse on põhjendatud nende andmete olemusega, kuna erinevalt tavapäraest terviseandmetest ei ole isikul võimalik oma geenandmeid mõjutada ega neid muuta.

6.1.38 Määrus defineerib geenandmeid *eelkõige isiku bioloogilise proovi analüüsist saadud isikuandmetena*, mistõttu ei pea geenandmeteks klassifitseerimine alati tähendama koeproovi analüüsi.⁷³ Eelnev definitsioon tekitab kindlustusvaldkonnas olulise probleemi, kuna definitsiooni põhjal tuleks geenandmete hulka lugeda justkui ka teave, mida Klient jagab oma suguvõsas esinenud haiguste kohta. See võib kaasa tuua keerulisi küsimusi andmete määramise ja töötlemise õiguspärasuse osas, ning mõjutada Kindlustuslepingute riskihindamist ning tingimusi.

6.1.39 Siseriiklikult reguleerib geenandmete töötlemist inimgeeniuringute seadus⁷⁴ (edaspidi: „IGUS“), mille eesmärk on reguleerida geenivaramu loomist, geeniuringute tegemist, geenidoonorluse vabatahtlikkust, isiku salastatust ning kaitsta inimesi geenandmete kuritarvitamise ja pärilikkusriskide alusel diskrimineerimise eest (IGUS § 1 lg 1).⁷⁵ IGUS § 27 lg-d 1 ja 2 keelavad Kindlustusandjatel koguda geneetilisi andmeid, nõuda koeproove või DNA kirjelduse esitamist ning kehtestada pärilikkusriskide alusel erinevaid kindlustustingimusi või soodustariife.⁷⁶ Samas seab IGUS § 2 p-de 7 ja 9 alusel andmete geenandmeteks kategoriseerimisele teatud piirangu, kuna IGUS'e mõistes on geenandmete eeldus koeproovi andmine ja proovi abil isiku *pärilike* omaduste uurimine. Eelnevast tulenevalt ei ole Kliendi antud info suguvõsas esinenud haiguste kohta seaduse mõttes geenandmeteks.⁷⁷

6.1.40 Ka liidu õiguses jõuame samale järeldusele. Liidu õiguse kohaselt on Kindlustusandjatel keelatud nõuda geenitestide andmeid, mis näitavad isiku või tema pereliikme *soodumust* teatud haigustele (ingl k *predictive genetic tests*), välja arvatud juhul, kui selline luba tuleneb seadusest.⁷⁸ Seega liidu õiguse kohaselt ei kohaldu geenandmete töötlemise keeld meditsiinilistele testidele, mille eesmärk on hinnata Kliendi hetkelist tervislikku seisundit kindlustuse taotlemisel (ingl k *diagnostic genetic tests*). Planeeritav direktiiv⁷⁹ käsitleb terviseandmeid tervikuna. Seega võib asuda seisukohale, et riskihindamisel on lubatud ja põhjendatav töödelda terviseandmeteks olevad geenandmeid osas, mis on saadud Kliendi tervisliku seisundi hindamiseks tehtud (s.o diagnostiliste) geenitestide tulemusel. See on oluline, kuna pärilikud haigused võivad oluliselt suurendada Kindlustusandja riske ja ebaõige riskide hindamine võib põhjustada Solventsus II nõuete rikkumist.

6.1.41 Eelnevast lähtuvalt võib Kindlustusandja töödelda Kliendi geenandmeid, sh geenitestidest saadava info põhjal lepingueelsete läbirääkimiste käigus ulatuses, millega saab hinnata Kliendi

⁷⁰ Geenandmed annavad infot isiku pärilikkuse ja elukeskkonnaga seotud info kohta, nt rass, silmade, juuste värv, tervislikud eluviisid järeldamine jne. Eelnevast tulenevalt ei ole geenandmete puhul alati tegemist terviseandmetega.

⁷¹ Juhendi kontekstis omavad *omandatud geneetilised andmed* olulist tähtsust eelkõige geenimutatsioonide tekkimise ja kuhjumise osas, mis on seotud elukeskkonna mõjude ja kokkupuutega ohtlike ainetega, nt radioaktiivse aine kiirgus.

⁷² Vt IKÜM art 4 p 13, põhjenduspunkt nr-d 34-35.

⁷³ Vt IKÜM art 4 p-d 13 ja 14 sõnastust. Seda võiks pidada seadusandja apsakaks, kuid kuna biomeetriselised isikuandmed on defineeritud kitsendatult, viidates andmetele, mis *saadakse spetsiifiliste tehniliste töötlemismeetodite abil*, tuleb geneetiliste andmete definitsiooni siiski käsitleda seadusandja teadliku valikuna. Ka Määruse teistes keeltes on definitsioonide sisu sama, näiteks inglise keeles kasutatakse väljendeid „*in particular*“ ja „*resulting from specific technical processing*“.

⁷⁴ RT I, 13.03.2019, 64.

⁷⁵ IGUS § 6 lg 2 reguleerib, et seadusega sätestatud korras ja eesmärgil on lubatud läbi viia geenitestide, millele ei laiene IGUS 2., 3. ja 4. peatüki sätteid.

⁷⁶ Reguleeritud IGUS 5. peatükis.

⁷⁷ Info suguvõsas esinenud haiguste kohta on avaldaja kaudsed terviseandmed IKÜM art 9 lg 1 tähenduses.

⁷⁸ Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee suunis liikmesriikidele nr (2016) 8 isiku terviseandmete töötlemise kohta kindlustuse eesmärkidel, sealhulgas geneetiliste testide tulemusena saadud andmete kohta. 26. oktoober 2016. 4. põhimõte.

Näiteks Ühendkuningriigi kindlustusseltside liit ja valitsus on koostöös loonud geenitestide ja kindlustuse koodeksi, mis reguleerib ennetavate geenitestide kasutamist kindlustuslepingute sõlmimisel. Praegu kehtib koodeksi üks erand, mille kohaselt võib kliendilt küsida geenitesti tegemist elukindlustuslepingu sõlmimisel, kus kindlustushüvitis on £500 000 või rohkem, ning geenitestiga on lubatud testida ainult soodumust haigestuda Huntingtoni tõppe. Vt Code on Genetic Testing and Insurance, oktoober 2018. HM Government, ABI. Arvutivõrgus: <https://www.abi.org.uk/globalassets/files/publications/public/genetics/code-on-genetic-testing-and-insurance-final.pdf>.

⁷⁹ Vt joonealune viide nr 62.

hetkelist tervislikku seisu (ingl k *diagnostic genetic tests*). Õigusliku aluse maatriksis tuleb lähtuda terviseandmete töötlemise reeglistikust.

6.1.42 Geeniandmete töötlemine geenitestidest saadava info põhjal on keelatud ulatuses, millest on võimalik hinnata Kliendi geneetilist soodumust teatud haigustesse haigestuda (ingl k *predictive genetic tests*).

Eriliiki isikuandmed ja nõusolek

6.1.43 Üheks levinuimaks erandiks eriliiki isikuandmete töötlemisel on tuginemine andmesubjekti nõusolekule (IKÜM art 9 lg 2 p a). Siiski on kindlustussektori kontekstis nõusoleku kohaldumine mingis mõttes küsitav seoses nõusoleku vabatahtlikkuse printsiibiga. Teatud kindlustustoodete puhul on Kindlustusandjal Kliendi terviseandmete töötlemine vajalik seoses riskihindamisega, mistõttu tekib lepingu sõlmimisel paratamatult olukord, kus lepingut ei ole võimalik ilma Kliendi nõusolekuta sõlmida – on küsitav, kas selline olukord vastab vabatahtlikkuse kriteeriumile.

6.1.44 Kuivõrd Määruses otseselt teist alust terviseandmete töötlemiseks ei ole, siis on paljudes liikmesriikides nõusolek levinum õiguslik aluse terviseandmete töötlemiseks kindlustusrisi määratlemiseks ja hindamiseks kindlustuslepingu sõlmimisel.⁸⁰ Oluline on märkida, et liidu seadusandjal ei ole õigust reguleerida terviseandmete töötlemist lepingulistest suhetes (v.a tööõigusega seotud lepingud); see õigus kuulub üksnes liikmesriikidele.⁸¹

Eelnevast lähtuvalt võib terviseandmete töötlemine lepingueelsete läbirääkimiste käigus põhineda andmesubjekti nõusolekul, et määrata Kliendi riskiprofiil ja hinnata selle vastavust Kindlustusandja riskiisu nõuetele ning riskijuhtimise kohustustele. Õigusliku aluse maatriks on järgmine:

IKÜM art 6 lg 1 p a, VÕS § 422 lg 1, IKÜM art 9 lg 2 p a

6.1.45 Kindlustusandjatel on võimalik Kliendi terviseandmetele ligipääs saada kolmandatelt isikutelt (nt arstidelt, tervise infosüsteemidelt) vaid puudutatud andmesubjekti nõusolekul.⁸² See tähendab, et andmesubjekt annab Kindlustusandjale nõusoleku küsida vajalikke terviseandmeid otse ravi-asutusest, näiteks olukordades, kus Kindlustusandja suunab isiku täiendavasse tervisekontrolli riskihindamise raames. Alternatiivselt on andmesubjektil kohustus esitada küsitavad andmed isiklikult.

Eelnevast lähtuvalt võib Kindlustusandja taotleda ligipääsu Kliendi terviseandmetele lepingueelsete läbirääkimiste tuginedes andmesubjekti nõusolekule. Õigusliku aluse maatriks on järgmine:

IKÜM art 6 lg 1 p a, VÕS § 422 lg 1, IKÜM art 9 lg 2 p a

6.2 Õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmine

Kindlustushuvi

6.2.1 Kindlustusvõtja kindlustushuvi ja nõudmiste väljaselgitamisega seotud kohustused on reguleeritud eelkõige KindITS § 192 lõike 2 punktides 1, 2, 5, 6 ja 7 (kindlustusmaakler), § 198 lõike 2 punktides 4 ja 5 (kindlustusagent) ning § 221 lõikes 1 ja §-s 221¹ (kindlustusandja). Vastavalt nimetatud sätetele peab kindlustuse turustaja iga kord enne kindlustuslepingu sõlmimist ja äratuntava vajaduse korral ka enne

⁸⁰ Insurance Europe 2019 kohaselt on nõusolek terviseandmete töötlemisel õiguslikuks aluseks enamikes liikmesriikides, näiteks Saksamaal; Belgias; Prantsusmaal; jt. Siiski on mitmes riikides nähtud ette ka erand, mis võimaldab terviseandmeid töödelda siseriikliku õiguse alusel, näiteks Hispaania, Soome, jt.

⁸¹ Vt Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee suunis liikmesriikidele nr (97) 5 meditsiiniliste andmete kaitse kohta. 13. veebruar 1997, p-d 74 ja 149. Arvutivõrgus: [https://search.coe.int/cm/#/%22CoEReference%22:%5B%22Rec\(97\)5%22%5D,%22sort%22:%5B%22CoEValidationDate%20Descending%22%22,%22CoEIdentifier%22:%5B%2209000016804ef88c%22%5D%5D](https://search.coe.int/cm/#/%22CoEReference%22:%5B%22Rec(97)5%22%5D,%22sort%22:%5B%22CoEValidationDate%20Descending%22%22,%22CoEIdentifier%22:%5B%2209000016804ef88c%22%5D%5D)

⁸² Vt. (i) Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee suunis liikmesriikidele nr (97) 5 meditsiiniliste andmete kaitse kohta. 13. veebruar 1997, p 149. Arvutivõrgus: [https://search.coe.int/cm/#/%22CoEReference%22:%5B%22Rec\(97\)5%22%5D,%22sort%22:%5B%22CoEValidationDate%20Descending%22%22,%22CoEIdentifier%22:%5B%2209000016804ef88c%22%5D%5D](https://search.coe.int/cm/#/%22CoEReference%22:%5B%22Rec(97)5%22%5D,%22sort%22:%5B%22CoEValidationDate%20Descending%22%22,%22CoEIdentifier%22:%5B%2209000016804ef88c%22%5D%5D); (ii) Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee suunis liikmesriikidele nr (2002) 9 isikuandmete kaitse kohta, mida kogutakse ja töödeldakse kindlustusotstarbel. 18. september 2002. Lisa p 4.2; (iii) Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee suunis liikmesriikidele nr (2016) 8 isiku terviseandmete töötlemise kohta kindlustuse eesmärkidel, sealhulgas geneetiliste testide tulemusena saadud andmete kohta. 26. oktoober 2016, p 9.

sõlmitud kindlustuslepingu muutmist selgitama kliendi antud teabe põhjal välja tema kindlustushuvi ja nõudmised kindlustuslepingule, soovitada pakutavate kindlustuslepingute hulgast kliendi kindlustushuvile ja nõudmistele kõige paremini vastavat kindlustuslepingut ning andma kliendile piisavaid selgitusi või põhjendusi vastavalt kindlustuslepingu keerukusele ja kliendi tüübile, et klient saaks teha kindlustuslepingu sõlmimise kohta teadliku otsuse.⁸³

6.2.2 Finantsinspeksioon on juhendi „Nõuded kindlustuse turustamisele“ punktis 7.3 selgitanud, et kindlustushuvi väljaselgitamise kohustus tähendab üldjuhul kindlustuse turustaja jaoks õigusaktides sätestatud korras kliendile lepingueelse teabe esitamist ja mõistlike jõupingutuste tegemist, et omalt poolt kaasa aidata tingimuste loomisele selleks, et klient saaks hinnata sõlmitava kindlustuslepingu sobivust isikliku kindlustushuviga. Samuti seda, et kindlustusandja teeb kõik enda poolt võimalikud mõistlikud pingutused suunamaks klienti kindlustushuvi võimalikult selgelt avaldama ning pakub sellisele huvile võimalikult lähedast kindlustuslepingut.⁸⁴

6.2.3 Nii seadus kui ka Finantsinspeksiooni juhend jätavad Kindlustusandjale teatava kaalutlusruumi seoses vajalike meetmete ning andmete töötlemiseks kindlustushuvi tuvastamise eesmärgil. Kuna kohustuse eesmärk ei ole piisavalt konkreetset määratletud, ei saa seda pidada seadusest tulenevaks kohustuseks Määruse mõistes.

6.2.4 Eelnevast lähtuvalt, kindlustushuvi tuvastamise eesmärgil, võib Kindlustusandja lepingueelsete läbirääkimiste käigus tugineda avalikule huvile (või ka õigustatud huvile), järgides eesmärki reguleerivaid sätteid. Õigusliku aluse maatriks on järgmine:

IKÜM art 6 lg 1 p e või f VÕS § 422 lg 1, KindITS § 221.

Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamine

6.2.5 Osa kindlustussektori ettevõtjatest on RahaPTS kohustatud subjektid. Täpsemalt on RahaPTS'i nõudeid kohustatud järgima järgmised kindlustussektori ettevõtjad:

- kindlustusandja (kindlustusseaduse tähenduses) ulatuses, milles ta pakub elukindlustusega seotud teenuseid, välja arvatud kogumispensionide seaduse tähenduses kohustusliku kogumispensioni kindlustuslepingutega seotud teenuseid (RahaPTS § 6 lg 2 p 4);
- kindlustusmaakler (kindlustustegevuse seaduse tähenduses) ulatuses, milles ta tegeleb elukindlustuse turustamisega või pakub muid investeerimisega seotud teenuseid.

6.2.6 RahaPTS kohustatud subjektiks olev kindlustussektori ettevõtja peab kohaldama RahaPTS §-s 20 sätestatud hoolsusmeetmeid, sealhulgas lepingu sõlmimisele eelnevad hoolsusmeetmed, RahaPTS-s sätestatud alustel ja korras.

6.2.7 RahaPTS-s sätestatud hoolsusmeetmete kohaldamisel enne lepingu sõlmimist töötleb RahaPTS kohustatud subjektiks olev isik isikusamasuse tuvastamiseks ja isiku tuvastamiseks vajalikke andmeid ning teavet asjaolu kohta, kas isik on riikliku taustaga isik, tema pereliige või tema lähedaseks kaastöötajaks peetav isik.

6.2.8 Määruse mõistes tuleb RahaPTS sätestatud kohustuste seas eristada kindlustusandja seadusest tulenevat kohustust (IKÜM art 6 lg 1 p c) ning avaliku huvi (IKÜM art 6 lg 1 p e) täitmist, olenevalt sellest, kas Kindlustusandjal on selge seadusest tulenev kohustus või on kohustuse täitmisel kaalutlusruum.

6.2.9 Isikusamasuse tuvastamise puhul (RahaPTS § 20 lg 1 p 1 – 3) peab kohustatud isik tuvastama kliendi ja asjakohasel juhul tema esindaja isikusamasuse ning säilitama nende kohta RahaPTS § 21 lg-s 1 loetletud andmed. Isikusamasuse tuvastab kohustatud isik RahaPTS § 21 lg-s 3 loetletud dokumentide alusel. Kohustatud isik peab isikusamasuse tuvastamiseks esitatud teavet kontrollima ning kontrollimiseks

⁸³ Finantsinspeksiooni soovituslik juhend „Nõuded kindlustuse turustamisele“, p 12.1 – kättesaadav: <https://www.fi.ee/et/juhendid/kindlustus/nouded-kindlustuse-turustamisele>.

⁸⁴ Finantsinspeksiooni soovituslik juhend „Nõuded kindlustuse turustamisele“, p 12.3 – kättesaadav: <https://www.fi.ee/et/juhendid/kindlustus/nouded-kindlustuse-turustamisele>

on võimalik kasutada ka e-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste vahendite abi (RahaPTS § 20 lg 1 p 1 ja § 21 lg 4).

6.2.10 Isikusamasuse tuvastamisega seoses töötleb kohustatud isik seega peamiselt järgmisi isikuandmeid: nimi, isikukood, isikukoodi puudumisel sünniaeg, elu- või asukoht, sidevahendite andmed, isikusamasuse tuvastamise aluseks oleva dokumendi andmed, sh isiku foto või näokujutis, sugu ja kodakondsus. Isikusamasuse tuvastamisel ja tuvastamise kontrollimisel e-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste vahendite kasutamisega seotud andmete põhjal töötleb kohustatud isik täiendavalt veel järgmisi isikuandmeid: digitaalset tuvastamist ja digitaalset allkirjastamist võimaldavate sertifikaatide andmed ning sertifikaatidele vastavad avalikud võtmed.

6.2.11 Riikliku taustaga isik RahaPTS tähenduses on füüsiline isik, kes täidab või on täitnud avaliku võimu olulisi ülesandeid ja kelle suhtes jätkuvalt esinevad sellega seotud riskid (RahaPTS § 9¹ lg 1). Avaliku võimu oluliste ülesannete täitmiseks loetakse tegutsemine teataval töö- või teenistuskohadel, mille loetelu (ei ole ammendav) on sätestatud RahaPTS § 9¹ lg-tes 2-5. Riikliku taustaga isiku pereliikmed RahaPTS tähenduses on loetletud RahaPTS § 9¹ lg-s 7 ning lähedase kaastöötaja määratlus on sätestatud RahaPTS § 9¹ lg-s 8. Andmete kogumisel selle kohta, kas isik on riikliku taustaga isik, tema pereliige või tema lähedaseks kaastöötajaks peetav isik, töötleb kohustatud isik täiendavalt teavet isiku töö- või teenistuskoha, suguluse, hõimluse ja ärisuhete kohta.

6.2.12 Eelnevast lähtuvalt, rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil, võib Kindlustusandja lepingueelsete läbirääkimiste käigus tugineda seadusest tulenevale kohustusele või avalikele huvidele, järgides konkreetse eesmärgi reguleerivaid sätteid. Õigusliku aluse maatriks on järgmine:

IKÜM art 6 lg 1 p c, VÕS § 422 lg 1, RahaPTS või muu õigusakti vastav säte, milles on sätestatud konkreetne AML/CTF eesmärk.

VÕI

IKÜM art 6 lg 1 p e, VÕS § 422 lg 1, RahaPTS või muu õigusakti vastav säte, milles on sätestatud kaalutlusruumi sisaldav AML/CTF eesmärk.

Rahvusvaheliste ja riiklike sanktsioonide kohaldamine

6.2.13 Lepingu sõlmimise eelsed kohustused tulenevad ka rahvusvahelise sanktsiooni seadusest⁸⁵ (edaspidi RSanS) seoses rahvusvahelise sanktsiooni ja Vabariigi Valitsuse sanktsiooni rakendamisega. Vabariigi Valitsuse sanktsioonile kohaldatakse rahvusvahelise sanktsiooni kohta sätestatud, arvestades RSanS 4. peatükis nimetatud erisusi (RSanS § 4 lg 2).

6.2.14 RahaPTS kohustatud subjekt on RSanS tähenduses erikohustusega isik (RSanS § 20 lg 1 p 2), kes peab täitma RSanS-st tulenevaid erikohustusega isiku kohustusi (RSanS § 21). RSanS § 21 lg 1 kohaselt kontrollib erikohustusega isik finantssanktsiooni jõustumisel, muutmisel või lõppemisel, kas temaga ärisuhtes olev või seda kavandav isik on finantssanktsiooni subjekt. Kui erikohustustega isik tuvastab finantssanktsiooni subjekti või et tema poolt kavandatav või tehtav tehing või toiming rikub finantssanktsiooni, kohaldab ta finantssanktsiooni ja teavitab sellest viivitamata Rahapesu Andmebürood.

6.2.15 Finantssanktsioonid on loetletud RSanS §-s 14. Muu hulgas kuuluvad finantssanktsioonide hulka sanktsiooni kehtestavas rahvusvahelises õigusaktis ettenähtud tingimustel kindlustuslepingu sõlmimise keelamine (RSanS § 14 lg 1 p 6) ja investeerimise keelamine (RSanS § 14 lg 1 p 7).

6.2.16 Enne lepingu sõlmimist peab kohustatud subjekt kontrollima, kas lepingut sõlmida sooviv isik, kindlustatud isik või soodustatud isik on rahvusvahelise või Vabariigi Valitsuse sanktsiooni subjektiks. Sanktsiooni subjektiks olemise kontrollimisel töötleb kohustatud isik peamiselt järgmisi isikuandmeid: isiku nimi, sünniaeg, sünnikoht, elukoht, kodakondsus. Olenevalt asjaoludest võib kohustatud subjekt olla vajadus töödelda ka teisi isikuandmeid, näiteks töö- või teenistuskohat.

⁸⁵ RT I, 07.06.2024, 20.

6.2.17 Üldjuhul on lepingueelsete läbirääkimiste kontekstis rahvusvaheliste ja riiklike sanktsioonide kohaldamise raames isikuandmete töötlemise õiguslikuks aluseks seadusest tuleneva kohustuse täitmine (IKÜM art 6 lg 1 p c). Vastav kohustus tuleneb (ning töötlemine peab jääma selle piiridesse) RSanS § 21 ja § 22 (nt RSanS § 22 lg 1 sätestab kohustuse koguda ja säilitada andmeid RSanS §-is 21 kehtestatud nõuete täitmisel). Samas võib sanktsioonide kohaldamisega seoses ja sellest eesmärgist lähtudes olla vajadus töödelda isikuandmeid ka eelnimetatud sätetega katmata osas suuremat kaalutlusruumi sisaldavatel eesmärkidel. Sellisel juhul võib tulla kõne alla tuginemine avalikes huvides oleva ülesande täitmisele (IKÜM art 6 lg 1 p e).

6.2.18 Eelnevast lähtuvalt, rahvusvaheliste ja riiklike sanktsioonide kohaldamise eesmärgil, võib Kindlustusandja lepingueelsete läbirääkimiste käigus tugineda seadusest tulenevale kohustusele või avalikule huvile, järgides konkreetse eesmärgi reguleerivaid sätteid. Õigusliku aluse maatriks on järgmine:

IKÜM art 6 lg 1 p c, VÕS § 422 lg 1, RSanS või muu õigusakti vastav säte, milles on sätestatud konkreetne eesmärk.

VÕI

IKÜM art 6 lg 1 p e, VÕS § 422 lg 1, RSanS või muu õigusakti vastav säte, milles on sätestatud kaalutlusruumi sisaldav eesmärk.

7. KINDLUSTUSLEPINGU TÄITMINE

Käesolev peatükk täpsustab eesmärgi piirangu põhimõttest lähtuvalt, milliseid erinevaid isikuandmete töötlemise eesmarke Kindlustusandja Kindlustuslepingu täitmise käigus täidab, arvestades isikuandmete töötlemise õiguslikke aluseid ja nende kohaldatavust. Kuivõrd Kindlustuslepingu puhul on üldjuhul tegemist kehtvuslepinguga, siis käsitleb käesolev peatükk ka Kindlustuslepingu uuendamisega seonduvaid andmetöötlusti.

7.1 Isikuandmete töötlemine enne kindlustusjuhtumit

Tavalised isikuandmed

7.1.1 Lepingu täitmise käigus isikuandmete töötlemiseks annab aluse IKÜM art 6 lg 1 p b, mille kohaselt on isikuandmete töötlemine seaduslik, kui töötlemine on vajalik andmesubjekti osalusel sõlmitud lepingu täitmiseks. IKÜM art 6 lg 1 p b alusel võib kindlustusandja aga töödelda üksnes kindlustusvõtja andmeid, kellega kindlustusandja on sõlminud kindlustuslepingu ja töötlemine puudutab selle lepingu täitmist või selle täitmise tagamist.

7.1.2 Isikuks, kelle osalusel kindlustusleping sõlmitakse, on kindlustusvõtja, kes sõlmib kindlustuslepingu ja on VÕS § 411 lg 1 kohaselt kohustatud tasuma kindlustusandjale kindlustusmakseid. IKÜM-i eestikeelses tekstis on kasutatud sõnastust „andmesubjekti osalusel sõlmitud leping“, mis justkui võimaldaks töödelda veel ka mõne teise isiku andmeid, kelle osalusel leping sõlmiti⁸⁶, kuid IKÜM art 6 lg 1 p b sõnastus teistes keeltes hõlmab siiski ainult andmesubjekti, kes on lepingu pool.⁸⁷ Ka isikuandmete kaitse seaduse rakendamise seaduse (edaspidi „IKSrs“) seletuskirjast nähtub käsitlus, et IKÜM art 6 lg 1

⁸⁶ Nt elukindlustuslepingu puhul kindlustatud isik, kes peab teatud juhtudel lepinguga kirjalikult nõustuma. VÕS § 533 lg 1 kohaselt kehtib elukindlustusleping kolmanda isiku surma puhuks üksnes juhul, kui kolmas isik lepinguga kirjalikult nõustub.

⁸⁷ IKÜM art 6 lg 1 p b eestikeelne tekst räägib „andmesubjekti osalusel sõlmitud lepingu“ täitmisest. Inglisekeelne IKÜM art 6 lg 1 p b tekst aga sätestab selgesõnaliselt, et isikuandmete töötlemine on õiguspärane sellise lepingu täitmiseks, kus andmesubjekt on lepingu pooleks („for the performance of a contract to which the data subject is party“). Lepingu pooleks olemisest räägivad nt ka IKÜM-i prantsuskeelne („contrat auquel la personne concernée est partie“), saksakeelne („eines Vertrags, dessen Vertragspartei die betroffene Person ist“), rootsikeelne („ett avtal i vilket den registrerade är part“) ja soomekeelne („sellaisen sopimuksen täytäntöön panemiseksi, jossa rekisteröity on osapuolena“) tekst.

p b isikuandmete töötlemise alust ei saa kohaldada isikute suhtes, kes ei ole lepingu pooleks⁸⁸ ning sama seisukohta on avaldanud ka EDPB oma suunistes⁸⁹.

7.1.3 Nende andmesubjektide ringi, kelle isikuandmeid on võimalik kindlustuslepingu täitmise eesmärgil töödelda, on laiendatud KindITS § 218 lg 1 p-ga 2. Nimelt on KindITS § 218 lg 1 p-s 2 täpsustatud kindlustuslepingu täitmise käigus isikuandmete töötlemise eesmäärke, kuid andmesubjektide ringi ei ole seejuures piiratud. Seega on IKÜM art 6 lg 1 p f ja KindITS § 218 lg 1 p 2 koostoimes võimalik töödelda ka sellise andmesubjektide isikuandmeid, kes ei ole lepingu pooleks (nt isik, kelle kasuks on leping sõlmitud või kolmas isik, kes tasub kindlustusmaksleid). KindITS § 218 lg 1 p 2 kohaselt on isikuandmete töötlemine kindlustustegevuses lisaks IKÜM-is sätestatud lubatud andmesubjekti kasuks sõlmitud lepingu täitmiseks, lepingu täitmise tagamiseks või tagasinõuete esitamiseks, kui KindITS-s ei ole sätestatud teisiti.

7.1.4 Kolmanda isiku kasuks sõlmitud lepingud on sellised, mille puhul tuleb kohustus täita võlausaldaja asemel kolmandale isikule. Sõnastust „andmesubjekti kasuks sõlmitud leping“ kasutati juba enne IKÜM-i jõustumist vastu võetud KindITS-i redaktsioonis⁹⁰. KindITS jõustumisel kehtinud isikuandmete kaitse seaduse⁹¹ (edaspidi „IKSv“) § 14 lg 1 p 4 võimaldas (analoogselt IKÜM-iga) andmesubjekti nõusolekuta töödelda isikuandmeid (va delikaatseid isikuandmeid) küll andmesubjektiga sõlmitud lepingu täitmiseks või lepingu täitmise tagamiseks, kuid kindlustustegevuse spetsiifikast lähtuvalt oli vajalik eraldi välja tuua ka andmesubjekti kasuks sõlmitud lepingu täitmine, sest kindlustuslepingu võib sõlmida ka kolmas isik kindlustatud isiku eest (VÕS § 424).⁹² Ka kehtiva KindITS-i § 218 lg 1 p 2 kasutab jätkuvalt sõnastust „andmesubjekti kasuks sõlmitud leping“.

Näide 31. Tööandja kui kindlustusvõtja tasub kindlustusmaksleid, kuid kindlustusleping on sõlmitud töötaja ehk kindlustatud isiku surma puhuks ning kindlustusjuhtumi toimumisel toimub täitmine töötaja lastele ehk soodustatud isikutele.

7.1.5 Seetõttu on põhjendatud, et kindlustusandjal on lisaks lepingu teise poole (kindlustusvõtja) andmetele õigus töödelda ka nende isikute andmeid, kellel on õigus nõuda täitmist kindlustusandjalt (kindlustatud isik, soodustatud isik, kahjustatud isik), kellega seotud kindlustusriski on kindlustatud või kes on muul viisil seotud kindlustusjuhtumiga (nt kindlustusvõtjaga võrdsustatud isik). Olenevalt kindlustuslepingust võib ka kindlustusjuhtumi põhjustaja olla andmesubjektiks, kelle kasuks kindlustusleping sõlmitakse (nt juhul, kui kindlustusjuhtumi põhjustaja on ühtlasi ka kindlustatud isik).

Näide 32. Liikluskindlustuses on kannatanu (kahjustatud isik) kolmandaks isikuk, kelle kasuks kindlustusleping sõlmitakse (LKindIS § 23 lg 1, mis annab kahjustatud isikule otsenõude kahju tekitanud isiku kindlustusandja vastu). Vastutuskindlustuses võib selliseks isikuks olla nt kahju põhjustaja, kelle eest kindlustatud isik vastutab (nt töötaja või alltöövõtja).

7.1.6 Lisaks IKÜM art 6 lg 1 p-s b sätestatud alusele (andmesubjektiga sõlmitud lepingu täitmine) võib kindlustusandja andmesubjektide isikuandmeid töödelda ka IKÜM art 6 lg 1 p c (kindlustusandja seadusest tuleneva kohustuse täitmine), art 6 lg 1 p e (avalikes huvides oleva ülesande täitmine või vastutava töötleja avaliku võimu teostamine) ja art 6 lg 1 p f (õigustatud huvi) alusel.

7.1.7 Üheks põhiliseks õigusaktidest tulenevaks kohustuseks on kindlustusandja kohustus säilitada isikuandmete töötlemise toimingute süsteempõhiseid taustaandmeid – logisid. Logide säilitamise küsimus on eelkõige oluline hoidmaks ära isikuandmete omavolilist salvestamist, muutmist ja kustutamist ning tagamaks, et tagantjärele oleks võimalik teha kindlaks, millal, kelle poolt ja milliseid isikuandmeid salvestati, muudeti või kustutati või millal, kelle poolt ja millistele isikuandmetele andmetöötlussüsteemis juurdepääs

⁸⁸ „Samas puudub alus töödelda näiteks kindlustatu lähedaste andmeid, kes ei ole lepingu pooleks.“ - IKSrs seletuskiri, lk 48. Kättesaadav - <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/9d1420bb-b516-4ab1-b337-17b2c83eedb1/isikuandmete-kaitse-seaduse-rakendamise-seadus/>.

⁸⁹ EDPB Suunist 2/2019 isikuandmete töötlemise kohta isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 punkti b alusel seoses andmesubjektidele internetipõhiste teenuste osutamisega, 8. oktoober 2019, p 2.5jj.

⁹⁰ Vt KTS-i 09.01.2017 jõustunud redaktsioon – kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/107072015001>.

⁹¹ Isikuandmete kaitse seaduse kuni 15.01.2019 kehtinud redaktsioon.

⁹² Kindlustustegevuse seaduse eelnõu (8 SE) eelnõu seletuskiri, lk 178. – kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/b7eecd11-8753-4ac5-9c00-68038c90d7a8/>.

saadi. Logid säilitatakse tervikuna. Soovituslikult säilitab kindlustusandja konkreetset kindlustussuhet puudutavaid logisid mõistliku aja jooksul, milleks loetakse vähemalt 1 aasta logi-kande tekkimisest arvates, võttes arvesse üldisi aegumistähtaegu. Kindlustusandjal tuleb logisid säilitada Andmekaitse Inspektsiooni kontrollideks, kindlustusandja enda siseste kontrollide tarbeks kui ka olukordadeks, kus andmesubjekt taotleb teda puudutavate logidega tutvumist. Logiandmeid tuleb säilitada igas kindlustusprotsessi käigus, kuni andmete lõpliku kustutamiseni.

Eriliiki isikuandmed

7.1.8 Eriliiki isikuandmete (sh terviseandmete) töötlemine on võimalik ainult mõne IKÜM art 9 lg-s 2 toodud erandi kohaldumise korral. Kuna IKÜM art 9 lg 2 ei sisalda IKÜM art 6 lg 1 p-s b sätestatud alust, ei ole kindlustusandjal eriliiki isikuandmete töötlemisel võimalik tugineda tavapärasele andmesubjektiga sõlmitud lepingu täitmise alusele. Üldjuhul on terviseandmete töötlemine kindlustuslepingute raames vajalik riskihindamise teostamiseks enne lepingu sõlmimist (vt Juhend p 6.1 ülal) või pärast kindlustusjuhtumi toimumist kindlustuslepingu täitmise ulatuse kindlakstegemiseks ja tagasinõuete esitamiseks (vt Juhendi p 7.2 all), seega on eriliiki isikuandmete (sh terviseandmete) töötlemine kindlustuslepingu täitmise käigus üldjuhul lubatud kindlustusrisi hindamisel või alles pärast kindlustusjuhtumi toimumist.⁹³

7.1.9 Siiski esineb olukordi, kus Kindlustusandjal on vajalik Kliendi terviseandmeid töödelda ka enne seda, kui kindlustusjuhtum on aset leidnud. Üheks selliseks eesmärgiks on kindlustuspettuste ja Kliendi lepingueelsete kohustuste rikkumise tuvastamine, millest tulenevalt võib Kindlustusandjal olla seadusest tulenev õigus lepingust taganeda või tühistada leping pettuse tõttu, kui Klient on rikkunud olulistest asjaoludest teavitamise kohustust (VÕS § 441, 442 lg 1).

7.1.10 Tegemist on erandliku eesmärgi täitmise võimalusega, kuivõrd Kindlustusandjal puudub üldjuhul pärast lepingu sõlmimist Kliendi terviseandmetele õigus (ja ka võimalus) ligi pääseda ning pettusest või lepingu rikkumisest teada saada. Küll aga võib selline olukord aset leida siis, kui Klient soovib sõlmida uut elukindlustusriskiga kindlustustoodet (nt Kliendil on elukindlustus kodulaenu tagastamise kindlustamiseks, ning hiljem soovib sõlmida ka tavapärase elukindlustuse lepingu). Sellisel juhul võib Kindlustusandjal tekkida võimalus pääseda ligi n-ö Kliendi uuendatud terviseandmetele. Uue lepingu raames esitatud andmed ei tohi üldjuhul mõjutada kehtiva lepingu tingimusi, sh kindlustuskaitse ulatust ega kindlustusmaksete suurust, kuid Kindlustusandjal on õigus kontrollida, kas uue lepingu sõlmimise ajal esitatud andmed on kooskõlas varem sõlmitud lepingu raames esitatud andmetega, st ega ei esine olukorda, kus Klient on jätnud lepingueelsete läbirääkimiste käigus olulistest asjaoludest teatamata.

7.1.11 Eeltoodud eesmärgi täitmine hõlmab endas Kindlustusandja vara kaitse eesmärki vastavalt Kindlustusandja õigustatud huvile (IKÜM art 6 lg 1 p f ja art 9 lg 2 p f või art 9 lg 2 p g).

Süüteo toimepanemist või selle ohvriks langemist puudutavad andmed

7.1.12 IKÜM art 10 võimaldab töödelda süüteoasjades süüdimõistvate kohtuotsuste ja süütegude või nendega seotud turvameetmetega seotud isikuandmeid IKÜM art 6 lg 1 kohaselt (ametiasutuse järelevalve all). Seega ei ole süüteo toimepanemist või selle ohvriks langemist puudutavad andmed sõnaselgelt eriliiki isikuandmed Määruse tähenduses, kuid nende töötlemiseks kehtivad kõrgendatud reeglid.

7.1.13 Kindlustussektoris reguleerib seda KindITS § 218 lg 3 – süüteo toimepanemist või selle ohvriks langemist puudutavate andmete töötlemine enne avalikku kohtuistungit või õigusrikkumise asjas otsuse langetamist või asja menetluse lõpetamist on lubatud kindlustusandja kindlustuslepingu täitmise kohustuse ja selle ulatuse kindlaksmääramiseks ning tagasinõude esitamiseks. Seega on KindITS § 218 lg-s 3 sätestatud isikuandmete töötlemine asjakohane siiski alles pärast kindlustusjuhtumi toimumist, kui just mõnest valdkonnaspetsiifilisest eriseadusest ei tulene muud kohustust.

Eesmärgid, mida täidetakse kindlustuslepingu kehtivuse jooksul enne kindlustusjuhtumi toimumist

⁹³ Vt nt AKI 02.02.2021 ringkiri kindlustusseltsidele nr 2.1.-5/21/422 – kättesaadav AKI dokumendiregistris <https://adr.rik.ee/aki/dokument/8308734>.

Alljärgnevalt on tabelis loetletud võimalikud isikuandmete töötlemise eesmärgid, mida Kindlustusandja võib teenuse osutamise tagamiseks kindlustuslepingu kehtivuse ajal täita. Tegemist ei ole ammendava nimekirjaga.

	Töötlemist põhjendav õiguslik alus		
	IKÜM artikli 6 lõike 1 punkt b ja KindITS § 218 lg 1 p 2 (lepingu täitmine)	IKÜM artikli 6 lõike 1 punkt c (juriidilise kohustuse täitmine)	IKÜM artikli 6 lõike 1 punkt f (õigustatud huvid)
Isikuandmete töötlemine enne kindlustusjuhtumi toimumist			
1. Kindlustusvõtja kohustuste täitmise kontrollimine (näiteks kindlustusmaksete tasumine, teistest kindlustuslepingutest teavitamine, kindlustusriski muutusest teavitamine, võlgnevuste sissenõudmine)	x (VÕS § 457, 458)		
2. Kindlustatud isiku kohustuste täitmise kontrollimine (näiteks teabe kogumine muude kindlustuslepingute kohta, teabe kogumine riski muutuste kohta)	x (Kindlustusandja hindab iga juhtumit eraldi)	x (Kindlustusandja hindab iga juhtumit eraldi)	x (Kindlustusandja hindab iga juhtumit eraldi)
3. Uue poliisi saatmine	x	x (VÕS § 434 lg 1)	
4. Kindlustuslepingu ennetähtaegne lõpetamine (sh kindlustusandja ja kindlustusvõtja algatusel)	x		x (VÕS § 433, 441, 446, 457, 458)
5. Kindlustatud isiku ja soodustatud isiku teavitamine kindlustamise faktist ja kindlustuslepingust		x (hüpoteegipidaja teavitamise kohustus VÕS § 499)	
6. Kindlustusriski muutuste hindamine	x (Iga juhtumit hinnata eraldi)	x (Iga juhtumit hinnata eraldi)	x (Iga juhtumit hinnata eraldi)
7. Kindlustuslepingu muudatuste pakkumuse koostamine kindlustusriski muutuse tõttu	x (VÕS § 446)		
8. Õigusaktides sätestatud teatamisnõuete täitmine (kohustusliku liikluskindlustuse juhtumite korral, uurimisasutuste taotluste täitmine)		x	

9. Raamatupidamisnõuete täitmine		x (RPS § 12)	
10. Kindlustatud isiku ja kindlustusvõtja tuvastamine ning uurimine rahapesu ning terrorismi ja massihävitusrelvade rahastamise tõkestamise seaduse täitmiseks		X (RahaPTS § 46, 47, 49)	
11. Maksehäireregister (IKS); Kõrgendatud riskiga isikute register (KindITS 219 lg 3)			X
12. Süsteemipõhiste logiandmete säilitamine		X (IKÜM art 5, art 32 lg 4)	

7.2 Isikuandmete töötlemine pärast kindlustusjuhtumi toimumist

Tavalised isikuandmed ja terviseandmed

7.2.1 Kindlustusandja põhikohustus on kindlustusjuhtumi toimumisel hüvitada tekkinud kahju või maksta kokkulepitud rahasumma ühekordselt või osadena või täita leping muul kokkulepitud viisil (VÕS § 450). Kindlustusjuhtum on eelnevalt kokkulepitud sündmus, mille toimumise korral peab kindlustusandja täitma oma lepingust tuleneva täitmise kohustuse (VÕS § 423 lg 1). Kindlustusandja kohustuse täitmiseks peab kindlustusandja määrama kindlaks kindlustuslepingu täitmise kohustuse ja selle ulatuse (VÕS § 450).

7.2.2 Isikuandmete töötlemise eesmärgiks kindlustuslepingu täitmisel pärast kindlustusjuhtumi toimumist on kindlustusandja seadusest (IKÜM art 6 lg 1 p c) ja/või kindlustuslepingust tuleneva täitmise kohustuse olemasolu ja selle ulatuse kindlaksmääramine (IKÜM art 6 lg 1 p b). Kuivõrd tegemist on kindlustusandja põhikohustuse täitmiseks andmete kogumisega, on kahjukäsitluse faas peale kindlustusrisi hindamist ja lepingu sõlmimist isikuandmete töötlemise seisukohast kõige olulisem ja selles faasis töödeldakse isikuandmeid kõige suuremas mahus. Sealhulgas on kindlustusandjal olenevalt kindlustuslepingust ja kindlustusjuhtumist kahjukäsitluse faasis lepingu täitmiseks vaja töödelda ka eriliiki isikuandmeid.

7.2.3 Kahjukäsitluse raames töötleb kindlustusandja nii nende isikute andmeid, kellega või kelle kasuks on kindlustusleping sõlmitud, kui ka selliste isikute andmeid, kelle andmete töötlemine on vajalik üksnes seetõttu, et on toimunud kindlustusjuhtum või juhtum, mille puhul tuleb alles välja selgitada, kas tegemist on kindlustusjuhtumiga. Eelkõige on nendeks isikuteks kindlustusjuhtumi põhjustaja ja tunnistajad.

7.2.4 Kahjukäsitlusmenetlus ja selle raames isikuandmete töötlemine algab tavaliselt sellega, et Klient teavitab Kindlustusandjat kindlustusjuhtumist.

7.2.5 Pärast kindlustusjuhtumi toimumist peab kindlustusandja välja selgitama oma täitmise kohustuse olemasolu ja selle ulatuse, töödeldes sel eesmärgil mh ka isikuandmeid. Kindlustusandja võib nõuda kliendilt teavet, mis on vajalik lepingu täitmise kohustuse kindlakstegemiseks (VÕS § 448 lg 2, KindITS § 218 lg 1 p 2 ja lg 2 p 2). Lepingu täitmise kohustuse kindlakstegemiseks vajaliku teabe ja mõistlikult oodatavate tõendite (sh isikuandmete) esitamise kohustus lasub kindlustusvõtjal (VÕS § 448 lg 2, § 450 lg 1, § 488 lg 2, § 489; TsMS § 230 lg 1)⁹⁴. Näiteks koduse vara kindlustamise korral võib kindlustusvõtjalt kindlustusjuhtumi toimumisel mõistlikult oodata turvakaamera salvestise esitamist, samas varaste väljaselgitamist kindlustusvõtjalt oodata ei saa.

⁹⁴ Vt ka Riigikohtu 5. aprilli 2006. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-17-06, p 11.

7.2.6 Tuleb silmas pidada, et surmajuhtumitega seotud juhtumite korral võib isikul (kindlustusvõtja, soodustatud isik) olla õigusaktidest tulenevalt keeruline esitada isikuandmeid sisaldavaid dokumente, mis tuleb kindlustustingimuste või seaduse kohaselt esitada hüvitise saamiseks. Näiteks on soodustatud isikul, kes ei ole pärija, keeruline esitada kindlustusandjale väljavõtet kindlustatud isiku haigusloost ning kindlustatud isiku surmafakti ja asjaolusid tõendavaid dokumente. Selliste dokumentide väljanõudmisel saab kindlustusandja klienti aidata. Sellises olukorras peab ka kindlustusandja aktiivselt tegutsema asjaolude väljaselgitamise eesmärgil ja kasutama oma KindITS §-st 219 tulenevat õigust isikuandmeid sisaldavate dokumentide väljanõudmiseks kolmandatelt isikutelt.

7.2.7 VÕS eeldab kindlustusandjalt kindlustusjuhtumi menetlemist ning uurimist (VÕS § 448 lg 2, § 450 lg 1, § 488 lg 2, § 489). Kindlustusandja peab kindlustusvõtjat mõistlikult abistama:

- ise tegutsema aktiivselt asjaolude väljaselgitamise eesmärgil (VÕS § 450, 489);
- nõudma teavet juhtunu kohta ja viitama dokumentidele, mida kindlustusvõtjal tuleks koguda ja esitada;
- isikuandmeid ja dokumente, mida kindlustusandja saab ise koguda, peaks ta ka ise koguma (VÕS § 450, 489).

7.2.8 Eeltoodud kohustuste täitmine eeldab, et kindlustusandja töötleb sellel andmetöötluuseesmärgil ka andmeid, mille allikaks ei ole andmesubjekt.

7.2.9 Kindlustusjuhtumi korral on täitmise kohustuse ja selle ulatuse väljaselgitamiseks vajalike andmete (sh isikuandmete) allikaks sageli kolmandad isikud. Tavaliselt on selleks tervishoiuteenuse osutaja, politsei, teine kindlustusandja ja muud isikud, kelle valduses on teave, mis on kindlustusandjale vajalik kindlustuslepingu täitmise kohustuse või selle täitmise ulatuse kindlakstegemiseks.

Näide 33. Näiteks reisikindlustuse reisitõrke puhul on tavaline, et kindlustusandja pöördub taotlusega kliendi perearsti poole, et viimane väljastaks kindlustusandjale kliendi kohta terviseandmeid, mis võimaldavad kindlustusandjal välja selgitada, kas kindlustusjuhtum (haigestumine) toimus kindlustusperioodil ja kas tegemist oli ootamatu ja äkilise sündmusega.

Lisaks kindlustusandja täitmise kohustuse ja selle ulatuse väljaselgitamisele on kindlustusandja huvides selgitada pärast kindlustusjuhtumi toimumist välja ka võimalused tagasinõude esitamiseks, mis toimub eelkõige Kindlustusandja õigustatud huvil (IKÜM art 6 lg 1 p f, terviseandmete puhul IKÜM art 9 lg 2 p f) (vt nt VÕS § 492, KindITS § 218 lg 1 p 2 ja lg 2 p 2, LKindIS § 52 – 59).

Muuhulgas on oluline, et lisaks õiguslikule alusele vastaks töötlemine ka isikuandmete töötlemise põhimõtetele. Eelkõige peab kindlustusandja tähelepanu pöörama võimalikult väheste andmete kogumisele, mida on minimaalselt vaja, et andmetöötluuse eesmärki täita (IKÜM art 5 lg 1 p c). IKÜM põhjenduspunktis nr 39 on öeldud, et isikuandmeid tuleks töödelda vaid juhul, kui nende töötlemise eesmärki ei ole mõistlikult võimalik saavutada muude vahendite abil.

7.2.10 Ilma nõusolekuta on kindlustusandjal täitmise kohustuse olemasolu ja selle ulatuse kindlaksmääramiseks õigus töödelda järgmiste isikute isikuandmeid:

Andmesubjekt	Õiguslik alus
Kindlustusvõtja	IKÜM art 6 lg 1 p b; KindITS § 218 lg 1 p 2
Kindlustuslepingus kindlustusvõtjaga võrdsustatud isik	IKÜM art 6 lg 1 p b; KindITS § 218 lg 1 p 2
Soodustatud isik	IKÜM art 6 lg 1 p b, c või f; KindITS § 218 lg 1 p 2
Kindlustatud isik	IKÜM art 6 lg 1 p b, c või f; KindITS § 218 lg 1 p 2

Kahjustatud isik	IKÜM art 6 lg 1 p b, c või f; KindITS § 218 lg 1 p 2
Kolmas isik (nt kindlustusjuhtumi põhjustaja, tunnistaja, elukaaslane)	IKÜM art 6 lg 1 p c või f

7.2.11 Olenevalt kindlustustootest võib kindlustusandjal olla õigus töödelda terviseandmeid lepingu täitmise kohustuse ja selle ulatuse tuvastamiseks. Iga kindlustustootte puhul tuleb hinnata eraldi, kas ja millises ulatuses on eesmärgi saavutamiseks vajalik töödelda erinevate tabelis loetletud andmesubjektide terviseandmeid. Sellisel juhul lisandub õigusliku aluse maatriksisse ka IKÜM art 9 lg 2 p f ja/või g koos KindITS § 218 lg 2 p 2. Seejuures on IKÜM art 9 lg 2 p f n-õ iseseisev alus ja ei vaja otseselt siseriiklikus õiguses konkreetset sätestamist. Sellel alusel võib andmeid töödelda, kui see on vajalik õigusnõuete koostamiseks, esitamiseks või kaitsmiseks. Art 9 lg 2 p g sätestatud alus eeldab, et siseriiklikus õiguses on kehtestatud täpsem alus isikuandmete töötlemisele vastavas kontekstis.

Eriliiki isikuandmed (v.a terviseandmed)

7.2.12 Meeles tuleb pidada, et KindITS § 218 lg 2 p-s 2 sätestatud õiguslik alus kohaldub üksnes terviseandmetele, mitte teistele eriliiki isikuandmetele. Teiste eriliiki isikuandmete töötlemiseks peab kohalduma endiselt erand vastavalt IKÜM art 9 lg-st 2 ning üheks võimalikuks erandiks on andmesubjekti nõusolek (IKÜM art 9 lg 1 p a).

7.2.13 Sellisteks andmeteks võivad olla muuhulgas andmed ametiühingu liikmelisuse kohta. Näiteks juhul, kui kindlustusandja on ametiühinguga sõlminud kindlustuslepingu (nt vastutuskindlustuse lepingu), mille järgi on kindlustatuks või soodustatud isikuks ametiühingu liige ja kindlustusjuhtumi toimumine on seotud ametiühingu liikmelisusega (nt kindlustusandja kohustub hüvitama kahju, mille ametiühingu liige on põhjustanud oma erialase tegevuse käigus kolmandale isikule). Sellisel juhul peab kindlustusandja kindlustusjuhtumi toimumisel tuvastama kliendi liikmelisuse ametiühingus.

Süüteo toimepanemist või selle ohvriks langemist puudutavate andmete töötlemine

7.2.14 KindITS § 218 lg-s 3 on süüteo toimepanemist või selle ohvriks langemist puudutavate andmete töötlemine enne avalikku kohtuistungit või õigusrikkumise asjas otsuse langetamist või asja menetluse lõpetamist lubatud kindlustusandja kindlustuslepingu täitmise kohustuse ja selle ulatuse kindlaksmääramiseks ning tagasinõude esitamiseks.

7.2.15 Süüteo toimepanemist või selle ohvriks langemist puudutavate andmete osas on oluline see, et kindlustusandjal ei ole täitmise kohustuse kindlaksmääramiseks ilmtingimata oluline süüteomenetluse kui sellise tulem, vaid selle erandi alusel peaks kindlustusandjal olema võimalus saada süüteomenetluses kogutud andmeid (nt mingid mõõtmised, ekspertiis, video liiklusõnnetusest vmt), mis aitavad tal enda täitmise kohustust kindlaks määrata.⁹⁵

Andmesubjekti kohta andmete küsimine ja edastamine

7.2.16 Nagu eelpool selgitasime, eeldab VÕS kindlustusandja poolset kindlustusjuhtumi menetlemist ning paneb kindlustusandjale kohustuse tegutseda aktiivselt asjaolude väljaselgitamise eesmärgil (VÕS § 450, 489). Muuhulgas tähendab see seda, et sageli pöörduv kindlustusandja kolmandate isikute poole, kes töötlevad isikuandmeid, mis on kindlustusandjale vajalikud kindlustusjuhtumi menetlemiseks. Õigusliku aluse selliseks tegevuseks annab seadus (KindITS § 219) või andmesubjekti nõusolek.

7.2.17 KindITS näeb ette siseriikliku õigusliku aluse täienduse ka isikuandmete töötlejate omavaheliseks andmete vahetuseks, mis vastab Määruse mõttes avaliku huvi eesmärgi täitmisele (IKÜM art 6 lg 1 p e, terviseandmete puhul IKÜM art 9 lg 2 p g). KindITS § 219 lõike 1 kohaselt on riigi- või kohaliku omavalitsuse asutus, tervishoiuteenuse osutaja või muu kolmas isik kohustatud kindlustusandja nõudel edastama

⁹⁵ KindITS eelnõu (8 SE) seletuskiri lk 180 – kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/b7eecd11-8753-4ac5-9c00-68038c90d7a8/>

⁹⁶ Vt. (i) Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee suunis liikmesriikidele nr (97) 5 meditsiiniliste andmete kaitse kohta. 13. veebruar 1997. p 149. Arvutivõrgus: [https://search.coe.int/cm/%22CoEReference%22:%22Rec\(97\)5%22,%22sort%22:%22CoEValidationDate%20Descending%22,%22CoEIdentifier%22:%2209000016804e88c%22%22](https://search.coe.int/cm/%22CoEReference%22:%22Rec(97)5%22,%22sort%22:%22CoEValidationDate%20Descending%22,%22CoEIdentifier%22:%2209000016804e88c%22%22); (ii) Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee suunis liikmesriikidele nr (2002) 9 isikuandmete kaitse kohta, mida kogutakse ja töödeldakse kindlustusotstarbel. 18. september 2002. Lisa p 4.2; (iii) Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee suunis liikmesriikidele nr (2016) 8 isiku terviseandmete töötlemise kohta kindlustuse eesmärkidel, sealhulgas geneetiliste testide tulemusena saadud andmete kohta. 26. oktoober 2016. p 9.

Näide 34. Näiteks hüvitatakse reisikindlustuse tervisekindlustuse kaitse ja onkoloogilise haiguse esmadiagnoosi korral vajalikud kulud kuni diagnoosi määramiseni ning repatriatsioonikulu Eestisse – sellisel juhul on kindlustusandjal täitmise kohustuse olemasolu väljaselgitamiseks õigus küsida nt perearstilt, kas ja kuna diagnoositi kliendil onkoloogiline haigus.

- Soovitav on märkida ka mõistlik tähtaeg, mis ajaks kindlustusandja kõnealuseid andmeid vajab.

7.2.22 KindITS § 219 lõikes 1 on toodud avatud loetelu isikutest, kellel on andmete edastamise kohustus. „Muu kolmas isik viitab“ sellele, et tegemist on lahtise loeteluga. Muuks kolmandaks isikuks võivad olla kõik isikud, kellel on teavet kindlustusjuhtumi kohta (näiteks liiklusõnnetuse tunnistajad, naabrid jne). Enamlevinud isikuandmete töötajad, kes kindlustusandjatele isikuandmeid edastavad, on korrakaitseasutused, tervishoiuteenuse osutajad ja turvafirmad (turvakaamerate salvestused).

7.2.23 Täitmise kohustuse olemasolu ja ulatuse väljaselgitamiseks on kindlustusandjal õigus nõuda nende andmete edastamist, mis on vajalikud täitmise kohustuse olemasolu ja ulatuse tuvastamiseks. Sageli ei piirdu need kindlustusjuhtumi enda andmetega. Näiteks liikluskindlustuse kindlustusjuhtumi korral tuleb hüvitada kindlustusjuhtumi tõttu tervise kahjustamisest tulenev kulu, sh töövõimetusel tekkinud kahju ja ravikulu. Kindlustusandjal on õigus küsida andmeid, et tuvastada millised tervisekahjustused tulenesid kindlustusjuhtumist ja millised mitte. Näiteks juhul, kui kindlustusandjalt taotletakse taastusravi kulutuste hüvitamist, on kindlustusandjal õigus saada teavet, kas kahjustatud isik on varem saanud samasugust taastusravi. Samuti on täitmise kohustuse ulatuse seisukohalt oluline kahjustatud isiku tervislik seisund, nt juhul, kui kahjustatud isikul oli juba enne õnnetust diagnoositud haigus mistõttu ta oleks jäänud kahe aasta pärast niikuinii töövõimetuks, on kindlustusandjal õigus neid andmeid küsida, sest sellest sõltub täitmise kohustus olemasolu ja suurus.⁹⁷ Kui kindlustusjuhtumi tõttu hukkub isik, kellel on ülalpeetavaid, siis on kindlustusandjal ülalpidamise äralangemise hüvitamiseks õigus küsida tema terviseandmeid, sest ülalpidamise kohustuse kestus on VÕS § 129 lõike 3 kohaselt seotud hukku eeldatava elueaga. Nt juhul, kui hukku pödes kaugele arenenud soolevähki, on tal õigus saada kindlustusandjalt ülalpidamist kuni hukkunul oleks olnud ülalpidamiskohustus (nt töövõimetuks jäämiseni).

7.2.24 Kui kindlustusandjal on vajadus saada kolmandalt isikult andmesubjekti kohta selliseid andmeid, mida KindITS § 219 ei võimalda töödelda, on andmeid võimalik saada ja töödelda andmesubjekti nõusoleku alusel. Eelkõige on tegemist olukorraga, kus andmete edastamine on seadusega keelatud. Näiteks sätestab maksukorralduse seaduse § 29 isikute ringi, kellel on õigus saada maksusaladust sisaldavat teavet (erand on sätestatud üksnes liikluskindlustuse tarbeks).

7.2.25 Kui kindlustusandjal on andmete töötlemiseks õigus § 219 alusel, ei ole täiendava nõusoleku küsimine põhjendatud. Vastasel juhul tekitab kindlustusandja andmesubjektile eksliku arusaama tegelikest asjaoludest ja tema kontrollist oma isikuandmete üle.⁹⁸ Seda on kinnitanud ka Riigikohus.⁹⁹

7.2.26 Seega on kolmandatelt isikutelt isikuandmete saamise aluseks KindITS § 219 koos IKÜM art 6 lg 1 p f (kui nõuetega seotud töötlus) või IKÜM art 6 (1) e. Kui töödeldakse eriliiki isikuandmeid, siis kohaldub lisaks IKÜM art 9 lg 1 p f või g. Täpne alus oleneb töötluse eesmärgist.

7.2.27 Isikuandmeid kolmandatelt isikutelt pärides peab Kindlustusandja arvestama Määrusest tulenevaid põhimõtteid – küsida võib ainult piiratud ja päriselt vajalike andmeid. Päringu eesmärgipärasuse ja küsitavate isikuandmete piiramise olulisust on näiteks kinnitanud British Medical Association (**BMA**) teavituses „*Focus on Subject Access Requests for Insurance purposes*“,¹⁰⁰ kus BMA selgitab, miks Kindlustusandja ei saa kasutada teatud tüüpi päringuid ega nõuda välja kogu ajalugu tervise kohta. Eriliiki isikuandmete minimaalse ja piiratud töötlemise olulisus on väljendatud ka Hollandi kindlustusandjate seltsi

⁹⁷ Vt VÕS komm p 4.11. 446.

⁹⁸ Vt Artikli 29 tööühm. Suunised määruse (EL) 2016/679 kohase nõusoleku kohta, 28. november 2017, lk-d 9, 20, 24; arvutivõrgus: https://www.aki.ee/sites/default/files/inspeksioon/rahvusvaheline/juhised/suunised_nousoleku_kohta_wp259_rev_0.1_et.pdf.

⁹⁹ RKHKo 3-20-1449, 26. september 2022, p 27.3

¹⁰⁰ 2024 uuendatud BMA selgitus arvutivõrgus leitav: <https://www.bma.org.uk/media/lujhrand/bma-focus-on-subject-access-requests-for-insurance-purposes-updated-2024.pdf>.

(s.o *Dutch Association of Insurers*) toimumisjuhendis, kus on mh täpsustatud terviseandmete kirjed, mida töödelda tohib.¹⁰¹

Avalikult kättesaadavate andmete töötlemine

7.2.28 Kahjukäsitusmenetluses võib esineda vajadus teha andmesubjekti suhtes taustakontrolli, kasutades selleks nt avalikes registrites või internetis tema kohta leiduvaid andmeid. Näiteks on praktikas sagedased juhtumid, kus kindlustusjuhtumi lavastanud isikud „kiitlevad sellega“, kuidas nad kindlustusandjalt kindlustushüvitise „välja petsid“. Samuti ei kata õnnetusjuhtumikindlustused üldjuhul ilma erikokkuleppeta kahju, mis tekib seoses kõrge riskitasemega spordialade harrastamisega (nt kärestikusõit, sööstlaskumine). Sellisel juhul saab kindlustusandja avalikult kättesaadavatest andmetest kontrollida, kas isik on näiteks mõne vastava spordiklubi liige või osalenud kindlustusjuhtumi toimumise ajal näiteks vastava spordiala võistlustel.

7.2.29 Ka avalike andmete töötlemisel tuleb lähtuda õigusliku aluse olemasolust ning töötlemine on lubatud, kui on täidetud vähemalt üks IKÜM art 6 toodud tingimustest. Seega peab avalikes registrites päringute tegemine andmesubjekti kohta olema põhjendatud. Kahjukäsitusmenetluse puhul võivad olla aluseks nt lepingu täitmine, enda juriidilise kohustuse täitmise vajadus või õigustatud huvi tingimusel, et see huvi ei kaalu üles andmesubjekti huve.

7.2.30 Avalikult kättesaadavate isikuandmete eriliikide töötlemise puhul tuleb jälle ikkagi lähtuda IKÜM art 9 lg 1 ja 2 sätestatud piirangutest. Seejuures tuleb arvestada, et kuigi avalikult kättesaadavate eriliigiliste andmete töötlemisel võib teatud juhtudel olla võimalik tugineda IKÜM art 9 lg 2 p-le e – töödeldakse isikuandmeid, mille andmesubjekt on ilmselt avalikustanud, on p-i e kohaldumine ikkagi piiratud. Vastava erandi rakendamisel on oluline kindlaks teha, kas andmesubjekt on soovinud selgesõnaliselt ja ühemõttelise kinnitava tegevusega, et kõnealused isikuandmed oleksid üldsusele kättesaadavad. Nt ei ole sellise avalikustamisega tegemist juhul, kui andmesubjekt on andmed avaldanud konkreetses portaalis/veebilehel või selle osas, kus ligipääs avaldatud teabele on ainult registreeritud või muul viisil piiratud kasutajatel (nt avaldamine Instagrami kontol, mis on nähtav ainult aktsepteeritud sõpradele/kasutajatele). Kui andmesubjekti poolt ilmselt avalikustamises ei saa olla kindel, peab töötlemiseks olemas olema muu IKÜM art 9 lg 2 sätestatud alus.

Eesmärgid, mida täidetakse kindlustuslepingu kehtivuse jooksul pärast kindlustusjuhtumi toimumist

Alljärgnevalt on tabelis loetletud võimalikud isikuandmete töötlemise eesmärgid, mida Kindlustusandja võib teenuse osutamise tagamiseks kindlustuslepingu kehtivuse ajal täita. Tegemist ei ole ammendava nimekirjaga.

	Töötlemist põhjendav õiguslik alus		
	IKÜM artikli 6 lõike 1 punkt b ja KindITS § 218 lg 1 p 2 ja IKÜM artikli 9 lõike 2 p g, KindITS § 218 lg 2 p 2 (lepingu täitmine)	IKÜM artikli 6 lõike 1 punkt c (juriidilise kohustuse täitmine)	IKÜM artikli 6 lõike 1 punkt f, artikli 9 lg 2 p f (õigusnõudega seotud)
Isikuandmete töötlemine pärast kindlustusjuhtumi toimumist			
1. Kindlustusandja täitmise kohustuse olemasolu ja ulatuse väljaselgitamine	x	x (VÕS alused)	

¹⁰¹ Toimumisjuhend, lk 10-11; arvutivõrgus: <https://www.verzekeraars.nl/media/7981/code-of-conduct-for-the-processing-of-personal-data-by-insurers-oktober-2020.pdf>.

2. Politsei teavitamine kelmuse tuvastamise juhtumi korral kindlustusandja huvide kaitseks		x (KarS § 212)	x
3. Riiklike registrite teavitamine	x	x	
4. Kannatanu (vabatahtliku vastutuskindlustuse) andmete töötlemine, tunnistajad			x
5. Regressinõuete esitamine			x
6. Edasikindlustusandjale andmete edastamine		X (KindITS § 219 lg 2)	
7. Rahapesu tõkestamise hoolsusmeetmete rakendamine		X (RahaPTS §-d 26, 46jj)	
8. Rahvusvahelise sanktsiooni seadusest tulenevate hoolsusmeetmete rakendamine		X (RSanS § 19, 21)	

8. KINDLUSTUSLEPINGU LÕPETAMINE JA LÕPPEMINE

Käesolev peatükk täpsustab eesmärgi piirangu põhimõttest lähtuvalt, milliseid erinevaid isikuandmete töötlemise eesmarke Kindlustusandja Kindlustuslepingu lõpetamise ja lõppemise käigus täidab, arvestades isikuandmete töötlemise õiguslikke aluseid ja nende kohaldatavust.

8.1 Andmete säilitamine

8.1.1 Kindlustusandja peab isikuandmete säilitamisel järgima eesmärgipärasuse, minimaalsuse ja vajalikkuse põhimõtteid. Andmete töötlemisel tuleb tagada, et isikuandmeid ei säilitata kauem, kui on vajalik töötlemise eesmärgi saavutamiseks. Isikuandmeid võib siiski kauem säilitada näiteks juhul, kui vastavaid andmeid on vaja konkreetse nõude esitamiseks või nõude vastu kaitsel; kui andmete säilitamine on vajalik ja lubatud uuel eesmärgil (eeldab uue eesmärgi lubatavuse hindamist ja töötlemiseks aluse olemasolu); kui isikuandmeid töödeldakse avalikes huvides toimuva arhiveerimise, teadus- või ajaloouringute või statistilisel eesmärgil.

8.1.2 Õigusaktides pole selgelt määratletud, millises ulatuses isikuandmeid tuleb säilitada. Andmetöötluspõhimõtetest lähtuvalt säilitab Kindlustusandja vaid neid isikuandmeid, mis on objektiivselt vajalikud Kindlustuslepingu ja sellega seotud eesmärkide täitmiseks, sealhulgas:

- (a) seadusest tulenevate kohustuste täitmiseks (IKÜM art 6 lg 1 p e);
- (b) seadusest tulenevate õiguste tagamiseks, sh tagasinõuete esitamine (IKÜM art 6 lg 1 p f; terviseandmete puhul lisaks IKÜM art 9 lg 2 p f koostoimes nt VÕS § 441 lg 1 ja § 442 lg 1.);

Näide 35. Pärast riskihindamist ja lepingu sõlmimist võib kindlustusandja säilitada kogutud terviseandmeid (nt. terviseankeet, epikriis vms dokumendid kliendi tervises seisundi kohta) 3 aastat õigustatud huvi alusel õigusnõuete koostamise, esitamise või kaitsmise alusel seaduses sätestatud taganemisõiguse ja sellest tulenevate nõuete kaitsmiseks (IKÜM art 6 lg 1 p f, IKÜM art 9 lg 2 p f koostoimes nt VÕS § 441 lg 1 ja § 442 lg 1). Oluline on arvestada, et kui nende andmete säilitamise aluseks on määratletud ja põhjendatud IKÜM art 9 lg 2 p f sätestatud õigusnõuetega seotud alus ja viide VÕS § 441 lg 1 sisalduvale taganemisõigusele, siis võib neid andmeid just üksnes sellel määratletud eesmärgil ka kasutada ning muudel eesmärkidel (nt uue riskihindamise eesmärgil, kui klient tuleb uut lepingut sõlmima) neid

andmeid enam kasutada ei tohiks. Samuti tuleb vastavast alusest VÕS § 442 lg 1 tulenevalt õigus säilitada neid andmeid üksnes 3 aastat alates kindlustuslepingu sõlmimisest.

- (c) Kliendi suhtes kehtivate kohustuste täitmiseks (IKÜM art 6 lg 1 p b);
- (d) Kliendi Kindlustuslepingust tulenevate sooritus- või käitumiskohustuste täitmise kontrollimiseks (IKÜM art 6 lg 1 p b);
- (e) Kindlustusandja õigustatud huvi alusel (IKÜM art 6 lg 1 p f).

8.2 Lepingu uuendamine, uue pakkumuse esitamine

Kui Kindlustusandja soovib teha pakkumist uueks perioodiks omaalgatuslikult, ei ole tegemist IKÜM art 6 lg 1 p-le b tugineva andmesubjekti taotluse alusel toimuva isikuandmete töötlemisega. Asjaolu, et Kindlustusandjal on varasemast lepingust tulenevalt teatud andmed, ei anna automaatselt alust neid andmeid uute pakkumiste tegemiseks töödelda. Sellisel puhul on tegemist pigem Kindlustusandja äri- ja turundushuvide realiseerimisega ning õigusliku alusena tuleb eelkõige kõne alla õigustatud huvi IKÜM art 6 lg 1 p f alusel. Kuna tegemist on Kindlustusandja jaoks juba olemasoleva kliendiga, võib eeldada, et klient on huvitatud ka edasise kindlustustoodete tarbimisest. Kuid õigustatud huvi kasutamiseks vastava töötluse jaoks tuleb Kindlustusandjal koostada õigustatud huvi kasutamise hinnang (vt näidisküsimused hinnangu läbiviimiseks, Näide 16).

8.3 Tagasinõuete esitamine

Eesmärgid, mida täidetakse pärast Kindlustuslepingu lõppemist

Alljärgnevalt on tabelis loetletud võimalikud isikuandmete töötlemise eesmärgid, mida Kindlustusandja võib Kindlustuslepingu lõppemise järgselt täita. Tegemist ei ole ammendava nimekirjaga.

	Töötlemist põhjendav õiguslik alus		
	IKÜM artikli 6 lõike 1 punkt b ja KindITS § 218 lg 1 p 2 ja IKÜM artikli 9 lõike 2 p g, KindITS § 218 lg 2 p 2 (lepingu täitmine)	IKÜM artikli 6 lõike 1 punkt c (juriidilise kohustuse täitmine)	IKÜM artikli 6 lõike 1 punkt f (õigustatud huvi), artikli 9 lg 2 punkt f (õigusnõude esitamine, koostamine või täitmine)
Isikuandmete töötlemine pärast lepingu lõppemist			
1. Andmete säilitamine oma lepinguliste kohustuste täitmiseks	x		
2. Säilitamine seaduses sätestatud kohustuste täitmiseks		X (nt RPS § 12)	
3. Andmeid säilitatakse kauem, kui esialgseks eesmärgiks vajalik (eeldab sobivat töötluse alust ja uue eesmärgi sobivust)			x
4. Õigusnõuete kaitsmine kohtus ja kohtuväliselt tulenevalt kindlustuslepingust			X

5. Tagasinõuete esitamine			x
6. Nõuete esitamine kahju tekitajate vastu uute asjaolude ilmnemisel			x

9. TELEFONIKÕNEDE SALVESTAMINE

9.1 Telefonikõnede salvestamise eesmärgid

9.1.1 Telefonikõnede salvestamine on Kindlustusandja tegevuses tavapärane. AKI on kõnede salvestamise küsimuses väljendanud seisukohta, et valimatult kõikide kõnede salvestamine ei vasta Määruse võimalikult väheste andmete kogumise põhimõttele (s.o minimaalse andmetöötamise printsiip). Selleks, et minimaalse töötlemise põhimõtet järgida, tuleb AKI hinnangul andmetöötajal esmalt määrata töötamise eesmärk, millest tulenevalt saab valida sobiva töötamise aluse ning säilitamise aja.¹⁰² Praktikas saab kõnede töötamise eesmärgist lähtuvat salvestamist teostada läbi erinevate tehniliste ja organisatoorsete meetmete.

Näide 36. Andmesubjektile saab enne kõnet anda valida, mis teemal Kindlustusandjaga soovitakse suhelda (nt „kahjuteate esitamiseks, vali 1“, „küsimused seoses sõlmitud kindlustuspoliisiga, vali 2“ vms). Samuti on võimalik eristada eesmäärke läbi erinevate telefoninumbrite (nt üldinfo number, kahjukäsitlemise number jne). Eesmärgist lähtuvat kõnede salvestamist saab teostada ka võimaldades töötajatel valida, mis kõned ja mis eesmärgil salvestatakse või kontrollides ja valides juba salvestatud kõnedest, mida säilitatakse pikemalt ja mis eesmärgil (eeldab selgete sisemiste juhiste ja protsesside olemasolu).

9.1.2 Kõnede jaotamine eesmärgi järgi enne salvestamist võib aidata vähendada töödeldavate isikuandmete mahtu, kuid vastav tegevus kätkeb endas riski, et tegelikkuses vajalik kõne jääb salvestamata või kustutatakse, kui kõnede sorteerimine teostatakse pärast esmast salvestamist. Võimatus mingit kõnet tagantjärele kasutada võib Kindlustusandjale kaasa tuua suuri kahjusid ja olla kahjulik ka Kindlustusvõtjale. Samuti võib kõnede „sorteerimine“ olla suur ressursikulu (nt tehnilise lahenduse maksumus, töötajate aja ja koolitamise kulu jne). Seetõttu võib argumenteerida, et vähemalt alguses võib lubada kõikide kõnede salvestamist, kui toimub hilisem valik, mis eesmärgil ja alusel vastavat kõnet edasi säilitatakse ning kui mittevajalikud kõned kustutatakse. Igal juhul tuleb andmesubjektile kõne alguses (enne kui andmesubjekt alustab rääkimist) anda teave, mis eesmärgil kõnesalvestist võidakse kasutada ja mis alusel toimub isikuandmete töötamine ning kus kohast on võimalik saada rohkem teavet vastava töötamise kohta:

9.1.3 AKI ja EKSL läbirääkimistel hinnati telefonikõnede salvestamise lubatavust ja aluseid viiel järgneval eesmärgil:

- (f) Lepingu sõlmimine, sh kindlustushuvi väljaselgitamine;
- (g) Lepingu täitmine;
- (h) Õigusnõuete esitamine, tõendina kasutamine;
- (i) Pettuste avastamine, mille all oli algselt kaasatud ka töötajate turvalisuse tagamise eesmärk¹⁰³;
- (j) Kvaliteedi tagamine ja koolitused.

Näide 37. Kõne alguse teavitus:

Parema klienditeeninduse tagamiseks, samuti olenevalt kõne sisust kindlustushuvi väljaselgitamiseks, lepingu sõlmimiseks, (või) meie vahelise lepingu täitmise tagamiseks kõne salvestatakse. Isikuandmete töötlemise põhimõtetega saate tutvustada meie veebilehel www.xxx.ee

¹⁰² Vaata AKI 26.08.2024 nr 1.2.-2/24/1242-9, lk 4; leitav AKI dokumendiregistris: <https://adr.rik.ee/aki/dokument/15984739>.

¹⁰³ Töötajate turvalisuse tagamise eesmärki ei pidanud AKI kõnede salvestamisel sobivaks. AKI hinnangul ei taga kõnesalvestis töötajate turvalisust (vt AKI asi nr 1.2.-2/24/1242-9 26.08.2024, lk 4).

9.1.4 Kokkuvõttes võimaldab kõne salvestamise eesmärk valida sobiva töötamise aluse ning säilitamise aja. Lisaks eesmärgile tuleb töötamise aluse valikul arvestada, mis tüüpi isikuandmeid kõnesalvestisega töödeldakse. Kui töödeldakse eriliiki isikuandmeid, siis on vajalik lisaks Määruse artikkel 6 lg 1 aluse olemasolule ka artikkel 9 lg 2 erandi kohaldumine.

9.2 Telefonikõnede salvestamise alused ja töödeldavad isikuandmete liigid

9.2.1 **Tavaliste isikuandmete töötlemise alused** - AKI on oma praktikas nimetanud võimalikud sobivad alused tavaliste isikuandmete töötlemiseks kõnesalvestistes järgnevalt: „*Isikuandmete kaitse üldmääruses tulenevad isikuandmete töötlemise õiguslikud alused artiklist 6. Kuna telefonikõnede salvestamine ei kuulu kindlustusandjatele seadusest tuleneva kohustuse hulka (IKÜM art 6 lg 1 punkt c), samuti ei salvesta kindlustusandjad kõnesid avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks (IKÜM art 6 lg 1 punkt e) ega füüsilise isiku eluliste huvide kaitseks (IKÜM art 6 lg 1 punkt d), siis on võimalikud õiguslikud alused, millele telefonikõnede salvestamisel tugineda, nõusolek (IKÜM art 6 lg 1 punkt a), lepingu täitmine (IKÜM art 6 lg 1 punkt b) ja õigustatud huvi (IKÜM art 6 lg a punkt f).*“¹⁰⁴

9.2.2 Määruse artikkel 6 lg 1 punkti b kohaldumiseks peab olema täidetud üks kahest tingimusest: isikuandmete töötlemine on vajalik andmesubjekti osalusel sõlmitud lepingu täitmiseks või lepingu sõlmimisele eelnevate meetmete võtmiseks vastavalt andmesubjekti taotlusele. Juhendis on lepinguline alus avatud punktides 5.8-5.12. Telefonikõnede salvestamise kontekstis on Kindlustusandjal eriti oluline veenduda, et vastav töötus on lepingusse astumiseks või lepingu täitmiseks objektiivselt vajalik. Salvestamine ja salvestiste töötus lepingulisel alusel eelkõige vajalik järgnevatel eesmärkidel:

(k) **Lepingu sõlmimine ja Kindlustushuvi välja selgitamine** - Kõnes avaldatud andmete alusel kindlustuspakkumise tegemine potentsiaalsele Kliendile. Kõnes avaldatu põhjal selgitab Kindlustusandja välja Kliendi Kindlustushuvi. Pakkumine peab olema vähemalt taasesitatavas vormis vastavalt seaduse nõuetele – pakkumise tegemine on lepingu sõlmimise ofert vastavalt kindlustuslepingu regulatsioonile VÕS-is ja KindITS-is. KindITS kohaselt on Kindlustusandja põhiliseks kohustuseks selgitada Kliendi antud teabe alusel välja tema Kindlustushuvi ja nõudmised kindlustuslepingule (KindITS § § 221 lg). Seejärel on selle väljaselgitatud Kindlustushuvi põhjal kohustus soovitada Kliendile kindlustuslepingut, mis vastab kõige paremini tema Kindlustushuvile ja nõudmistele. Selle kohustuse täitmise kõige optimaalsemaks lahenduseks on tagada kõnesalvestuse olemasolu (siin kohal on salvestis nii Kindlustusvõtja kui Kindlustusandja huve teeniv).

Näide 38. Kõnesalvestis on lepingu sõlmimise ja Kindlustushuvi väljaselgitamisega seoses vajalik näiteks järgmistes olukordades:

Näide 39. Kindlustusandja töötaja, pakkumise tegija saab kuulata üle, mis oli kliendi täpne huvi ja soov (sest üleskirjutus ei ole alati täielik/korrektne, eriti keerulisemate pakkumise puhul). Lisaks ei saaks tööd enam teha isik, kellel erivajaduse tõttu üleskirjutust füüsiliselt võimalik teha ei ole.

Näide 40. Pakkumise tegemiseks peab Kindlustusandja kontrollima andmeid erinevatest registritest (nt kinnistusraamat, liiklusregister) ning sellistesse registritesse päringu tegemise eeldus on andmetöötluse seaduslik alus (ning enne pakkumise tegemist muud alust kui kliendi soov lepingut sõlmida, ei ole).

Näide 41. VÕS alusel on telefonikõne salvestis lepingu sõlmimise avaldus. Näiteks kui kõnes viidati, et soov on kindlustada ka lumelauasport, kuid poliisis see ei väljendunud. VÕS alusel on siin Kindlustusvõtjale tagatis tugineda lepingueelselt antud infole (vt järgnev alapunkt (l)). Nimelt, suuline lubadus tõlgendatakse Kindlustusvõtja kasuks ka siis, kui poliis seda ei kajastanud.

Näide 42. Klient annab tihti nõusoleku e-kirjaga saadud pakkumisele telefoni teel.

(l) **Lepingu täitmine** – kõnesalvestised võimaldavad Kindlustuslepingu täitmist. Salvestised annavad võimaluse antud teavet, käsklusi jm kontrollida ning võivad mh aidata täita lepingu osas toimuva suhtlusele

¹⁰⁴ AKI 26.08.2024 vastuses asjas 1.2.-2/24/1242-9

kohalduvaid lepingulisi vorminõudeid (näiteks, kui kohaldub kohustus tagada, et lepingu osas toimuks suhtlus vähemalt taasesitatavas vormis).

Näide 43. Kõnesalvestusi on lepingu täitmisel vaja näiteks järgmistes olukordades:

Näide 44. Kui Kindlustusvõtja on telefonikõnes avaldanud kindla tahte, kuid poliisis on sellest kõrvalekalle. Nimelt sätestab VÕS § 436 lg 1, et: „Kui poliisi sisu kaldub kõrvale kindlustusvõtja avaldusest, loetakse see kõrvalekalle kindlustusvõtja poolt heakskiidetuks, kui kindlustusvõtja ei vaidle sellele kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis vastu 14 päeva jooksul poliisi saamisest.“ ning „Kõrvalekalle loetakse heakskiidetuks üksnes siis, kui kindlustusandja on poliisi väljastamisel juhtinud kindlustusvõtja tähelepanu käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatule eraldi kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis teatega.“. Poliisi väljastamisel saab Kindlustusandja juhtida tähelepanu kõrvalekaldele, kui Kindlustusandja on saanud kõrvalekalde olemasolu kontrollida (eelkõige telefonisalvestiselt). Siinjuures on oluline ka, et VÕS § 436 lg 3 sätestab, et paragrahvi lõikes 2 sätestatu täitmata jätmise korral ei ole kõrvalekalle Kindlustusvõtjale siduv ja lepingutingimustena vaadeldakse Kindlustusvõtja avalduses sisaldunud tingimusi. Sellises olukorras võib kõnesalvestis olla ainus võimalus tõendada tegelikku avaldust – nii Kindlustusvõtja kui Kindlustusandja vaatest.

Näide 45. Kindlustuslepingu kehtivuse ajal pöördub Klient telefoni teel Kindlustusandja poole küsimusega, et kindlustatud objektile (nt kodukindlustuse puhul) on soetatud uut vara (nt uus teler) ning Kliendi küsimuseks on, kas see muudab Kindlustuslepingu tingimusi. See võib kaasa tuua nii eelnevas punktis nimetatud kõrvalekalde tõlgendamise küsimuse VÕS § 436 lg 1 mõttes kui ka Kindlustushuvi selgitamise kohustuse.

Näide 46. Kindlustusvõtja teatab Kindlustuslepingu kehtivuse ajal Kindlustusandjale sellise asjaolu, mis suurendab Kindlustusriski. Sellega saab Kindlustusvõtja täita enda VÕS § 443 sätestatud kohustuse: „Kindlustusvõtja peab kindlustusriski võimalikkuse suurenemisest viivitamata kindlustusandjale teatama, välja arvatud juhul, kui kindlustusriski võimalikkuse suurenemise põhjustas üldiselt teadaolev asjaolu, mis ei mõjuta üksnes selle kindlustusvõtja kindlustusriski“. Samas asjaolu on tähtis ka Kindlustusandja vaatest. Lisaks saab kõnesalvestise abil tõendada, kas kindlustusriski suurenemisest teatati.

Näide 47. Klient teatab juhtumist, mis on õigusliku tähtsusega asjaolu, sest Kindlustusandja tegutsemiskohustus tekib teatamise hetkest. Kõnes sisaldub Kindlustuslepingu täitmiseks vajalik info, mida on objektiivselt vajalik täitmise täpsuse tagamiseks elluviimiseks üle kuulata.

Näide 48. Kindlustuslepingu kehtivuse ajal soovib Kindlustusvõtja juhtnööre näiteks kahju vähendamiseks või kindlustatud objekti osas muudatuste tegemiseks. Kõnes sisaldub Kindlustuslepingu täitmiseks vajalik info, mida on objektiivselt vajalik täitmise täpsuse tagamiseks elluviimiseks üle kuulata.

Näide 49. Käsitusprotsessis tõendina on salvestisel tähtsus, kui käsitleja on täpsustanud telefoni teel juhtumi detaile hüpoteetilise kalkuleerimisel. Väiksemate detailide puhul (nt korstna materjal majapõlengu korral) või ka kiireloomulistes küsimustes (nt õnnetusjuhtum reisil) muid tõendeid tihti ei koguta. Kõnes sisaldub Kindlustuslepingu täitmiseks vajalik info, mida on objektiivselt vajalik täitmise täpsuse tagamiseks elluviimiseks üle kuulata.

Näide 50. Kindlustusjuhtumi teatamisel telefoniteel on teade tihti kõige objektiivsem, vahetum ja ausam. Salvestis abistab hilisema menetluse käigus tuvastada asjaolusid, kuid veelgi olulisemalt erisusi hilisemate, kirjalike kahjuteadetega seoses (näide: rendiauto kaskojuhtum ning rentnik telefonis rääkis ausalt, et nn driftis. Hilisemates kirjelikes pöördumistes enam sellist kinnitust ei andnud).

Näide 51. On juhtumeid, kus kahjujuhtumist teatades on Kindlustusvõtja üritanud teistelt üldnumbritelt saada täiendavat või teistsugust informatsiooni. Kui muu isik organisatsioonis on kahjukäsitlejast erinevat informatsiooni andnud, tuleb see tõlgendada Kindlustusvõtja kasuks. Kindlustusandja näide: kohvrite varguse juhtum. Kindlustuslepingu tingimuseks on, et kohvrid peavad olema järelevalve all. Kui klienditeenindaja selgitas, kuidas järelevalve peab teostatud olema, siis hilisemas teates kindlustusvõtja kirjutab, et kohver oli jala külge seotud ning nööri lõigati läbi. Kindlustusjuhtum sai õige lahenduse läbi selle, et eelnev kõne klienditeenindajaga oli salvestatud.

9.2.3 Kokkuvõttes võib Kindlustusandja lepingu sõlmimise ja täitmise tegevuste juures kõnesalvestiste töötamise alusena kasutada Määruse lepingulist alust (IKÜM art 6 (1) b). Töötamise õigusliku aluse maatriks on järgnev:

IKÜM art 6 lg 1 p b + KindITS § 218 ja 221

9.2.4 Kõnesalvestiste töötamine on võimalik ka õigustatud huvi alusel. Vaata õigustatud huvi kasutamise eelduseid ja nõudeid Juhendi punktides 5.18-5.19. Igal juhul on oluline, et Kindlustusandja on õigustatud huvi kasutamist kõnesalvestiste töötlemiseks eelnevalt hinnanud (ja seda iga spetsiifilise eesmärgi kontekstis). Õigustatud huvi kasutamise hinnang tuleb dokumenteerida ja vastava päringu saamisel teha kättesaadavaks ka andmesubjektile ning/või järelevalvele. Isegi, kui Juhendis on mõni olukord toodud välja näitena kindla eesmärgi või aluse juures, siis ei saa Kindlustusandja Juhendist lähtuvalt eeldada, et vastav töötamine on tema tegevuses kohe lubatav – Kindlustusandjal on vaja töötamine enda tegevuse kontekstis ise hinnata. Õigustatud huvi kasutamiseks on vajalik konkreetsetel töötajatel hinnata just enda töötamine (mh selle eripärasid ja kaitsemeetmeid). Õigustatud huvi alusel saab kõnesid salvestada üldjuhul järgnevatel eesmärkidel:

- (m) Õigusnõuete esitamine, tõendina kasutamine;
- (n) Pettuste avastamine;

Näide 52. Kahjukäsitlejale helistati, et Kindlustusvõtja sõitis sõidukiga vastu puud. Taustal on kuulda meeste hääled ning klaasipurunemise ja sisse löömise hääled. Sellest tekkis kahtlus, et kahju ei tekkinud vastu puud sõitmisega. Hilisemal küsitlemisel selgus, et kahtlusel oli alus ning Kindlustusvõtja üritas saavutada suuremat hüvitist.

- (o) Kvaliteedi tagamine ja koolitamine.

Näide 53. Kvaliteedi tagamise ja koolituse eesmärgil võib kõnesalvestiste töötamine olla vajalik näiteks järgmistes olukordades:

Näide 54. KindITS § 186 lg 2 p 16 tuleneb kohustus korraldada: "kindlustuse turustamisega vahetult seotud isiku ja kindlustusmaakleri juhatuse liikme teadmiste ja oskuste hindamise ning turustamisega vahetult seotud isikule aastas vähemalt 15 tunni ulatuses kindlustusalase koolituse tagamise kord". See koolitusvajadus täidetakse organisatsiooni sisese kumuleeruva õppemeetodi alusel, mitmeski läbi telefonikõnede salvestiste. Teisiti ei ole kuidagi võimalik Kliendiga suhtluses toimuvat kontrollida.

Näide 55. Töötajal on võimalus kuulata salvestis üle tegemaks enda tegevusest järeldused, enda vigadest õppida. Müügiosakondade puhul, kus müügijuht saab teha vaid pistelist kontrolli kõigi samaaegsete kõnede toimumise tõttu, on see ainus realistlik võimalus Kindlustusvõtjatele parima teenuse pakkumiseks.

Näide 56. Vahetu juht omab nii võimalust peegeldada, koolitada, arendada, hinnata töötaja tegevust ja töötajat juhendada klientidega suhtlemisel

Näide 57. Tüüpsituatsioonid kõnedes, mida on kasutatud laiema töötajaskonna koolitamiseks (pärast isikuandmete anonümiseerimist) – tüüpjuhtumite kogumiseks on salvestamine vajalik.

Näide 58. Teenuse järelevalve seadusest tuleneva kohustuse täitmine – kohustus korrapäraselt teostada järelevalvet (nt Kliendid annavad tagasisidet, väljendavad rahulolematust) ning korduv tagasiside on selleks sisend. Sätestab KindITS § 103² lg 4, et Kindlustusandja jälgib korrapäraselt kindlustusteenuse vastavust sihtturu vajadustele ja turustusstrateegia asjakohasust, võttes muu hulgas arvesse kõiki asjaolusid, mis võivad oluliselt mõjutada sihtturuga seotud riskide realiseerumist.

Näide 59. Samuti kasutatakse järjest enam tehnoloogilisi võimaluse kõnede analüüsimiseks, nt transkribeeritakse kõned tagamaks mustrite leidmist (nt kindlustushuvi väljaselgitamiseks; samuti kliendisuhtluse osas sõnade kasutus, kõneviis).

Näide 60. Uute toodete/teenuste suhtes vajaduste väljaselgitamine konkurentsieelise saavutamiseks ning nõudlusele vastamiseks, nt teave lisakaitse vajadusest reisikindlustuse COVID-19 tarbeks tulenes paljustki klientide ja potentsiaalsete klientide telefonikõnedes edastatud soovidest.

Näide 61. Kindlustustingimuste ja teenusetingimuste parendamine läbi Kliendi tagasiside parendamiseks kasutuskogemust (kui pole kaetud nt nõusoleku alusel toimuva töötusega).

Näide 62. Ilma kõnede salvestamiseta oli tüüp protsess, et tundide kaupa tehti ühiselt kõnesid, mida siis räägiti pärast läbi. See tekitas töötajatel ärevusi ning oli suur kulu nii töötajale kui organisatsioonile läbi selle. Töötaja suhtes on kõnede salvestamine vähem invasiivne.

9.2.5 AKI on oma praktikas toonud ühe võimaliku töötuse alusena välja nõusoleku. Täpsemalt märkis AKI oma vastuses järgmist: „Telefonikõnede salvestamisel nõusoleku alusele tuginemisel (IKÜM art 6 lg 1 punkt a) peavad kindlustusandjad enne kõne salvestama hakkamist võtma andmesubjektidelt vabatahtliku nõusoleku. Teadliku nõusoleku andmiseks peaks andmesubjekt olema teadlik vähemalt sellest, kes on vastutav töötleja ja milleks kavatakse isikuandmeid töödelda. Nõusolekut ei tohiks lugeda vabatahtlikult antuks, kui andmesubjektil pole tõelist või vaba valikuvõimalust või ta ei saa ilma kahjulike tagajärgedeta nõusoleku andmisest keelduda või seda tagasi võtta (vt Määruse põhjendus punkt 42).“¹⁰⁵ Arvestades põhilisi eesmärgi kõnede salvestamisel ei ole nõusolek kohane isikuandmete töötlemise alus. Lepingusse astumise ja täitmisega seotud eesmärgil töötlemisele on sobilik alus IKÜM art 6 (1) b (vt täpsemalt Juhendi punktid 9.2.2-9.2.3). Nõuete ja pettuste avastamisega seotud eesmärkidel isikuandmete töötlusel ei saa Kindlustusandja lubada salvestiste kustutamist andmesubjekti nõudel; vastasel juhul ei oleks Kindlustusandjal võimalik enda seaduslikke huvisid mõistlikult kaitsta. Kvaliteedi tagamiseks ja koolitusteks kõnede salvestamine saab toimuda kas õigustatud huvi või nõusoleku alusel. Kindlustusandjal on õigus valida enda töötlemisele sobiv alus (eeldusel, et vastava aluse kasutamise tingimused on täidetud). Kõik IKÜMs sätestatud erinevad seaduslikud alused on olemuslikult võrdse kaaluga. Määruse tekstis ei tehta õiguslikku vahet kuue seadusliku aluse vahel ega viidata nende vahelisele hierarhiale, mida kinnitab ka Euroopa Andmekaitse Nõukogu¹⁰⁶. Mingit viidet sellele, et artikli 6(1) punkti f tuleks kohaldada ainult erandjuhtudel, ei eksisteeri ja tekstist ei tulene ka muudmoodi, et kuue õigusliku aluse konkreetsel järjekorral oleks mingit õiguslikku mõju. Seega nõusolek ei saa ega pea olema eelistatud seaduslikuks aluseks, kui muu seadusliku aluse kasutamine on põhjendatud. Andmekaitse Inspektsiooni senise praktika kohaselt on õigustatud huvi olnud telefonikõnede salvestamisel kohane seaduslik alus.¹⁰⁷

9.2.6 **Eriliiki isikuandmete töötlemine.** Telefoni kõnede salvestamisel võib kõnesalvestisele jääda teavet eriliiki isikuandmete kohta (üldjuhul terviseandmed). Eriliiki isikuandmete töötlemine nõuab kahe tingimuse täitmist:

- (a) töötlemisel peab olema seaduslik alus, st üks kuuest õiguslikust alusest, mis on esitatud Määruse artiklis 6 lõikes 1, ja
- (b) töötlemisele peab kohalduma mõni Määruse artiklis 9 lõikes 2 sätestatud 10-nest erandist.

9.2.7 Üldjuhul¹⁰⁸ võib kõnesalvestiste töötlemise õigusliku aluse maatriks välja näha nii:

Eesmärk	IKÜM art 6 (1) alus	IKÜM art 9 (2) erand
Lepingu sõlmimine, s.h kindlustushuvi välja selgitamine	IKÜM art 6 (1) b (+KindITS § 218 ja § 221)	IKÜM art 9 (2) g; IKÜM art 9 (2) b (kohustuslik kindlustus)

¹⁰⁵ AKI oma 26.08.2024 vastuses asjale 1.2.-2/24/1242-9

¹⁰⁶ Sellekohane arutelu toimus juba direktiivi ajal, vt nt See Opinion 15/2011 of the Article 29 Data Protection Working Party on the definition of consent, adopted on 13.07.2011 (WP187).

¹⁰⁷ Näiteks, vt asjad 26.04.2022 ettekirjutus-hoiatuses nr 2.1.-1/22/9, samuti 05.06.2020 ettekirjutus-hoiatuses nr 2.1.-3/20/1293.

¹⁰⁸ Alused võivad olukorra spetsiifiliselt tulenevalt tabelis toodust erineda.

Lepingu täitmine	IKÜM art 6 (1) b (+KindITS § 218 ja § 221)	IKÜM art 9 (2) g; IKÜM art 9 (2) b (kohustuslik kindlustus)
Õigusnõuete esitamine, tõendina kasutamine	IKÜM art 6 (1) f (+KindITS § 218)	Olenevalt olukorrast - IKÜM art 9 (2) f või IKÜM art 9 (2) g
Pettuste avastamine	IKÜM art 6 (1) f (+KindITS § 218)	Olenevalt olukorrast - IKÜM art 9 (2) f või IKÜM art 9 (2) g
Kvaliteedi tagamine ja sel eesmärgil koolitus	IKÜM art 6 (1) f (+KindITS § 218)	Eriliiki isikuandmeid ei töödelda, sest eelduslikult ei kaalu kvaliteedi ja koolituse eesmärgil isikuandmete töötlemisel Kindlustusandja huvid üles andmesubjekti huve.

10. KINDLUSTUSVAHENDAJAD

10.1 Kindlustusagent

10.1.1 Kindlustusagent on füüsiline või juriidiline isik, kes ei ole kindlustusettevõtja, vaid isik, kes tegeleb kindlustustoodete turustamisega kindlustusettevõtja huvides (KindITS § 174 lg 2). Kuna kindlustusagent on Kindlustusandja esindaja, kohaldatakse talle Kindlustusandja suhtes sätestatud reegleid. Olukordades, kus Kindlustusagent tegutseb täielikult Kindlustusandja nimel ja huvides ning vastavalt Kindlustusandja juhiste, tuleb Kindlustusagenti kindlustustegevuse raames teostatava andmetöötlemise puhul pidada Kindlustusandja volitatud töötlejaks, mistõttu peab ta järgima Kindlustusandja juhiseid vastavalt lepingule (IKÜM art 28).

10.1.2 Kindlustusandja vastutab Kindlustusagendi tegevuse eest Kindlustusandja andmete käitlemisel ning peab tagama, et isikuandmeid töötlevad Kindlustusagendid oleksid vastavalt koolitatud. Kindlustusandja peab agente teavitama, et kõik Kliente puudutavad andmed on Kindlustusandja andmed ja neid tuleb töödelda Kindlustusandja juhiste järgi. Kindlustusandja peab tagama, et Kindlustusagentidel ei ole juurdepääsu suuremale hulgale andmetele, kui on vajalik Kindlustusagendi ülesannete täitmiseks.

10.1.3 Kindlustusagenti ja Kindlustusandjat saab teatud juhtudel käsitleda ka kaasvastutavate töötlejadena (IKÜM art 26). Kaasvastutavate töötlejate puhul otsustab isikuandmete töötlemise eesmärkide ja vahendite kindlaksmääramise (mis on vastutava töötleja ülesanne) üle faktiliselt rohkem kui üks pool. Näiteks võivad Kindlustusagent ja Kindlustusandja olla kaasvastutavad töötlejad eesmärkidel, mis on seotud Klientide leidmise ja neile kindlustuspakkumuse tegemisega, kui pooled kasutavad ühtset Klientide andmebaasi. Samas oleneb Kindlustusandja ja Kindlustusagendi vaheline töötlemise roll täpsest töötlemise iseloomust ja poolte vahelistest kokkulepetest. Seejuures peavad pooled ühiselt kokku leppima oma kohustused andmesubjektide ees, eelkõige andmesubjektide õiguste teostamise korra.

10.2 Kindlustusmaakler

10.2.1 Kindlustusmaakler on isik, kes tegeleb tasu eest maaklerilepingu alusel kindlustuse turustamisega eesmärgiga soovitada ja vahendada Kliendile sõltumatu analüüsi alusel Kindlustuslepingut, mis vastab kõige paremini Kliendi kindlustushuvi ja nõudmistele (KindITS § 174 lg 1). Kindlustusmaakler töötleb isikuandmeid maaklerilepingu täitmiseks ja täitmise tagamiseks (IKÜM art 6 lg 1 p b). KindITS § 181 lg 4 kohaselt kohaldatakse kindlustusmaaklerile KindITS § 218 lg 1 p-s 1 Kindlustusandja suhtes sätestatut. Seega on kindlustusmaakleril õigus maaklerilepingu täitmiseks vajalikus ulatuses töödelda isikuandmeid, välja arvatud eriliigilisi isikuandmeid, mis on maaklerile vajalikud Kliendi kindlustushuvi väljaselgitamiseks ja sobivaima lepingu soovitamiseks ning kindlustuslepingu sõlmimiseks vajalike toimingute tegemiseks.

10.2.2 Siia alla paigutub ka Kindlustusandjatele isikuandmete edastamine (sh kindlustushuvi ja kindlustuslepingu eset puudutavate andmete edastamine), et Kindlustusandjad saaks kliendile läbi

kindlustusmaakleri edastada omapoolse pakkumuse. Seejuures on oluline, et kindlustusmaakler ja kindlustusandja töötlevad mõlemad selles situatsioonis isikuandmeid vastutavate töötlejatena. Kindlustusmaakler kindlustusmaakleri lepingu täitmiseks ja Kindlustusandja kindlustusriski hindamiseks ja kindlustuslepingu sõlmimiseks.

10.2.3 Kindlustusmaakler võib tegutseda andmete töötlemisel volitatud töötlejana olukordades, kus tegu on andmete sisestamise/redigeerimise/kustutamisega Kindlustusandja infosüsteemis, kui need toimingud ületavad maakleri kui iseseisva vastutava töötleja toimingute vajalikkust ja neid tehakse Kindlustusandja taotluse alusel. Sellisteks toiminguteks on näiteks äriteadete edastamine Klientidele Kindlustusandja nimel, Klientide andmete täpsustamine Kindlustusandja taotluse alusel, Klientidele kindlustushüvitise otsusest teatamine, kui Kindlustusandja volitab maaklerit saatma otsust selle põhjenduse ulatuslikuma käsitlemisega (näiteks mis sisaldab teavet eriliiki andmete kohta), mis ei oleks vajalik maakleri kui kindlustusvahendaja funktsioonide täitmiseks.

10.2.4 Kindlustusmaakler peab esitama Kliendile piisava hulga Kindlustusandjate pakumuste hulgast vähemalt kolme Kindlustusandja pakumused (KindITS § 192 lg 2 p 5) ja soovitava Kliendile nende põhjal Kindlustuslepingut, mis vastab kõige paremini tema kindlustushuvile ja nõudmistele (KindITS § 192 lg 2 p 6). Kindlustusandja kellega maakleriteenuse osutamise tulemusena andmesubjekt kindlustuslepingut ei sõlmi, peaks kliendi andmed kustutama, kui Kindlustusandjale saab teatavaks, et Kindlustuslepinguni ei jõuta (nt Kindlustusandja pakumuse oli seotud tähtajaga, kindlustusmaakler teavitab Kindlustusandjat lepingu sõlmimisest teise Kindlustusandjaga, vms) ja Kindlustusandja vastu nõuete esitamine on ebatõenäoline (nt vastutus lepingueelsetest läbirääkimistest).

10.2.5 Juhul, kui kindlustusmaakler, kelle isik on Kindlustusandjale teada (nt on maakleriga sõlmitud koostööleping või on tegemist tuntud kindlustusmaakleriga), pöördub pakumise saamiseks Kindlustusandja poole, siis on Kindlustusandjal õigus eeldada kindlustusmaaklerilepingu olemasolu ja seda, et kindlustusmaakler pöördub Kindlustusandja poole käsundi täitmiseks ja kindlustuspakumuse saamiseks. Kindlustusandja ja kindlustusmaakleri vaheline andmevahetus toimub seaduse alusel ja selleks pole üldjuhul kliendi nõusolekut tarvis (üldmäärus art 6 lg 1 c, KindITS § 174 lg 1, 181 lg 4, 192 lg 2 p 5, VÕS § 428 lg 4).

10.2.6 Kindlustusmaakleril on õigus isikuandmeid säilitada kuni kliendiga sõlmitud maaklerilepingust või seadusest tuleneva nõude aegumistähtaja möödumiseni, kui seaduses ei sätestata teisiti.

11. ERISÄTTED

11.1 Automatiseeritud töötlusel põhinevate üksikotsuste tegemine

11.1.1 Automatiseeritud töötlusel põhinevate üksikotsuste tegemine, sh profiilanalüüs, mis toob kaasa isikut puudutavaid õiguslikke tagajärgi või avaldab talle märkimisväärset mõju, on üldreeglina keelatud (IKÜM art 22 lg 1). Siiski kehtivad sellele reeglile kolm erandit koos täiendavate eritingimustega, mille puhul on automatiseeritud töötlusel, sh profiilanalüüsil põhinevate otsuste tegemine lubatav.

(a) Otsus on vajalik andmesubjekti ja Kindlustusandja vahelise lepingu sõlmimiseks või täitmiseks (IKÜM art 22 lg 2 p a).

(b) Otsus on lubatud Kindlustusandja suhtes kohaldatava liidu või liikmesriigi õigusega, milles on sätestatud ka asjakohased meetmed andmesubjekti õiguste ja vabaduste ning õigustatud huvide kaitsmiseks (IKÜM art 22 lg 2 p b).

(c) Otsus põhineb andmesubjekti selgesõnalisel nõusolekul (IKÜM art 22 lg 2 p c).

11.1.2 Automatiseeritud töötlusel põhinevate otsuste tegemisel tuleb andmesubjektile selgelt ja arusaadavalt teavitada enne otsuse langetamist, milline on sellise protsessi olemus ja millistel tingimustel andmeid töödeldakse. Kindlustusandja peab selgelt teavitama, et otsustusprotsess toimub automaatselt, ning andma juhised, kuhu andmesubjekt saab küsimuste või kaebuste korral pöörduda.

11.1.3 Kindlustusandja teeb tavapäraselt kindlustuslepingu sõlmimise käigus esmaseid toiminguid automatiseeritud andmetöötlusel põhinevatel analüüsidel, mis on seotud Kliendi poolt taotletavate

teenustega (kindlustuskaitse ulatusega), Kliendi poolt esitatud kindlustusobjekti andmete analüüsimise ja kindlustusrisi hindamisega. Tegemist on Määruse mõttes automatiseeritud andmetöötlusega, mis iseenesest võib endaga kaasa tuua Kliendi suhtes õiguslikke tagajärgi või avaldab talle märkimisväärt mõju, kuid mis on lubatav vastavalt Kindlustusandja suhtes kohaldatava liidu ja liikmesriigi õigusega. Tuleb tähele panna, et automaatotsuse ja IKÜM art 22 alla kuuluva profileerimise kasutamise puhul on vajalik kasutusele võtta sobilikud kaitsemeetmed. Praktikas tähendab see mh andmekaitse mõjuhinnangu koostamist (vt IKÜM art 35), kui töötlustega kaasneb potentsiaalselt suur oht andmesubjekti õigustele ja vabadustele. Üheks riski vähendavaks ja automaatotsuse ning profileerimise nõudeid teatud tingimustel välistavaks toimeinguks on otsuseprotsessi inimese kaasamine (kui võimalik).

11.1.4 Kindlustusandja riskihindamise protsess on suures osas reguleeritud liidu seadusandja poolt kindlate matemaatiliste valemitega vastavalt Solventsus II, Delegeeritud määruse 2015/35 ja KindITS-s sätestatud riskijuhtimise tingimustega (vt Juhendi p 6.1 ülal seoses Kindlustusandja riskide hindamise kohustusega). Lisaks loob KindITS § 218 lg 1 p 1 Kindlustusandjale selge õiguse töödelda tavalisi isikuandmeid automatiseeritud töötlusel põhinevate üksikotsuste tegemiseks kindlustusrisi hindamiseks ja Kindlustuslepingu sõlmimiseks vajalike muude toimingute tegemiseks. Eelnevast tulenevalt tuleb lähtuda, et KindITS § 218 lg 1 p 1 koosmõjus kindlustussektori riskihindamist reguleerivate sätetega vastab IKÜM art 22 lg 2 p-le b. Viidatud sätted tagavad koosmõjus, et liidu ja siseriikliku õigusega on loodud asjakohased meetmed andmesubjekti õiguste ja vabaduste ning õigustatud huvide kaitsmiseks.¹⁰⁹ Olenevalt töötlustest, kus automaatotsust ja/või profileerimist kasutatakse, võib siiski kohustuslik olla andmekaitse mõjuhinnangu koostamine (näiteks, kui automaattöötlus ei põhine seaduses/EL regulatsioonides ettekirjutatud andmetükkidel).

11.1.5 Lisaks tuleb Kindlustusandja poolt tagada Kliendile täiendavalt vähemalt õigus taotleda otsest isiklikku kontakti Kindlustusandja töötajaga, et väljendada oma seisukohta ja vaidlustada vastav automatiseeritud töötlusel põhinev otsus (IKÜM art 22 lg 3).

11.1.6 Kui tegemist pole Juhendi punktis 11.1.1 a või b toodud eesmärkidel automatiseeritud töötlusel põhinevate otsuste tegemisega (või profileerimisega), siis peab kindlustusandja eelnevalt küsima andmesubjektilt nõusoleku, ning tagama, et enne sellisel töötlusel põhineva otsuse jõustumist oleks andmesubjektil võimalus väljendada oma seisukohta ja vaidlustada otsus, sh andmetöötlused, mille puhul on riskihindamise kontekstis tarvis töödelda eriliiki isikuandmeid (IKÜM art 22 lg 4).

11.2 Avalikkusega suhtlemine ja ajakirjandus

11.2.1 Kindlustusandja tegevus põhineb usaldusel, mille keskmes on isikuandmete ja muu tundliku teabe konfidentsiaalsus. Kindlustusandja peab igasuguses suhtluses ajakirjanduse ja avalikkusega säilitama kõrge konfidentsiaalsuse standardi. Kindlustusandja ei jaga Kliendiga seotud andmeid avalikkusele ega ajakirjandusele ilma Kliendi nõusolekuta, v.a kui Kindlustusandjal on selleks juriidiline kohustus. Ametiasutustele või muudele isikutele juriidilise kohutuse alusel isikuandmete avaldamisel kontrollib Kindlustusandja juriidilise kohustuse olemasolu ja päringu skoopi ning avaldab ainult vajalikud ja kohustuslikud andmed.

11.2.2 Kindlustusandjal lasub seadusest tulenev kohustus hoida saladuses kõik kindlustustegevuse käigus teatavaks saanud andmeid, mis puudutavad Kliendi isikuandmeid, majanduslikku seisundit ning äri- või ametisaladusi (KindITS 220¹ lg 1). Avalikkusele suunatud teabe jagamine, mis puudutab kindlustusjuhtumeid või kindlustustegevuse osutamist, peab toimuma viisil, millega ei avaldata konkreetsete isikute tuvastamist võimaldavaid andmeid ega võimaldata andmeid seostada konkreetse isikuga. Statistiliste andmete jagamisel tuleb arvestada, et need andmed oleks anonüümsed ega

¹⁰⁹ Arvestades, et kindlustusriskide analüüsimine kindlate valemite alusel on reguleeritud nii liidu tasandil kui ka siseriiklikult, ning teatud juhtudel täiendavalt kontrollitud ka riikliku järelevalveasutuse poolt, võib järeldada, et seadusandja on kindlustusriskide automatiseeritud hindamise lubatavuse kontekstis arvesse võtnud ja kehtestanud sobivad meetmed andmesubjekti õiguste, vabaduste ja õigustatud huvide kaitseks. Seda eeldust toetab ka Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee suunis liikmesriikidele nr (97) 5 meditsiiniliste andmete kaitse kohta. 13. veebruar 1997, p 76, vastavalt sellise eelduse kehtivuse kohta terviseandmete töötlemise lubatavuse kontekstis. Arvutivõrgus: [https://search.coe.int/cm/#/%22CoEReference%22:%22Rec\(97\)5%22,%22sort%22:%22CoEValidationDate%20Descending%22,%22CoEIdentifier%22:%2209000016804ef88c%22%5B%5D%22%5D](https://search.coe.int/cm/#/%22CoEReference%22:%22Rec(97)5%22,%22sort%22:%22CoEValidationDate%20Descending%22,%22CoEIdentifier%22:%2209000016804ef88c%22%5B%5D%22%5D).

võimaldaks otsest või kaudset seost konkreetse isikuga. Statistika ja koondandmete kasutamisel ja avaldamisel tuleb tagada, et vastavate andmete põhjal ei ole võimalik kindlaks teha andmesubjekti andmeid ega koondandmetega iseloomustavasse kogumisse kuuluvaid isikuid.

11.2.3 Siiski on oluline pöörata erilist tähelepanu isikustamata andmete jagamisel ning veenduda, et edastatav teave ei ole isikustatud. Näiteks võib teatud eripärase kindlustusjuhtumi avalikustamisel üksikasjade kaudu tekkida olukord, kus juhtum osalenud isik on äratuntav ka ilma otseste isikuandmeteta. Seega peab avalikkusele või ajakirjanikele teabe avaldamine olema erandlik ja hoolikalt kaalutud.

11.2.4 Kindlustusandja ei tohi kindlustussuhtega seotud isikuandmeid avaldada ajakirjandusele ilma andmesubjekti nõusolekuta (KindITS 220¹ lg 4 p 2). Kui andmesubjekt on ise kindlustussuhtega seotud andmeid ajakirjandusele avaldanud, on kindlustusandjal õigus andmesubjekti väiteid ja avaldatud asjaolusid kommenteerida ning selgitada kindlustusteenuse osutamise põhimõtteid (KindITS § 220¹ lg 5). Sama kehtib ka juhul, kui Kliendi isikuandmed on avalikustatud ajakirjanduslikul eesmärgil andmesubjekti nõusolekuta kooskõlas IKS §-ga 4. Kindlustusandja peab seejuures järgima põhimõtet, et andmete avaldamine ei tohi ületada ulatust, mida Klient või ajakirjandusväljaanne on juba ise avaldanud.

12. ANDMESUBJEKTI ÕIGUSED

Käesolev peatükk käsitleb andmesubjekti õigusi kindlustussuhte kontekstis, andes ülevaate sellest, kuidas need õigused mõjutavad kindlustusteenuste osutamist ja millised on Kindlustusandja kohustused nende õiguste tagamisel. Kindlustusõiguses on isikuandmete töötlemine lahutamatu osa kindlustusteenuse osutamisel. Määruses sätestatud andmesubjektide õigused on keskse tähtsusega Kindlustusandja ja Klientide vahelise usaldusliku ja läbipaistva suhte tagamisel. Kindlustusandja peab tagama, et andmesubjektid oleksid teadlikud oma õigustest ning et nende õigusi austataks kõikides andmete töötlemise etappides. Kindlustusandja tagab andmesubjektidele käesolevas peatükis esitletud õiguste teostamise, kui vastava õiguse kasutamise eeldused on täidetud.

12.1 Õigus saada teavet

12.1.1 Üks Määruse kesketest põhimõtetest on õiglase ja läbipaistva töötlemise põhimõte, mille järgi peab Kindlustusandja teavitama andmesubjekti tema isikuandmete töötlemisest. Andmesubjektile peab olema selge, kuidas ja millisel eesmärgil tema andmeid kogutakse, töödeldakse ja jagatakse. Seetõttu on oluline, et Kindlustusandjad esitaksid andmesubjektidele täpse ja asjakohase teabe andmete töötlemise tingimuste ja andmesubjekti õiguste kohta.

12.1.2 Andmesubjektidele edastatav teave on määratletud Määruse art 13 ja 14. Lisaks peab Kindlustusandja teavitama kindlustusvõtjaid täiendavatest andmetest, mille edastamine Kindlustusandjale on kohustuslik vastavalt kindlustusvaldkonda reguleerivatele õigusaktidele. Kindlustusandja informeerib andmete kogumisel kindlustusvõtjat, kas teatud isikuandmete esitamine on kohustuslik, ja millised on tagajärjed, kui need andmed jäävad esitamata. Näiteks on kindlustusvõtja kohustatud edastama kindlustusandjale olulised asjaolud lepingu sõlmimisel (KindITS § 221, VÕS § 440) ning teavitama andmete muutumisest lepingu kestel (nt riskiasjaolude muutused (VÕS § 443), kontaktandmete muutus, vms) kui ka kindlustusjuhtumi korral (VÕS § 448).

12.1.3 Määruse art 13 ja 14 toodud teave tuleb andmesubjektile esitada, kas andmete kogumise ajal, kui isikandmed saadakse andmesubjektilt (vt IKÜM art 13 lg 1) või andmete kasutama hakkamisel (kuid üldjuhul mitte hiljem kui kuu aja jooksul), kui isikuandmed saadakse mujalt kui andmesubjektilt endalt (vt IKÜM art 14 lg 3). Enne lepingu sõlmimist peab Kindlustusandja andmesubjektile esitama teabe, milliseid andmeid on Kindlustusandjal vaja pakkumuse tegemiseks või Kindlustuslepingu sõlmimise ettevalmistamiseks. Tavapärane viis andmete esitamiseks võib olla nende avaldamine Kindlustusandja veebilehel (nt privaatsustingimustes). Sellisel juhul on võimalik edaspidistes dokumentides viidata privaatsustingimustele, seejuures peab Kindlustusandja tagama, et tema privaatsustingimused hõlmaksid endas kõiki asjakohaseid isikuandmete töötlemise eesmäärke. Lisaks peavad sellised tingimused olema andmesubjekti jaoks arusaadavad (lihtsas keeles) ning andmesubjektile peab olema võimalus tingimustest lihtsalt tuletada eesmärgid, mis on tema puhul relevantid. Kasutatavad privaatsustingimused peavad

vastama Artikli 29 tööühma Suunised määruse 2016/679 kohase läbipaistvuse kohta¹¹⁰ (edaspidi **Läbipaistvuse suunised**) toodud tingimustele ja kohalduvale praktikale. Näiteks on järelevalve teabe andmise kohustuse kontrollil lähtunud *WhatsApp* otsusest¹¹¹, kus andmekaitse järelevalve asutused on muuhulgas põhjalikult hinnanud läbipaistvuse tagamise kohustuse täitmist IKÜM art 13 vaates.

12.1.4 Kindlustusandja peab andmesubjekti teavitama ka andmete töötlemise muudatustest lepingu kestel. See hõlmab muudatusi andmete töötlemise eesmärkides või vajadust täiendavate andmete kogumiseks kindlustusteenuse osutamise raames. Teave tuleb edastada enne andmete töötlemise muudatuste rakendumist. Teabe edastamine peab toimuma kirjaliku taasesitamist võimaldaval viisil, nt e-kirja teel, et tagada vajadusel võimekus tõendada teavituskohustuse täitmist. Kindlustusandja võib teabe avaldada ka Kindlustusandja veebilehel või klienditeenindusportaalil.

Näide 63. Seaduses sätestatud juhtudel on Kindlustusandjal täiendavalt õigus saada andmeid kolmandatelt isikutelt.¹¹² Sellisel juhul tuleb Kindlustusandjal andmesubjekti teavitada andmete töötlemise alustamisest ja andmetöötluspõhimõtetest, sh kellelt andmed saadi, mõistliku aja jooksul pärast isikuandmete saamist, kuid hiljemalt ühe kuu jooksul.¹¹³ Teavitamise kohustusest pääseb, kui kohaldub mõni IKÜM art 14 lg 5 erand või art 13 lg 4 erand (nt on see teave andmesubjektil juba olemas; sellise teabe saamine või avaldamine on seadusega ette nähtud; isikuandmed peavad jääma salajaseks õigusega reguleeritava ametisaladuse hoidmise kohustuse tõttu või nõuab teavitamine ebaproportsionaalselt suurt jõupingutust), kuid sellisel juhul vajab erandi kohaldumine alati eraldi kaalumist ja hindamist Kindlustusandja poolt.

12.2 Õigus tutvuda andmetega

12.2.1 Kindlustusandja peab taotluse saamisel esmalt tuvastama andmesubjekti isiku ja kontrollima seejärel, kas Kindlustusandja töötleb taotleja isikuandmeid. Kui isikuandmeid ei töödelda, edastab Kindlustusandja taotlejale kinnituse, et andmesubjekti isikuandmeid ei töödelda.

12.2.2 IKÜM art 15 õigus andmetega tutvuda sisaldab töötleja jaoks sisuliselt nelja kohustust:

- (a) Anda andmesubjektile teave, kas tema isikuandmeid töödeldakse;
- (b) Kui isikuandmete töötlus toimub, siis anda isikuandmete töötlemise kohta IKÜM art 15 märgitud teave;
- (c) Anda ligipääs andmesubjekti kohta töödeldavatele isikuandmetele;
- (d) Anda andmesubjektile töödeldavatest isikuandmetest koopia (IKÜM art 15 lg 3). Koopia andmisega ei tohi rikkuda teiste isikute õiguseid. Näiteks tuleb vajadusel kolmanda isiku isikuandmed vms koopiast eemaldada.

12.2.3 Kindlustusandjal on õigus andmesubjektilt küsida, millist osa IKÜM art 15 õigustest andmesubjekt soovib kasutada, kui vastav ei ole andmesubjekti päringust kohe selge.

Näide 64. Näiteks võib andmesubjekt soovida IKÜM art 15 viidatud teavet tema isikuandmete töötlemise kohta, kuid ei pruugi soovida oma isikuandmetest koopiat.

12.2.4 Lisaks on Kindlustusandjal põhjendatud olukordades õigus nõuda andmesubjektilt täiendavat teavet küsitud andmete tuvastamiseks.

Näide 65. Telefonisalvestise puhul tuleb andmesubjektil nimetada võimalik helistamise aeg ja telefoninumber (kui teabe valik tehakse telefoninumbri järgi), sama ka videosalvestiste puhul.

¹¹⁰ Vt Artikli 29 tööühm Suunised määruse 2016/679 kohase läbipaistvuse kohta; kättesaadavad: https://www.edpb.europa.eu/system/files/2023-09/wp260rev01_et.pdf.

¹¹¹ DPC otsus leitav https://www.edpb.europa.eu/system/files/2021-09/dpc_final_decision_redacted_for_issue_to_edpb_01-09-21_en.pdf; samas asjas EDBP siduv otsus leitav: https://www.edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/binding-decision-board-art-65/binding-decision-12021-dispute-arisen_en.

12.2.5 Kui andmesubjekti taotlus hõlmab laia andmehulka, võib Kindlustusandja paluda taotluse ulatuse täpsustamist. Näiteks lastes andmesubjektil märkida, mis teenuse või ajavahemiku kohta teavet soovitakse. Tähele tuleb panna, et andmesubjektil säilib õigus saada teavet kogu tema isikuandmete töötamise kohta.

12.2.6 Andmesubjektile tuleb andmed edastada kokkuvõtlikult ja selgelt. Seega kui Kindlustusandja esitab andmed koos täiendavate märgenditega (nt riskirühmad, *bonus-malus*-klass, kliendiprofiili seoses), peab Kindlustusandja andma juurde ka selgitused nende tähenduse ja kasutamise kohta ning lisama teavet, mis võimaldab andmesubjektil mõista väljastatud andmete tähendust, sh erinevate lühendite või ettevõttesiseste mõistete definitsioonid.

12.2.7 Andmesubjektile tuleb tema isikuandmetega seotud teave esitada kirjalikult, elektrooniliselt või suuliselt, sõltuvalt taotluse sisust ja andmete olemusest. Üldjuhul tuleb andmesubjektile vastata samas kanalis, milles tuli andmesubjekti päring (v.a. kui andmesubjekt palub vastata mingil kindlal teisel viisil või aadressile). Näiteks e-kirja teel saadud päringule tuleb vastata samale e-kirja aadressile; vajadusel vastus krüpteerides või muid lisa kaitsemeetmeid kasutades. Suulise vastuse andmine on üldjuhul lubatud, kui andmesubjekt suulist vastust ootab. Suulise vastuse puhul jääb üles risk, et töötaja kohustuse täitmist ei ole hiljem võimalik tõendada. Vastava riski maandamiseks on soovitatav suulise vastuse andmist kas või e-kirja teel kinnitada (kui võib eeldada vaidlusriski olukorda). Kindlustusandjatel on soovitatav pakkuda klientidele kaugjuurdepääsu lahendusi, näiteks klienditeenindusportaalide kaudu. Selline juurdepääs võimaldab Kindlustusandjal esitada andmesubjektile vajalikud andmed arusaadaval ja usaldusväärsel viisil, aidates samas vältida liigset teabe avaldamist (nt kogu kindlustuslepingute ajalugu). Lisaks vähendab see Kindlustusandja halduskoormust. Samuti tagab selline süsteem, et isikuandmed edastatakse andmesubjektile turvalises keskkonnas ning kaitstult. Oluline on, et Kindlustusandja tagaks süsteemis võimaluse andmesubjektil oma andmed ka isiklikule seadmele salvestada. Sellise süsteemi loomine soodustab andmesubjektide õiguste tõhusamat rakendamist ja lihtsamat juurdepääsu isikuandmetele. Lisaks sellele võivad Kindlustusandjad luua mitmekihilise süsteemi, mis võimaldab andmesubjektidel teostada oma juurdepääsuõigusi erinevates etappides ja vastavalt vajadusele.

12.2.8 Andmesubjekti andmete edastamisel tuleb Kindlustusandjal tuvastada, kas väljastatavad andmed võivad sisaldada ka teiste isikute isikuandmeid.¹¹⁴ Näiteks võivad kindlustusjuhtumi kohta kogutud dokumendid sisaldada andmeid teise isiku vara kahjustamise, elukoha või terviseandmete kohta. Kuna andmesubjekt saab taotleda üksnes tema enda isikuandmetega tutvumist, tuleb Kindlustusandjal hinnata andmesubjekti õigust saada andmeid kontekstis teiste isikute õiguste ja vabadustega ning isikuandmete edastamisel tuleb leida viis, mis ei riku teiste isikute õigusi ega vabadusi.¹¹⁵

Näide 66. Äriklient esitab taotluse saada ülevaade enda töötajate poolt kasutava lisatervisekindlustuse kasutamise kohta. Kindlustusandja ei tohi Kliendile avaldada teavet Kliendi töötaja poolt kasutatud täpsete tervisteenuste osas (kui vastav on näha kindlustusele esitatud arvete vms pealt), sest vastav võib sisalda eriliiki isikuandmeid ja on konfidentsiaalne teave. Kliendile võib teabe esitada koondteabena või olenevalt poolte vahelistest lepingutest Kliendi töötajapõhiselt, aga võimalikult piiratud teabega.

Näide 67. Videosalvestise väljastamisel tuleb kaitsta selles nähtavate kolmandate isikute privaatsust ja anonüümida nende kujutised, näiteks nägude hägustamise teel.

12.2.9 Andmesubjekt võib küsida enda isikuandmetest koopia. Andmesubjekt ei pea põhjendama koopia küsimise eesmärki ja Kindlustusandja ei saa taotlust tagasi lükata, kui andmesubjekt taotleb andmeid muul eesmärgil kui töötlemise teadasaamine ja selle õiguspärasuse kontrollimine.¹¹⁶ Kindlustusandja peab andma andmesubjektile kõigi tema andmete täpse ja arusaadava taasesituse. See ei tähenda, et Kindlustusandja peab andmesubjektile väljastama terviklikud dokumendid. Siiski, kuivõrd andmesubjekt

¹¹⁴ Teise isikuna tuleb mh mõista kindlustusandjat ja tema töötajaid, kindlustatud isikut, kindlustusvõtjat.

¹¹⁵ Siiski ei tohi sellise kaalumise tulemuseks olla andmesubjektile teabe andmisest keeldumine.

¹¹⁶ EK C-307/22, *FT vs DW*, ECLI:EU:C:2023:81, p-d 38,43.

peab saama kontrollida andmete õigsust ja täielikkust, võib teatud juhtudel osutada vajalikuks tervete dokumentide esitamine või juurdepääsu võimaldamine.¹¹⁷

12.2.10 Kindlustusandja on VÕS § 1015, 1016 ja 1017 alusel kohustatud võimaldama nii taotleja kui ka teise isiku isikuandmeid sisaldavate dokumentidega tutvumist, kui:

- (a) isikul on õigustatud huvi dokumendiga tutvuda. Nt Kindlustusandjal võib tekkida selle isiku vastu tagasinõue (VÕS § 70, 492, 521 lg 3; LKindLS §52jj) või dokumendiga tutvumine on vajalik Kindlustusandja vastu nõude esitamiseks või Kindlustusandja kahjuhüvitamise ulatuse kontrollimiseks.
- (b) dokument on koostatud selle isiku huvides – nt kolmanda isiku kasuks sõlmitud kindlustuslepingu korral võib soodustatud isik (nt liisinguandja, kinnisvara omanik) tutvuda Kindlustuslepinguga;
- (c) dokumendis on kajastatud selle isiku ja Kindlustusandja vaheline õigussuhe või nendevahelise tehingu ettevalmistamine – nt dokumendid, mis kirjeldavad kindlustusjuhtumi toimumist või teise poole seletuskiri, mis kirjeldab kahju ulatust.

12.3 Õigus andmete parandamisele

12.3.1 Andmesubjektil on õigus nõuda andmete täpsustamist, täiendamist ja parandamist, kui andmed on puudulikud või ei vasta tegelikkusele. Kindlustusandja vaatab andmesubjekti taotluse andmete parandamiseks läbi ning hindab selle põhjendatust. Andmesubjekti enda esitatud andmed (nt elukoht, e-posti aadress, telefoninumber) tuleb taotluse saamisel parandada. Siiski on Kindlustusandja kohustatud säilitama vastavalt seaduses sätestatule ja kindlustustoimiku säilitamise reeglitele ka varem esitatud andmed, kuivõrd need on toimiku osa. Lisaks võivad vananenud andmed olla olulised Kindlustusandja õiguste kaitsmiseks (nt vajadus tõendada, et Kindlustusandja on kohustusliku teabe Kliendile esitanud, kuid Klient ei saanud seda kätte omal süül).

12.3.2 Kindlustusandja ei pea muutma või parandama oma sisemisi hinnanguid või otsuseid (nt riskihinnang), välja arvatud juhul, kui hinnangud põhinevad ebaõigetel andmetel. Sellisel juhul on andmesubjektil võimalus esitada taotlus Kindlustusandja hinnangute ülevaatamiseks.

12.3.3 Siiski võib parandatud andmete tõttu Kindlustusandja sisemine hinnang või otsus muutuda, kui selline õigus on Kindlustusandjale seaduses antud.¹¹⁸

Näide 68. Kindlustusandja andmebaasi on ebaõigesti sisestatud kliendi sünnikuupäev. Kindlustusandja on seetõttu määranud kliendi kõrgemasse riskirühma ning on selle alusel kehtestanud kõrgema kindlustusmakse. Kliendi taotlusel peab Kindlustusandja parandama ebaõige sünnikuupäeva ning vaatama uuesti läbi varasema hinnangu riskirühma ja kindlustusmakse määramise kohta.

12.3.4 Andmete parandamise nõudmise õigus ei tähenda Kindlustusandja kohustust parandada ebaõigeid andmeid sisaldavaid dokumente. Kindlustusandja peab üksnes tagama, et parandatud andmed kajastatakse kõigis edaspidistes dokumentides ja töötlemistoimingutes. Näiteks kindlustusavalduses märgitud e-posti aadressi asendamisel uue kehtiva aadressiga ei pea kindlustusandja kindlustusavaldust parandama, vaid edaspidiseks suhtlemiseks tuleb kasutada ajakohastatud e-posti aadressi.

12.4 Õigus andmete ülekandmiseks

12.4.1 Andmete ülekandmise õigus ei hõlma kõiki Kindlustusandja valduses olevaid andmeid, vaid kehtib ainult nende andmete suhtes, mille puhul on kumulatiivselt täidetud kõik järgmised tingimused:

- (a) **avalduse esitanud andmesubjekti puudutavad isikuandmed.** Andmesubjekt võib taotleda andmete ülekandmist ainult enda isikuandmete osas ega saa nõuda kolmandate isikute andmete

¹¹⁷ EK on lahendis C-487/21 *F.F. vs Österreichische Datenschutzbehörde* p-s 41 selgitanud, et dokumentide väljavõtete, tervete dokumentide või ka selliste andmebaaside väljavõtete esitamine, mis sisaldavad mh töödeldavaid isikuandmeid võib osutada hädavajalikuks, kui töödeldavate andmete arusaadavuse tagamiseks on vajalik teada nende konteksti.

¹¹⁸ Vt VÕS § 534 (ebaõige vanus); § 535 (kindlustusrisi suurenemine).

ülekandmist. Näiteks ei saa kindlustusvõtja taotleda andmete ülekandmist, mis puudutavad kindlustatud või soodustatud isikuid;

(b) **andmesubjekti esitatud andmed.** Need ei ole andmed, mille on loonud kindlustusandja (näiteks Kliendi riskihinnang), ja andmete ülekandmise õigust ei saa rakendada juhul, kui kindlustatud isiku andmed on esitanud kindlustusvõtja;

(c) **andmed, mida töödeldakse andmesubjekti nõusoleku või temaga sõlmitud lepingu täitmise alusel.** Seega kui andmetöötluse aluseks on üks eelnimetatud õiguslikest alustest, saab ülekandmise õigust kohaldada andmetele, mille Klient on enda kohta kindlustusavalduse vormi märkinud. Ülekandmise õigust ei saa teisalt kohaldada andmetele, mille Kindlustusandja on kogunud oma õigustatud huvi alusel pettuse vältimiseks või mida Kindlustusandja töötleb õigusaktides sätestatud juriidilise kohustuse täitmiseks;

(d) **automatiseeritult töödeldavad andmed.** Kindlustusandja ei pea tagama andmete ülekandmise õigust paberkandjal fikseeritud andmete puhul, nagu näiteks paberil esitatud kindlustusavaldused või muud käsitsi täidetud dokumendid. Ülekandmise õigus kehtib vaid elektrooniliselt töödeldavate andmete suhtes, mida on võimalik tehniliselt ja turvaliselt edastada.

12.4.2 Andmete ülekandmise õiguse teostamise eelduseks on, et andmed peavad olema struktureeritud, üldkasutatavas vormingus ning masinloetaval kujul (et programmid saaksid andmeid lihtsalt tuvastada, sortida ja hankida ning ära tunda andmete sisemist struktuuri), mis on kohandatud korduskasutuseks, näiteks *.xml- ja *.csv-vormingus.¹¹⁹

12.4.3 Andmed saadetakse andmesubjekti valikul kas andmesubjektile endale (kui ta on piisaval tasemel tuvastatud) või andmesubjekti määratud teenuseosutajale. Kindlustusandja peab andmed üle kandma turvalisel viisil ja võimaluse korral selgitama välja andmete saajale vajaliku andmete hulga. Kindlustusandja ei tohi ülekandmist takistada, näiteks määrares tasu ülekandmise õiguse teostamise eest. Andmete hõlpsamaks edastamiseks on soovitatav võtta kasutusele tööriistad andmete automaatseks allalaadimiseks (näiteks kindlustusandjate klienditeenindusportaalides).

12.5 Õigus andmete kustutamisele

12.5.1 Õigus nõuda andmete kustutamist ei ole andmesubjekti absoluutne õigus. Andmesubjekt võib andmete kustutamist nõuda ainult järgmistel juhtudel:

(a) Andmete töötlemise eesmärk on saavutatud või pole enam vajalik.

Näide 69. Andmesubjekt on märgitud teise isiku kindlustuslepingusse soodustatud isikuna. Lepingu lõppemisel on andmesubjektil õigus nõuda nende andmete kustutamist.

(b) Andmesubjekt võtab tagasi enda nõusoleku, mille alusel andmeid töödeldi, ning kindlustusandjal puudub muu õiguslik alus andmete töötlemiseks.

Näide 70. Klient on andnud nõusoleku turunduspakkumiste saamiseks, kuid otsustab hiljem enda nõusoleku tagasi võtta. Klient saab seejärel nõuda turundusteadeteks antud e-posti aadressi kustutamist (eeldusel, et vastav e-post ei ole kasutusel muul eesmärgil ja töötamise alusega). Kindlustusandjal võib olla lubatud säilitada teavet nõusoleku kehtivuse kohta, et võimalike vaidluste korral tõestada andmete töötlemise seaduslikkust.

(c) Andmesubjekt esitab vastuväite andmete töötlemisele ja Kindlustusandja leiab õigustatud huvide uuel hindamisel, et andmetöötlusel puudub õiguslik alus või andmeid töödeldakse turunduse eesmärgil.

Näide 71. Klient märkab, et algselt kindlustusteenuse osutamiseks kogutud andmeid kasutatakse tema nõusolekuta reklaami- ja turundustegevustes. Sellisel juhul on kliendil õigus nõuda turundusandmete kustutamist.

¹¹⁹ Artikli 29 tööriühm. Suunised andmete ülekandmise õiguse kohta, 13.12.2016, lk 17.

- (d) Andmeid on töödeldud ebaseaduslikult

Näide 72. Kindlustusandja on töödeldud andmeid ilma õigusliku aluseta.

- (e) Andmed tuleb kustutada, sest seda on nõutud Kindlustusandjale kohaldatavates õigusaktides.

Näide 73. Kindlustuslepingu raamatupidamislike alusdokumentide säilitamise tähtaeg on möödunud, kuid Kindlustusandja pole neid automaatselt kustutanud.

- (f) Andmeid on kogutud seoses infoühiskonna teenuste pakkumisega lapsele nõusoleku alusel.

Näide 74. Andmesubjekt võib nõuda andmete kustutamist, kui Kindlustusandja on kogunud andmesubjekti andmed ajal, mil andmesubjekt oli noorem kui 18 aastat vana.

12.5.2 Oluline on märkida, et kui esineb kohustus andmed kustutada, kuid andmesubjekt on esitanud koos kustutamise taotlusega ka taotluse andmetele ligipääsuks, peab Kindlustusandja esmalt rahuldama ligipääsu taotluse. Alles pärast andmetele juurdepääsu võimaldamist võib Kindlustusandja asuda täitma kustutamise taotlust.

12.5.3 Teatud olukordades ning õigusaktidest tulenevate nõuete tõttu on andmete säilitamine vajalik. Kindlustusandja võib vastavalt IKÜM art 17 lg-le 3 jätta andmed kustutamata eelkõige järgmistel juhtudel:

- Kindlustusandja juriidiliste kohustuste täitmiseks, sh õigusaktides andmete või dokumentide säilitamiseks määratud tähtaegade järgimiseks¹²⁰;
- Kindlustusandja täidab ülesannet, mida tehakse avalikes huvides või vastutava töötaja avaliku võimu teostamiseks;
- Kindlustusandja õigustatud huvi enda või kolmandate isikute õiguste kaitseks;
- õigusnõuete koostamiseks, esitamiseks või kaitsmiseks;
- muudes õigusaktides sätestatud juhtudel.

12.5.4 Kindlustusandjal võib olla õigus andmed kustutamise asemel anonüümida, st kustutada kõik tunnused, mille alusel saab isikut tuvastada. Anonüümiseerimise kasutamise kohta peab olema andmesubjektile teave antud ja vajadusel tuleb teostada uue eesmärgi hinnang. Lisaks tuleb tagada, et anonüümiseerimine vastab tehniliselt anonüümiseerimise nõuetele – sisuliselt, et anonüümiseerimine poleks tagasi keeratav ja arvestaks erinevaid töötlusega kaasnevaid riske (vt näiteks ICO Anonüümiseerimise juhised¹²¹).

12.6 Õigus esitada vastuväiteid automatiseeritud töötluse kohta

12.6.1 Andmesubjektil on õigus esitada vastuväide seoses üksnes automatiseeritud töötlusel põhineva üksikotsuse tegemisega. Automatiseeritud üksikotsus tähendab otsust, mille aluseks on ainult automatiseeritud andmetöötlus ilma inimese sekkumiseta ning mis toob andmesubjekti jaoks kaasa teda puudutavaid õiguslikke tagajärgi või mis mõjutavad andmesubjekti sarnasel moel. Automaatsed otsused võivad põhineda igasugustel andmetel, sh kindlustusvõtja poolt otse esitatud andmed, kogutud andmed või ka tuletatud andmed (nt riskihinnang). Kui otsuse tegemisel sekkub inimene, ei loeta otsust üksnes automatiseeritud üksikotsuseks. Siiski on oluline, et sekkuval inimesel (Kindlustusandja töötaja) peab olema ka realselt volitus otsust muuta.

Näide 75. Näiteks automatiseeritud otsuse tegemine võib olla täielikult automatiseeritud makse suuruse määramise mehhanism või riskide tuvastamine ning selle tulemusel

¹²⁰ Näiteks rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse (RahaPTS § 47), raamatupidamise seaduse (RPS § 12) ja kindlustustegevuse seaduse nõuded

¹²¹ ICO on anonymization; kättesaadav: <https://ico.org.uk/for-organisations/uk-gdpr-guidance-and-resources/data-sharing/anonymisation/about-this-guidance/>.

automaatne elektroonilises keskkonnas tehtud otsus avalduse menetlemisest keeldumise kohta.

12.6.2 Kindlustusandja tagab andmesubjektile õiguse keelduda automatiseeritud üksikotsuste tegemisest, v.a juhul, kui see on vajalik kindlustusandja ja andmesubjekti vahel sõlmitud lepingu sõlmimiseks või täitmiseks.

Näide 76. Elukindlustuslepingu sõlmimisel esitab Klient enda nõusolekul enda terviseandmed. Nõusolek peab selgesõnaliselt hõlmama eriliiki andmete automatiseeritud töötlust. Automatiseeritud süsteem analüüsib kliendi esitatud teavet, hindab automaatselt terviseriske ja määrab kindlaks, millised kindlustustingimused on Kliendile sobivad. Terviseandmete analüüs on vajalik Kliendi riskiprofiili ja pakutavate tingimuste kindlaks määramiseks ning Kliendile kohandatud kindlustustoote- ja teenuse pakkumiseks.

12.6.3 Kui jätkatakse automatiseeritud üksikotsuse tegemist nõusoleku alusel või kindlustuslepingu täitmiseks, peab Kindlustusandja tagama otsuse mõtestatud läbivaatamise enda töötaja kaasamisega, et teha kindlaks andmesubjekti vastuväited ja vaadata otsus üle, tuginedes esitatud andmete analüüsile.

12.6.4 Kindlustusandja ei tee automatiseeritud üksikotsuseid eriliiki andmete alusel, välja arvatud juhul, kui andmesubjekt on selleks andnud vabatahtlikult nõusoleku või see on vajalik olulistes avalikes huvides. Oluline on märkida, et vabatahtlikult antud nõusolek eeldab, et andmesubjektil on võimalik nõusoleku tagasi võtmisel saada siiski Kindlustusandja poolt tehtud manuaalne otsus.

12.6.5 Kui andmesubjekti andmeid profileeritakse otseturunduse vajadusteks, võtab Kindlustusandja arvesse andmesubjekti vastuväiteid ja nende saamise korral ei kasuta selle andmesubjekti andmeid enam vastaval eesmärgil.

12.6.6 Kui andmesubjekti andmeid profileeritakse muudel eesmärkidel, näiteks Kindlustusandja õigustatud huvi alusel, hindab Kindlustusandja esmalt, et selline profileerimine ei too andmesubjektile kaasa õiguslikke tagajärgi ega avalda talle muud märkimisväärset mõju ning vastuväidete saamise korral uuesti Kindlustusandja huvide tasakaalu andmesubjekti huvidega ja teeb argumenteeritud otsuse profileerimise lõpetamise või jätkamise kohta. Kindlustusandja teavitab andmesubjekti põhiargumentidest asjaomase otsuse tegemisel.

12.6.7 Kindlustusandja teavitab andmesubjekti automatiseeritud üksikotsusele jõudmise loogikast ja kriteeriumitest, millele otsustamisel tuginetakse. Kindlustusandja edastab sisulise teabe kasutatavast loogikast. Kindlustusandja ei pea avaldama kasutatud algoritmi, kuivõrd see on vastuolus Kindlustusandja oluliste huvidega hinnata riske.

Näide 77. Klient esitab liikluskindlustuse taotluse, mille käigus tema sõiduki ja liiklusajalooga seotud andmed koondatakse ja hinnatakse automatiseeritud süsteemi kaudu. Riskihindamisel tuvastatakse sõiduki ja liiklusajalooga põhjal kõrgem risk. Kliendile määratakse suurem kindlustusmakse. Kliendile esitatakse teave selle kohta, kuidas tema sõiduki andmeid ja liiklusrikkumisi töödeldi ning kuidas hinnang arvutati. Kui klient ei ole otsuse tulemusega rahul, saab ta esitada taotluse, et otsuse vaataks läbi inimene, mitte automatiseeritud süsteem, ning sellele järgneb tagasiside ja selgitused.

12.7 Taotluse menetlemise protsess

12.7.1 Andmesubjektide taotluste tõhusamaks ja turvalisemaks käsitlemiseks on soovitatav kehtestada kindel protsess nende vastuvõtmiseks ja menetlemiseks.

12.7.2 Efektiivsuse huvides on Kindlustusandjal soovitatav määrata kindel kontaktisik (näiteks andmekaitse spetsialisti) või kontaktkanal (e-post, iseteenindusportaal), mille kaudu kõik taotlused suunatakse ja koondatakse. Kasulik on pidada eraldi registrit, mis annab ülevaate esitatud taotlustest, nende sisust ja menetlemise käigust. See aitab tagada järjepideva ja sujuva menetlemise ning vähendab ohtu, et mõni taotlus jääb tähelepanuta või käsitlemata.

12.7.3 Taotluse saamisel tuvastab Kindlustusandja taotleja isikusamasuse. See on oluline tagamaks, et teavet ja andmeid edastatakse üksnes isikule, kellel on nendele seaduslik juurdepääs. Tuvastamine peab

olema piisavalt põhjalik, et välistada võimalus, et andmed satuvad volitamata isikule. Kindlustusandjad võivad isikusamasuse tuvastamiseks kasutada turvalisi meetodeid nagu elektroonilised allkirjad, internetipanga autentimine, isikut tõendava dokumendi esitamine.¹²² Kindlustusandja võib nõuda lisateavet, kui esitatud andmeid ei ole piisavad isiku identifitseerimiseks.

Näide 78. Pärast isikusamasuse tuvastamist lahendab Kindlustusandja andmesubjekti taotlust sisuliselt. Kindlustusandjal on kohustus vastata andmesubjekti taotlusele hiljemalt ühe kuu jooksul alates taotluse saamisest. Kui taotluse menetlemine on keerukas või asjaolude tõttu nõuab täiendavat menetlusaega, on Kindlustusandjal võimalik vastamistähtaega pikendada kahe kuu võrra. Kindlustusandja peab sellisel juhul pikendamise vajadusest ja viivituse põhjusest andmesubjekti teavitama.

13. LISAD

13.1 Huvide tasakaalustamise protsessi näide

Hinnatavad tegurid	Kavandatud andmetöötlus
	Avalikes allikates kättesaadavate andmete kogumine ja kasutamine, et hinnata pettuse riski
1. samm Kindlustusandja huvi seaduslikkuse ja olulisuse hindamine	a) Kindlustusandja õigus hinnata kindlustatud isiku riski on sätestatud kindlustusvaldkonda reguleerivates õigusaktides¹²³, järelikult on see avalikkuses tunnistatud seaduslikuks ja piisavalt oluliseks. b) Pettuse riski ekslik hindamine võib tekitada Kindlustusandjale märkimisväärset kahju ja ohustada tema likviidsust, samuti võib see mõjutada teiste isikute juurdepääsu kindlustusturule ning asjaomasele tootele mõistliku tasu määramist. c) Huvi on määratletud piisavalt konkreetsetelt ja puudub kahtlus selle sisu suhtes. d) Huvi on olemasolev ja reaalne, sest Kindlustusandja sõlmib Kindlustuslepingut ja riski hindamine on lepingu sõlmimise protsessis üks olulistest (kohustuslikest) osadest.
2. samm Andmetöötluse vajalikkuse (võimalike alternatiivide) kontrollimine	Riskide hindamisel võiks alternatiivina kasutada kindlustatud isiku ja/või kindlustusvõtja enda esitatud andmeid või neid, mis on Kindlustusandja käsutuses varem sõlmitud lepingute ja nende täitmise kohta. Siiski tuleb arvesse võtta, et kindlustatud isiku või kindlustusvõtja huvides võib olla mitte avaldada kõiki andmeid. See võib tekitada suuremat riski, eriti pettuse juhtumite korral, kus kindlustatud isiku ja kindlustusvõtja põhieesmärk on just varjata seda liiki teavet. Seega võib märkida, et nii tõhusad alternatiivid nagu avalikes allikates (näiteks teabeallikad) olevad andmed ei ole hindamisel kättesaadavad või on märkimisväärsete puudustega.
3. samm Andmesubjekti huvide hindamine	a) On võimalik, et andmesubjekti huvisid mõjutatakse, sest kogutakse lisaandmeid andmesubjekti kohta ja see võib tekitada ka negatiivseid tagajärgi (potentsiaalne keeldumine kindlustuslepingu sõlmimisest). b) Eriliiki andmete kogumist ei ole ette nähtud. Seega kogutavad andmed ei kuulu suurema kaitse alla, kuid võetakse arvesse, et Kliendi käitumise, huvide ja iseloomu andmed (eriti negatiivsest aspektist) võiksid olla andmesubjektile olulised ning ta ei sooviks neid kolmandatele isikutele kontsentreeritud viisil teatavaks teha. Seepärast kaitstakse neid rangemate korralduslike meetmetega, et tagada andmete minimaalne ringlus, sh vähendades juurdepääsu neile andmetele.

¹²² Videovalve salvestuste puhul võib kindlustusandja nõuda isikusamasuse tuvastamist, foto esitamist, enda tunnuste kirjeldamist (rietus, välimus jne) ning videovalve salvestisse sattumise aja ja koha nimetamist. Audiosalvestise puhul tuleb andmesubjektil nimetada võimalik helistamise aeg ja telefoninumber (kui teabe valik tehakse telefoninumbri järgi).

¹²³ VÕS § 440

Hinnatavad tegurid	Kavandatud andmetöötlus
	Avalikes allikates kättesaadavate andmete kogumine ja kasutamine, et hinnata pettuse riski c) Andmetöötlus ei ole esmaselt suunatud ühiskonna kaitsmata rühmadele (näiteks lapsed, töötajad, vanurid), kuid need isikud võivad kuuluda nende andmesubjektide hulka, kelle andmeid töödeldakse. d) Andmeid töödeldakse suures ulatuses – sest on suur arv Kliente, kes kasutavad kindlustusteenuseid. e) Andmeid ei ole kavas avaldada avalikkusele, vaid üksnes andmesubjektidele endile (taotluse alusel). g) Andmesubjekti põhjendatud ootused: andmesubjekt peaks endale teadvustama, et avalikult kättesaadav teave võib saada teatavaks mistahes kolmandale isikule. Samuti tuleb arvesse võtta asjaolu, et andmeid kogutakse alles pärast kindlustustaotluse saamist. Seega peaks kindlustusvõtja teadma, et sellistel juhtudel tehakse õigusaktide kohaselt riskihindamine. h) Nagu eespool juba märgitud, kui sellist andmetöötlust ei tehtaks, võiks see tekitada Kindlustusandjale kahju, mis võib märkimisväärselt mõjutada tema finantsseisundit ning halvendada avalikkuse juurdepääsu (majanduslikku kasulikkust) asjaomastele kindlustusteenustele. i) Ülemäärase andmetöötluse oht: ei saa välistada, et avalikest allikatest leitakse teavet, mis ei ole pettuse riski hindamiseks oluline. Sel juhul seda teavet ei säilitata ega võeta riski hindamisel arvesse. j) Teavet kogutakse avalikest allikatest, näiteks teabeportaalidest, völaajaloo andmebaasist. k) Andmete õigsusega seotud oht – Kindlustusandja on teadlik, et avalikud allikad ei kajasta alati usaldusväärset ja õiget teavet. Seega võtab Kindlustusandja saadud teabe hindamisel seda ohtu arvesse ning võimaluse korral (andmesubjekti taotlusel) põhjendab oma otsust ja annab andmesubjektile võimaluse parandada oma andmeid ja esitada lisaselgitusi või lisaandmeid.
4. samm Lisameetmed huvide tasakaalustamiseks	a) Võimalikult väheste andmete kogumine – võttes arvesse, et sel viisil saab koguda märkimisväärsel hulgal teavet, hindab Kindlustusandja kindlustuslepinguid ja teeb kindlaks suure riskiga lepingud (võttes arvesse kindlustussumma suurst, kindlustusriskide liiki ja muid asjaolusid), mille puhul oleks lisahindamine vajalik. b) Funktsionaalne eraldatus – kui ühe kindlustuspakkumuse koostamisel (konkreetses toote raames) kogutakse ja salvestatakse asjaomaseid andmeid, tagab Kindlustusandja tehniliste ja korralduslike meetmetega, et neid andmeid ei kasutata muu (väikese riskiga) Kindlustuslepingu pakkumuse koostamiseks. c) Andmesubjekti teavitamine – andmesubjekti peab andmetöötlusest teavitama nii taotluse vormides, lepingu sõlmimise ajal kui ka andmetöötlust puudutavate teadete esitamisega Kindlustusandja veebisaidil ja/või kliendiportaalil. d) Lisaks peab kaaluma, kas ei tuleks hinnata mõju andmekaitsele. e) Säilitamise tähtsused – kui kogutud andmed annavad tunnistust pettuse võimalusest, võiks Kindlustusandja neid andmeid säilitada, et tagada pettuse riskide nõuetekohane hindamine ka pikema perioodi vältel, kui kindlustatud isik taotleb Kindlustuslepingu sõlmimist pärast pikemat ajavahemikku. Säilitamisaeg

Hinnatavad tegurid	Kavandatud andmetöötlus
	Avalikes allikates kättesaadavate andmete kogumine ja kasutamine, et hinnata pettuse riski
	määratakse kindlaks andmete olemuse järgi, st mida suurem pettuse oht, seda kauem on õigus asjaomaseid andmeid säilitada.
5. samm Vastavuse demonstreerimine ja läbipaistvuse tagamine	a) Andmesubjektile peab olema kättesaadav teave selle kohta, miks Kindlustusandja huvi on olulisem andmesubjektide piirangust. Asjakohased viited tuleb esitada veebisaidil ja/või muul andmesubjektile kättesaadaval viisil avaldatud teadetena andmetöötluse kohta. Seda teavet võib käsitleda ka kindlustustaotluses. b) Seda hinnangut tuleb dokumenteeritud viisil säilitada ja see tuleb vajaduse korral teha järelevalveasutusele kättesaadavaks. c) See andmetöötluse protsessi hinnang tuleb üle vaadata, võttes arvesse tegelikku olukorda (tuvastatud ja kõrvaldatud riske, samuti andmetöötluse protsessides toimunud muutusi).
6. samm Tegevus andmesubjekti vastuväidete korral	a) Sel juhul ei oleks põhjendatud määrata andmesubjektile tingimusteta keeldumise õigust, võttes arvesse, et Kindlustusandja huvi on oluline ja keeldumisõigust kasutaksid tõenäoliselt just need andmesubjektid, kes on teadlikud, et avalikult kättesaadavad andmed võivad negatiivselt mõjutada pettuse riski hinnangut. b) Kui andmesubjekt esitab vastuväiteid sellise andmetöötluse suhtes, hindab Kindlustusandja andmesubjekti argumente ja seda, kas need muudavad tasakaalustamise tulemust. Kui muudavad, tuleb teha asjakohased toimingud, et töötlemist korrigeerida (sh täpsustada kogutud andmeid andmesubjektilt lisaks saadud andmetega) või töötlemine lõpetada.
7. samm Lõplik otsus	Andmetöötluse sobivaim õiguslik alus sel eesmärgil on <u>vastutava töötleja (kindlustusandja) õigustatud huvi IKÜM artikli 6 lõike 1 punkti f järgi</u> , ning tasakaalustamise tulemusel on tuvastatud, et Kindlustusandja õigustatud huvi kaalub üles andmesubjekti põhiõiguste kaitse, seega on andmetöötlust <u>nimetatud õiguslikul alusel võimalik teostada</u> .

13.2 Soovituslikud tehnilised ja organisatsioonilised kaitsemeetmed

Tehnilised ja organisatsioonilised kaitsemeetmed:

- **Krüpteerimine, pseudonümiseerimine ja muud meetmed** - isikuandmete terviklikkuse, konfidentsiaalsuse, kättesaadavuse ja vastupidavuse tagamiseks; näiteks: (osaline)krüpteerimine, pahavaravastase tarkvara kasutamine, pidevad süsteemi ja tarkvara uuendused, süsteemi ja tarkvara testimine, varukoopiate tegemine;
- **Terviklikkuse ja taastamise võimekuse meetmed** - isikuandmetega tehtud logimise toimingud, toimingute logid, tagavarakoopiate loomine;
- **Süsteemi disain ja arhitektuur** – IT ja teenuse süsteemidisain ja arhitektuur järgib lõimitud ja vaikumisi privaatsuse põhimõtteid, arvestab andmete minimaalse töötlemise, säilitamise, kustutamise ja teisaldatavuse nõuetega ning tagab pseudonümiseerimise ja krüpteerimise (kui see on asjakohane) ning andmete pideva kvaliteedi (st konfidentsiaalsus, terviklikkus, kättesaadavus ja vastupidavus);
- **Loogilise juurdepääsu meetmed** - juurdepääs isikuandmetele on piiratud. Juurdepääs antakse ainult vajaduspõhiselt ja kasutusel on erinevad juurdepääsu tasemed. Kindlustusandja töötajatel on süsteemidele isikustatud kontod ja juurdepääsud. Iseteenindus või sarnastele lahendustele on kliendi ligipääs isikustatud ja võimalusel toimub tugev autentimine;

- **Füüsilise juurdepääsu meetmed** - füüsiline juurdepääs isikuandmetele järgib loogilise juurdepääsu põhimõtteid. Füüsiline juurdepääs on piiratud ja kaitstud; muuhulgas piiratud ligipääs ruumidele, turvalahenduste (valve, ligipääsu kaardid, kaamerad) kasutamine;
- **Poliitikad ja juhendid** – Kindlustusandjal on kasutusel erinevad isikuandmete turvalisust käsitlevad poliitikad ja juhised (sh juhised töötajatele, kuidas isikuandmeid käidelda, tehnilised juhised, nt VPN-i kasutamine, juurdepääsud (ekraani)lukud jne). Töötajaid teavitatakse sellistest poliitikatest ja suunistest.
- **Koolitused** – Kindlustusandja koolitab oma töötajaid ja juhtkonda andmekaitse regulatsioonides ja seadustes toodud nõuete ja Kindlustusandja juhiste ning poliitikate osas.
- **Organisatsiooni haldus** – sisemise IT- ja IT-turvalisuse juhtimise ja haldamise meetmed on olemas ning korraldatud nii, et isikuandmete töötlus Kindlustusandja süsteemides vastab IKÜM-ist tulenevatele andmekaitse erinõuetele ja kindlustusvaldkonna andmeturbe turutasemele;
- **Volitatud töötlejad ja koostööpartnerid** – Kindlustusandja kasutab isikuandmete töötlemiseks ainult selliseid (alam)töötlejaid (s.o volitatud töötlejad) ja koostööpartnereid, kes järgivad kohalduvaid andmekaitse regulatsioone. Volitatud töötlejatega on sõlmitud isikuandmete töötlemist reguleerivad lepingud;
- **Intsidentide haldamine** – Kindlustusandjal on olemas ja Kindlustusandja kohaldab isikuandmete intsidentide ja rikkumiste haldamise protseduureegleid.

13.3 Sidusrühmade nimekiri

1. EKsL ja EKsL liikmed
2. AKI
3. FI
4. Rahandusministeerium (kindlustusvaldkonna vastutaja)
5. TTJA
6. Eesti Advokatuuri [Finantsõiguse komisjon](#) ja [Intellektuaalse omandi ja IT-õiguse komisjon](#)